

P O L S K A A K A D E M I A N A U K
I N S T Y T U T G E O G R A F I I

DOKUMENTACJA GEOGRAFICZNA

ZESZYT 5

STUDIA NAD UŻYTKOWANIEM ZIEMI - V

Opracowali: Władysława Stola i Stefan Hauzer

Warszawa
1965

WYKAZ ZESZYTÓW

PRZEGLĄDU ZAGRANICZNEJ LITERATURY GEOGRAFICZNEJ

za ostatnie lata

1961

- 1 Zagadnienia wodne, 6 art., s. 249, zł 10.—
- 2 Nowe kierunki badań osadnictwa wiejskiego, 7 art., s. 149, zł 10.—
- 3 Problemy współczesnej biogeografii, 9 art. — Część I, zł 10.—
- 4 Problemy współczesnej biogeografii, 8 art. — Część II, zł 10.—

1962

- 1 Geografia stosowana — 10 art. — Część I, zł 10.—
- 2 " " — 10 art. — Część II, zł 10.—
- 3 " regionalna, 8 art., s. 219, zł 10.—
- 4 Zagadnienia teoretyczne geografii, 4 art., s. 180, zł 10.—

1963

- 1 Teoria ośrodków centralnych, art. 5, s. 180, zł 10.—
- 2 Metody statystyczno-matematyczne w geografii ekonomicznej, (w druku).
- 3/4 Wybrane zagadnienia z oceanografii fizycznej, art. 12, s. 204, zł 10.—

1964

- 1 Założenia teoretyczne geografii zaludnienia, art. 15, s. 140, zł 21.—
- 2 Zadania i metody współczesnej klimatologii, art. 10, s. 196, zł 24.—
- 3 Wybrane zagadnienia krasu s. 164 + ryc. nlb., zł 24.—
- 4 Zagadnienia z problematyki limnologicznej, s. 180, zł 21.—

1965

- 1 Zagadnienia kartografii ogólnej, s. 138 + ryc. nlb., zł 21.—
- 2 Problemy krajów rozwijających się, 160+nlb., zł 24.—

WYDAWNICTWA BIBLIOGRAFICZNE IG PAN

- S. LESZCZYCKI, B. WINID — Bibliografia Geografii Polskiej 1945—1951. 1956, s. 219, zł 29.—
- S. LESZCZYCKI, J. PIASECKA, H. TUSZYŃSKA-REKAWKOWA, B. WINID — Bibliografia Geografii Polskiej 1952—1953, 1957, s. 90, zł 24.—
- S. LESZCZYCKI, H. TUSZYŃSKA-REKAWKOWA, B. WINID — Bibliografia Geografii Polskiej, 1954, s. 67, zł 15.—
- Red. J. KOBENDZINA — Polska Bibliografia Analityczna. Geografia. Poz. 1—168, 1956, s. 88, zł 13.50
- Red. J. KOBENDZINA — Polska Bibliografia Analityczna. Geografia. Poz. 169—468, 1956, s. 105, zł 16.—
- Red. J. KOBENDZINA — Polska Bibliografia Analityczna. Geografia. Poz. 469—876, s. 127, zł 24.—
- Z. KACZOROWSKA — Zestaw zagranicznych czasopism i wydawnictw serwujących z zakresu nauk o Ziemi, znajdujących się w bibliotekach polskich, 1958, s. 400, zł 100.—
- S. LESZCZYCKI, J. PIASECKA, B. WINID — Bibliografia Geografii Polskiej 1926—1954, 1959, s. 315, zł 78.—
- Red. J. KOBENDZINA — Polska Bibliografia Analityczna. Geografia. Poz. 877—1209, s. 94, zł 20.—
- Red. J. KOBENDZINA — Polska Bibliografia Analityczna. Geografia. Poz. 1210—1686, s. 151, zł 20.—
- Red. S. LESZCZYCKI — Bibliografia Geografii Polskiej — 1960, s. 320, zł 7. — (3 zeszyt Dokumentacji Geograficznej).

P O L S K A A K A D E M I A N A U K
I N S T Y T U T G E O G R A F I I

DOKUMENTACJA GEOGRAFICZNA

ZESZYT 5

STUDIA NAD UŻYTKOWANIEM ZIEMI - V

Opracowali: Władysława Stola i Stefan Hauzer

Warszawa
1965

KOMITET REDAKCYJNY:

Redaktor Naczelny: K. Dziewoński
Członkowie Redakcji: J. Kobendzina, L. Ratajski, Fr. Uhorzak
Sekretarz Redakcji: Ł. Górecka
Rada Redakcyjna: J. Barbag, J. Czyżewski, K. Dziewoński, J. Dylík, R. Galon, M. Klimaszewski, M. Kiełczewska-Zaleska, S. Leszczycki, A. Malicki, B. Olszewicz, A. Zierhoffer

Redaktor techniczny: W. Spryszyńska
Nakład 500 egz.

Adres Redakcji: Instytut Geografii PAN, Warszawa
Krakowskie Przedmieście 30

WDN Zam. 391/65

W S T E P

Niniejszy zeszyt "Dokumentacji Geograficznej" zawiera dwa opracowania wyników badań szczegółowego zdjęcia użytkowania ziemi, obejmujące tereny o różnych warunkach przyrodniczych jak i odmiennej problematyce gospodarczej.

Pierwsza z nich dotycząca użytkowania ziemi i stosunków gospodarczych w powiecie pińczowskim bazuje na badaniach terenowych prowadzonych w latach 1958-1960. Stanowi ono część zbiorowej pracy obejmującej kompleksowe studia geograficzne powiatu pińczowskiego publikowanej w "Pracach Geograficznych". Z tego względu niniejszy artykuł nie omawia szeregu istotnych zagadnień jak np. elementów środowiska geograficznego, czy oceny warunków przyrodniczych a koncentruje uwagę na zagadnieniach ich gospodarczego użytkowania. Szczególnie szeroko zostały potraktowane problemy gospodarki rolnej, natomiast inne działy jak przemysł, osadnictwo omówiono mniej szczegółowo.

Drugie opracowanie "Użytkowanie ziemi i gospodarka rolna w gromadzie Łomianki" opiera się na badaniach terenowych z roku 1962. Ponieważ dotyczy ono mniejszego terenu /5 wsi/ z jednej strony daje bardziej szczegółową analizę badanych zagadnień a jednocześnie

Praca zbiorowa pod redakcją J. Kondrackiego - Studia geograficzne w powiecie pińczowskim. "Prace Geograficzne" nr 47, Warszawa 1965.

stanowi przykład metody opracowywania materiałów szczegółowego zdjęcia użytkowania ziemi². Podobną metodę zastosowano w opracowaniach szeregu wybranych wsi i gromad z terenów Polski i Krajów Demokracji Ludowej publikowanych w języku angielskim³. Dlatego też dokumentacja materiałów statystycznych prezentowana jest tu w formie szczegółowych tabel.

Poniższe opracowania łączą ten sam przedmiot oraz cel badań, różni zaś zakres, skala i stopień szczegółowości. I jakkolwiek nie dają one pełnego rozwiązania metodycznego szeregu zagadnień, tym niemniej pogłębiają znajomość rolnictwa polskiego z punktu widzenia jego przestrzennego zróżnicowania.

Władysława Stola

² Praca zbiorowa pod kierunkiem J. Kostrowickiego - Instrukcja szczegółowego zdjęcia użytkowania ziemi "Dokumentacja Geograficzna" z.3, Warszawa 1962.

³ Praca zbiorowa pod redakcją J. Kostrowickiego - Land Utilization in East Central Europe Case Studies. Geographia Polonica nr 5, Warszawa 1965.

UŻYTKOWANIE ZIEMI I STOSUNKI GOSPODARCZE¹ W POWIECIE PIŃCZOWSKIM

Powiat pińczowski w obecnych granicach istnieje od 1956 r. kiedy to z południowej części byłego powiatu pińczowskiego utworzono nowy powiat, z siedzibą w Kazimierzy Wielkiej. Powiat pińczowski² obejmuje 54.743 ha /w starych granicach 1130,3 km²/ podzielonych na 24 gromady wiejskie i jedno miasto - siedzibę powiatu - Pińczów².

W życiu gospodarczym południowej części województwa kieleckiego dominującą rolę odgrywa przede wszystkim gospodarka rolna. Złożyło się na to cały szereg czynników natury społeczno-gospodarczej i przyrodniczej. Bardzo słaby rozwój przemysłu i komunikacji oraz korzystne warunki klimatyczne i glebowe spowodowały, że gospodarka rolna jest głównym źródłem utrzymania ludności.

¹ W roku 1958 i 1959 na terenie powiatu pińczowskiego zostały przeprowadzone badania terenowe z zakresu użytkowania ziemi przez Zakład Geografii Rolnictwa PAN, pod kierunkiem dr W. Biegajły, którego sprawozdanie z badań złożone w Zakładzie, zostało wykorzystane w niniejszym opracowaniu.

² Od 1962 roku powiat pińczowski obejmuje obszar 557,0 km², który podzielony jest na 24 gromad i 1 miasto. W niniejszym opracowaniu dokumentacja statystyczna oraz podział administracyjny zostały zachowane z okresu wykonywania badań terenowych.

O charakterze gospodarki decyduje, w dużej mierze, stopień i sposoby wykorzystania środowiska geograficznego. Warunki przyrodnicze badanego terenu szczególnie sprzyjają powszechnemu rozwojowi produkcji rolniczej. Poziom tej produkcji w porównaniu z istniejącymi możliwościami nie jest jednak zadawalający. Przyczyn tego stanu należy szukać w historycznym rozwoju stosunków społeczno-gospodarczych, których wyrazem jest ich między innymi obecna struktura własnościowa i struktura wielkościowa gospodarstw.

1 Struktura agrarna

Na ogólną powierzchnię powiatu 547 km² /54.743 ha/ na gospodarke państwową przypada około 85,5 km² czyli 15,6% /8557,51 ha/; z tego przeważającą większość, bo 7990 ha /14,6%/ zajmują dwa Państwowe Gospodarstwa Lesne - Nadleśnictwo Pińczów i Nadleśnictwo Teresów, a pozostały obszar, 567,51 ha /około 1%/, jest własnością Państwowych Gospodarstw Rolnych. Grunty nie stanowiące gospodarstw w użytkowaniu państwowym i społecznym zajmują 2684,67 ha /4,8%/. Są to głównie tereny zajęte pod zabudowę. Grunty zaś nie stanowiące gospodarstw w użytkowaniu prywatnym, które zajęte są głównie przez pastwiska, we wspólnym władaniu wsi, zajmują 1175,17 ha /około 2%/. Najmniejszy obszar, bo 561,63³ /1,2%/ jest w posiadaniu spółdzielni produkcyjnych. Pozostały obszar wynoszący przeszło dwie trzecie /76,4%/ ogólnej powierzchni powiatu, stanowi prywatną własność gospodarstw indywidualnych.

³ Spółdzielnie produkcyjne posiadają ogółem 992,63 ha z czego 431 ha znajduje się poza granicami badanego terenu /pow. buski i kazimierzowski/.

Analiza gospodarki uspołecznionej w zakresie rolnictwa jest mało typowa. Spośród pięciu państwowych gospodarstw, istniejących na badanym terenie, trzy, podlegające resortowi nierolniczym, są obszarowo niewielkie i np. gospodarstwa w Brzesciu i Kliszowie zajmują w sumie 15 ha. Pozostałe dwa Państwowe Gospodarstwa Rolne, podlegające Ministerstwu Rolnictwa, są w pewnym sensie gospodarstwami wyspecjalizowanymi. Miłośnicy PGR w Michałowie specjalizuje się w hodowli rasowych koni, a PGR w Chrobrzu jest gospodarstwem przy Technikum Rolniczym, więc też nietypowym dla gospodarki tego terenu. Spółdzielnie produkcyjne mają duże trudności z prowadzeniem racjonalnej gospodarki na skutek częstych zmian powierzchni gruntów i ich rozdrobnienia.

Strukturę gospodarstw indywidualnych przedstawia tabela 1.

Na ogólną liczbę gospodarstw wynoszącą 9930⁴ gospodarstwa

poniżej 2 ha	stanowią 24,8%	i zajmują 7,8%	pow. gruntów
2 - 5 "	" 50,6%	" 46,9%	" "
5 - 7 "	" 16,9%	" 26,4%	" "
7 - 10 "	" 6,3%	" 13,7%	" "
10 - 14 "	" 3,1%	" 5,1%	" "
powyżej 14 "	" 0,2%	" 1,1%	" "

Gospodarstwa poniżej 2 ha, stanowiące prawie $\frac{1}{4}$ ogólnej liczby gospodarstw są jednostkami mało wydajnymi i nie towarowymi; nastawione są głównie na zaspokojenie własnych potrzeb.

Gospodarstwa drobne stanowią największą część w Pińczowie /80%/ oraz w gromadach posiadających szczególnie dobre gleby jak np. w gromadzie Chroberz /31%/.

Na podstawie danych GUS za 1958 r.

Kozubów /39%/. Najmniej zaś gospodarstw karłowatych znajduje się w gromadach - Szarbków /5%/, Kliszów /6%/, Brzeście /9%/, czyli w gromadach północnych, d o słabych glebach. Najliczniej reprezentowaną grupą na terenie powiatu pińczowskiego są gospodarstwa 2 - 5 ha. Zajmują one ponad 50% ogólnej liczby gospodarstw. W sumie, gospodarstwa poniżej 5 ha stanowią ponad trzy czwarte ogólnej ich liczby, zajmując niewiele ponad 50% ogólnej powierzchni gruntów. Gospodarstwa względnie duże, to znaczy 10 - 14 ha najczęściej występują w gromadach o stosunkowo małym udziale gospodarstw karłowatych to znaczy w gromadach Tuł Dolny /7,3%/, Szarbków /4,6%/. Gospodarstw powyżej 14 ha jest w całym powiecie zaledwie 18 /0,2% o ogólnej powierzchni około 1%.

Tak duże rozdrobnienie gospodarstw jest wynikiem procesów społeczno-ekonomicznych zachodzących w okresie kapitalizmu, szczególnie w latach międzywojennych. Wieś uległa wówczas silnemu rozwarstwieniu klasowemu w wyniku czego tworzyły się spauperyzowane gospodarstwa, odczuwające brak ziemi i nadmiar rąk roboczych oraz stosunkowo zamożne gospodarstwa wielkokołpowskie. Obok nich rozwijały się gospodarstwa obszarnicze. Zajmowały one w 1909 r. 47% ogólnej powierzchni ówczesnego powiatu. W ich posiadaniu były najlepsze grunty i niemal cała powierzchnia lasów. W czasie pierwszej wojny światowej nastąpiły pierwsze zmiany w strukturze gospodarstw. Ilość ziemi w rękach obszarniczych zmniejszyła się do około 30% w 1921 r., głównie na korzyść dużych gospodarstw chłopskich. Pauperyzacja gospodarstw małych i średnich trwała do II wojny światowej. Nadmierne rozdrobnienie gospodarstw w połączeniu z niskim poziomem wiedzy rolniczej - to jedna z ważniejszych przyczyn zacofania gospodarki rolnej na tym terenie. Tym bardziej, że rozdrobnieniu gospodarstw towarzyszy rozdrobnienie pol. Na jedno gospodarstwo przypadają średnio 3 - 4 działki. W niektórych jednak wsiach jak np. w Niegosławicach /gromada

skłota/ na 1 gospodarstwo przypada 10 - 12 działek. Stwarza to dodatkowe trudności w prowadzeniu gospodarstwa, zwiększa pracochłonność i utrudnia mechanizację prac polowych.

Na terenie powiatu pińczowskiego występują następujące cztery formy układu pól:

- 1/ Układ łąnowy, jako najstarsza forma, powstała w wyniku uwłaszczenia chłopów w 1864 r. Zachowała się w takich wsiach jak - Bogucice, Gacki, Zagość Nowa.
- 2/ Układ niwowy, dominujący na badanym terenie występuje najczęściej w postaci zmodyfikowanej. Cechuje go duże rozdrobnienie gruntów 4 - 12 działek na 1 gospodarstwo w postaci różnej szerokości i długości pasów /np. na terenie gruntów m. Pińczowa/. Szachownica, o formie bardziej regularnej, powstała w wyniku działów rodzinnych oraz akta kupna i sprzedaży ziemi występuje np. w Pasturce, Chrobrzu, Węchadłowie.
- 3/ Układ działkowy - pokomasacyjny powstał w okresie międzywojennym, w wyniku przeprowadzonych scaleń gruntów. Występuje w takich wsiach jak np. w Młodzawach Dużych, Krzyżanowicach i Zagości Starej /fot.1/. Następnie spotyka się także układ działkowy, który powstał w wyniku parcelacji majątków obszarnczych lub ziemi kościelnej.
- 4/ W sporadycznych przypadkach można spotkać się z układem kolonijnym, występującym przeważnie w formie przysiółków, powstałych w wyniku komasacji /we wsi Góry, Młodzawy/.

2 Formy użytkowania ziemi

Tabela 2 przedstawiająca użytkowanie ziemi w powiecie pińczowskim /1959 r./ oraz przeglądowa mapa użytkowania ziemi wskazują na duże wykorzystanie grun-

tów przez rolnictwo. Użytki rolne zajmują przeszło 2/3 powierzchni powiatu /75,3%/ co stanowi o 10% więcej niż średnio w Polsce /65,4%/ i o 8,5% więcej niż w woj. kieleckim /66,8%/. W ramach użytków rolnych grunty orne zajmują prawie 60%, łąki i pastwiska około 14%, sady 1,4%.

We wszystkich gromadach, z wyjątkiem Kozubowa grunty orne zajmują największy odsetek powierzchni, który waha się od około 42% gromady Młodzawy, Kozubów do przeszło 80% w gromadzie Pełczyska i Wolica. Względnie mały udział gruntów ornych na niektórych terenach spowodowany jest bądź to występowaniem dużych obszarów leśnych /gromada Kozubów, Biedrzykowice/ bądź też użytków zielonych, które występują głównie w gromadach obejmujących tereny doliny Nidy /m. Pińczów 39,6%; gromada Kopernia 40,7%/. Gromady położone na Garbie Wodziszańskim jak Lipówka, Lubcza - mają najmniejszy udział użytków zielonych, nieprzekraczający 3,0%. Ostatnią kategorię użytków rolnych stanowią sady, które zajmują zaledwie 740 ha; z tego 340 ha to sady z uprawą roślin między drzewami. Odsetek powierzchni zajętej pod sady waha się od 0,2% w gromadach Zagość i Młodzawy do 3,4% w gromadzie Złota.

Lasy zajmują względnie nieduży odsetek powierzchni 15,6%, gdy odpowiednio w Polsce i w woj. kieleckim wynosi on 24,3 i 23,6%. Szczególnie słabo zalesione są północna i środkowa /rędzinowa/ część powiatu, np. w gromadach Krzyżanowice i Zagość lasów w ogóle nie ma. Jedyne bardziej zwarte obszary leśne tworzą lasy położone na terenie gromad Kozubów, Biedrzykowice, Chrobocza i Młodzaw, zajmując w każdej z tych gromad ponad 22,0% ogólnej powierzchni /w gromadzie Biedrzykowice 34,0%/. Są to głównie lasy należące niegdyś do dóbr chroboskich, zajmujące na ogół urodzajne gleby - wytworzone na lessach. Stanowiły one własność obszarniczą a po wyzwoleniu przeszły na własność Państwa.

W przeszłości większe zalesienie miały tereny północnej części powiatu, na skutek jednak niewłaściwej gospodarki i zniszczeń wojennych uległy one poważnej dewastacji.

Nie całe 2,0% powierzchni powiatu stanowią nieużytki, które w większej swej części nadają się pod zalesienie np. nieużytki na Garbie Pińczowskim czy też wąwozy lessowe. Dotyczy to głównie wąwozów położonych wśród gruntów ornych, szczególnie narażonych na erozję.

Na pozostałe grunta, zajęte przez drogi, zabudowania, wody itp. przypada 7,2% powierzchni powiatu.

3 Grunty orne

a. Sposób użytkowania gruntów ornych

Pod względem sposobów gospodarowania na gruntach ornych, można podzielić powiat pińczowski na trzy rejon, różniące się zarówno charakterem gospodarki jak warunkami przyrodniczymi.

1/ Rejon południowo-zachodni, obejmujący w granicach powiatu prawie cały Garb Wodzisławski, cechuje się urozmaiconą rzeźbą terenu i urodzajnymi, wytworzonymi z lessów glebami, które są utrzymane na ogół w dobrej kulturze. Reprezentują go takie gromady jak Kroberz, Złota, Pełczyska, Kozubów, Biedrzykowice i część Młodzaw.

Co się tyczy stosowanych zmianowań, nie występują u wprowadzie ustalone płodozmiany, lecz dość tradycyjne sposoby zmianowań, w pewnym stopniu charakterystyczne dla tych terenów. Najczęściej występującym systemem zmianowania upraw w omawianym rejonie jest zmianowanie pięcioletnie oraz czteroletnie, zbliżone do systemu norfolckiego.

Przykład zmianowania pięcioletniego:

1. Okopowe /głównie ziemniaki/ ++
2. Pszenica ozima
3. Żyto /po życie poplony motylkowych/
4. Owies lub jęczmień z wsiewką koniczyny, czasami czerny
5. Koniczyna lub lucerna.

Przykład zmianowania czteroletniego:

1. ziemniaki ++
2. pszenica lub jęczmień z wsiewką koniczyny
3. koniczyna
4. żyto lub pszenica.

Przytoczonych przykładów zmianowań nie należy traktować jako powszechnie stosowanego systemu, gdyż istnieją różnice w następstwie upraw, zwłaszcza w gospodarstwach małych, które stanowią znaczny udział w ogólnej liczbie gospodarstw.

Pole przeznaczone pod uprawę okopowych i roślin przemysłowych jest na ogół w pełni nawożone. Obornik daje się głównie pod okopowe np. pod ziemniaki średnio 25 ton/1 ha.

2/ Rejon środkowy, cechujący się znacznym udziałem gleb rędzinowych obejmuje w granicach powiatu Niechodziejewo, Płaskowyż Jędrzejowski, Garb Pińczowski i zajął część doliny Nidy czyli takie gromady jak Zagóra, Krzyżanowice, Bogucice i Tur Dolny. W rejonie tym na glebach najlepszych stosuje się także zmianowanie pięcioletnie, ale różniące się tym, że częściej uprawia się tu lucernę i esparcetę niż koniczynę, po której uprawia się na ogół pszenicę a nie ziemniaki, jak w rejonie pierwszym.

Przykład takiego zmianowania:

1. okopowe
2. jęczmień z wsiewką lucerny lub esparcety

3. lucerna lub esparceta
4. pszenica ozima
5. żyto

Na obszarze słabszych gleb rędzinowych /bardziej szkieletowych/ stosuje się częściej zmianowanie trzy- i czteroletnie np.

1. okopowe
2. pszenica, żyto
3. żyto, owies

lub

1. okopowe, przemysłowe /tytoń/
2. pszenica
3. żyto
4. mieszanki motylkowe.

3/ Rejon północny, najuboższy pod względem rolnictwa, o słabych glebach /piaski, szczyrki, rędziny/ obejmuje Pogórze Szydłowskie i większą część Niecki Połanieckiej /gromady: Kliszów, Kije, Stawiany, Szanków itd./.

Dominuje na tym terenie zmianowanie trzyletnie np.:

1. ziemniaki
2. łubin, seradela
3. żyto

Czasami na glebach lepszych /np. w południowej części gromady Kije/ stosuje się zmianowanie cztero lub pięcioletnie, podobnie jak w rejonie środkowym.

Ze zróżnicowania powiatu pod względem przyrodniczym wynika też różnorodność stosowanych w tych wyżej wydzielonych trzech rejonach poplonów. Mianowicie w rejonie południowym przeważa w poplonach peluszką, wyka, bobik oraz ich mieszanki, często z domieszką upraw zbożowych. Pod poplony przeznaczają się tu około 25 - 30% ściernisk.

W rejonie środkowym, pod poplony przeznaczają się nieco mniej ściernisk, bo około 20% i raczej sporadycznie uprawia się mieszanki zbożowe. Jako poplon w strefie gleb najuboższych /rejon północny/ siany jest głównie łubin /przeważnie na nawóz zielony pod okopowe/ lub seradela. Czasami też uprawia się mieszanki motylkowych gruboziarnistych. Szerszemu stosowaniu poplonów stoją często na przeszkodzie trudności w nabyciu nasion, co dało się stwierdzić w całym powiecie.

Nawożenie gleb zależy jest od siły nawozowej, jaką dysponuje dane gospodarstwo z własnej hodowli, bądź też od możliwości nabycia nawozów sztucznych.

Obornik stosowany jest głównie pod rośliny okopowe a czasem w niektórych wsiach i pod pszenicę. Pole na ogół nawożone jest obornikiem co 3 - 4 lata.

W okresie 1957 - 1959 gospodarstwom dostarczono następującą ilość nawozów w tonach⁵.

Rodzaj nawozu	1957 r.	1958 r.	1959 r.
azotowe	1619	2357	2560
fosforowe	1631	1922	2116
potasowe	563	620	1014
wapno nawozowe	71	14	3

Jak widać, zużycie nawozów wzrasta z wyjątkiem wapna nawozowego, chociaż jak wykazały badania terenowe, jest na nie znaczne zapotrzebowanie, zwłaszcza w części zachodniej i nadnidziańskiej /dla wapnowania łąk/.

⁵ Dane z Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Pińczowie.

W przeliczeniu na 1 ha w 1958 r. rozprowadzono nawozów:

azotowe - 58,7 kg,	fosforowe - 73,0 kg,
potasowe - 10,9 kg,	wapno - 0,4 kg.

W roku badanym /1959/ nawożenie było niższe, ze względu na trudność nabycia nawozów.

Podorywki późniwne jak też orki zimowe wykonywane są prawie w 100%. Należy nadmienić, że gleby rędziniowe zajmujące znaczne powierzchnie, są bardzo trudne do uprawy, gdyż w stanie silnego uwilgotnienia lepia się, a po wyschnięciu tworzą zbite bryły. Dlatego bardzo ważnym momentem przy uprawie gleb rędziniowych jest uchwycenie właściwego czasu, kiedy można przeprowadzić mechaniczną uprawę. Na skutek szachownicy gruntów często jest stosowana orka prostopadła do zbczy co sprzyja postępowi procesów erozyjnych, szczególnie na terenach lessowych /fot.2/.

Pielęgnacja upraw jest względnie dobra pomimo, że większość prac wykonywana jest ręcznie.

Wyposażenie gospodarstw indywidualnych w podstawowe maszyny i narzędzia rolnicze przedstawia tabela 3. Średnio co 15 gospodarstwo posiada siewnik, co 35 żniwiarkę, co 5 - młockarnię. Większość maszyn skupiona jest w gospodarstwach dużych i średnich.

Prócz maszyn posiadanych przez indywidualnych gospodarzy, rolnictwo obsługiwane jest w dużej mierze przez maszyny, które są własnością Kółek Rolniczych. Na ogólną liczbę 115 wsi, Kółka Rolnicze istnieją w 69 wsiach z tego 23 kółka posiadają w sumie 14 traktorów i 18 innych różnych agregatów, z których korzystają zarówno członkowie jak i rolnicy niezrzeszeni^o.

⁶ Program wyborczy powiatu pińczowskiego. Pińczów. 1961 r. str.22.

b. Kierunki i wyniki użytkowania gruntów ornych

W zależności od stopnia kultury rolnej, warunków przyrodniczych, struktury agrarnej oraz przyzwyczajen ludności kształtuje się struktura zasiewów. Zróżnicowanie tych czynników w obrębie granic omawianego powiatu, spowodowało terytorialne różnice w rozmieszczeniu i nasileniu poszczególnych upraw,

Tabela 4 przedstawiająca strukturę zasiewów, wyraźnie określa obecny kierunek wykorzystania gruntów ornych na badanym terenie.

Grupa roślin zbożowych /ekstraktywnych/⁷ czyli stosunkowo najbardziej wyczerpujących glebę zajmuje prawie 60% /59,5%/ powierzchni zasiewu, grupa roślin intensyfikujących /okopowe oraz prawie wszystkie przemysłowe/ - około 27%, a pozostałe 13,5% powierzchni zasiewów zajmują uprawy strukturotwórcze, które w większości są uprawami pastewnymi /z wyjątkiem strączkowych jadalnych/. Biorąc pod uwagę przewagę poszczególnych upraw w wydzielonych grupach, przy pomocy przyjętych wskaźników⁸ służących do określania kierunków użytkowania gruntów ornych, przyjmuje się, że na terenie powiatu występuje kierunek żytnio-ziemniaczany.

Po przeprowadzeniu analizy gromadami dają się zauważyć terytorialne różnice w intensywności wystę-

⁷ J. Kostrowicki: Geographical Typology of agriculture in Poland Methods and Problems. Geographia Polonica vol. 1,

oraz W. Stola: Kierunki użytkowania gruntów ornych woj. białostockim. Przegl. geogr. t. XXXVI, z. 1, 1964 s. 143-155.

⁸ Instrukcja szczegółowego zdjęcia użytkowania ziemi. Dokum. geogr. 1962 r. z. 3.

panujących kierunków. Ogółem, na badanym terenie można wydzielić 12 kierunków polowej produkcji roślinnej.

Spośród nich do najbardziej intensywnej należą: wybitnie ziemniaczano-żytnio-pszenne i wybitnie ziemniaczano-żytni /okopowe ponad 30%, zboża ponad 40%. Występują one w gromadach nadnidziańskich /Złota, Chroberz, Młodzawy Duże, Kopernia i m. Pińczów/. Stosunkowo duży odsetek zajmują także uprawy intensyfikujące w gromadach - Kozubów i Brzeście, gdzie występuje kierunek ziemniaczano-żytnio-pszenne /okopowe ponad 20%, zboża ponad 40%. Kierunki z udziałem roślin strukturotwórczych - żytnio-pszenno-ziemniaczane z koniczyną i lucerną /zbożowe ponad 40%, okopowe ponad 20%, pastewne ponad 20% występują tylko w dwu gromadach - Michałowie i Lubczy.

W pozostałych gromadach południowych występują kierunki żytnio lub żytnio-pszenno-ziemniaczane /zbożowe ponad 40%, okopowe ponad 20%. W gromadach o glebach mniej urodzajnych /Tur Dolny, gromady północne/ występują kierunki z wyraźną przewagą roślin zbożowych np. kierunek wybitnie żytnio-ziemniaczany /zbożowe ponad 60%, okopowe ponad 20% lub wybitnie żytni z ziemniakami /okopowe ponad 10%.

Dokładne rozmieszczenie kierunków upraw przedstawia mapa 1.

Na glebach słabych w powierzchni zasiewów wzrasta udział zbożowych i to głównie żyta, na glebach zaś lessowych udział żyta i pszenicy jest prawie równorzędny.

Na podstawie warunków przyrodniczych należałoby się spodziewać w strukturze zasiewów większego udziału pszenicy niż żyta, zwłaszcza na terenach lessowych Garbu Wodzisławskiego. Tymczasem z wyjątkiem 2 gromad /Zagości i Sędowic/ wszędzie przeważa uprawa żyta. Jedną z przyczyn takiego stanu jest duże rozdrobnienie gospodarstw. Gospodarstwa małe prowadzą raczej

tradycyjną gospodarke małotowarową, uprawiając główne te rośliny, które są potrzebne do zaspokojenia potrzeb własnych.

W uprawie pszenicy dominuje pszenica ozima. W jej uprawie trzeciej gromad /głównie o dobrych glebach/ pszenicy jarej w ogóle się nie uprawia.

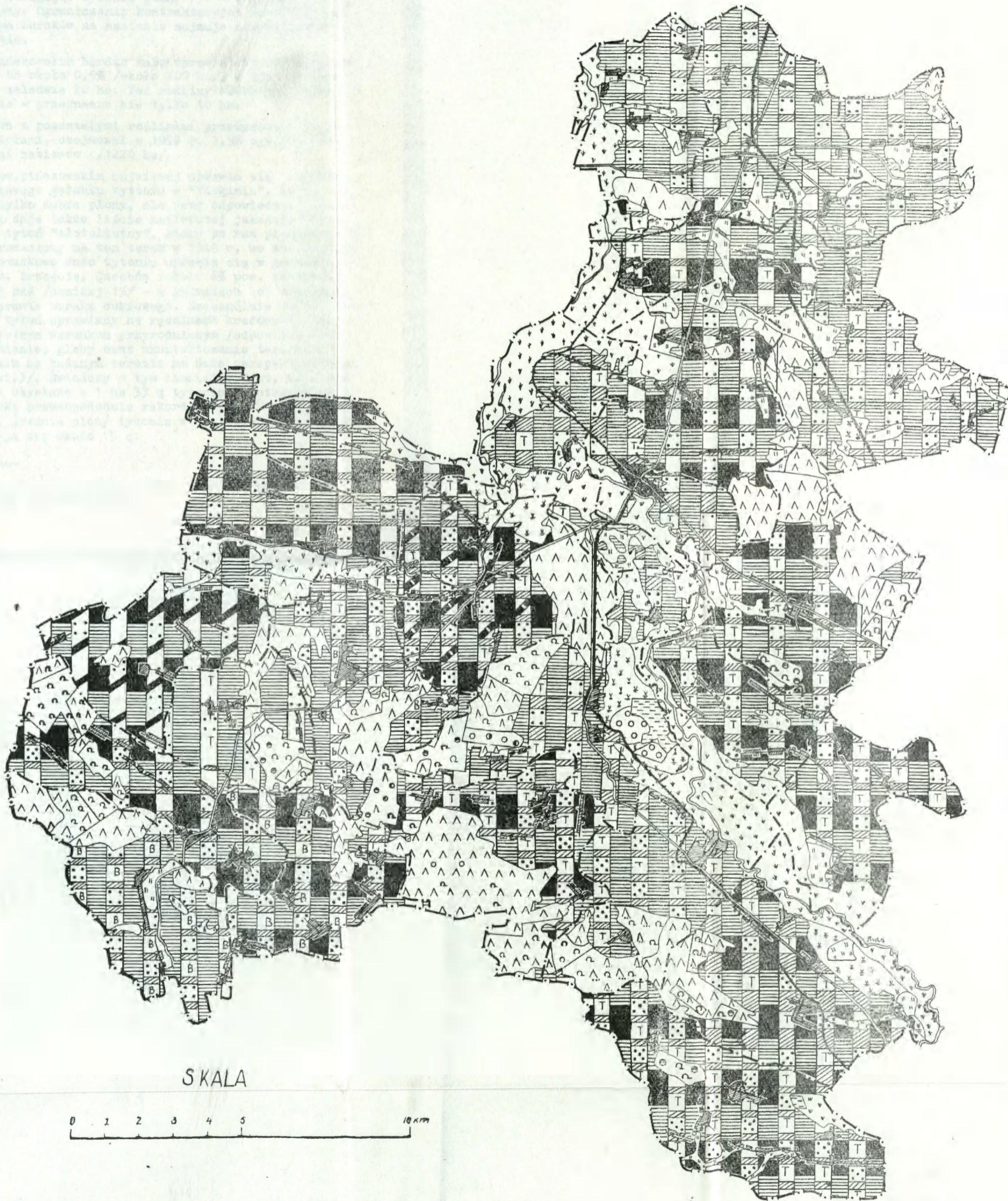
Względnie mało uprawia się w powiecie pińczowskim jęczmienia /4,4%/ powierzchni zasiewów/pomimo, że dla tej rośliny istnieją tu dobre warunki przyrodnicze. Uprawia się tu przede wszystkim jęczmień jary dla celów konsumpcyjnych i na paszę. Owies uprawiany głównie na paszę /zwłaszcza dla koni/ zajmuje prawie 8% powierzchni zasianej. Biorąc pod uwagę jego skromne wymagania co do warunków przyrodniczych i agrotechniki, należałoby się spodziewać, że uprawiany jest głównie na glebach słabych, tymczasem dane wskazują wprawdzie na znaczne różnice w powierzchni jego upraw /5,6% w gromadzie Złota do 10,7% w gromadzie Lipówka/ ale nie są one uwarunkowane czynnikami przyrodniczymi, lecz raczej obsadą koni na 100 ha użytków rolnych.

Wśród roślin intensyfikujących wszędzie przeważa uprawa ziemniaka, który zajmuje w 6 gromadach /Złota, Wolica, Pełczyska, Lipówka, Chroberz, Biedrzykowice/ ponad 40% powierzchni tej grupy upraw, a w pozostałych 17 gromad - ponad 60%.

Spśród roślin przemysłowych największe znaczenie w produkcji roślinnej mają tytoń i buraki cukrowe.

Pod buraki przeznaczają się średnio w powiecie 1,5% gruntów obsiewanych, przy czym w niektórych gromadach południowo-zachodnich /Biedrzykowice, Lipówka, Wolica/ odsetek ten przekracza cyfrę 5. Najmniej /poniżej 0,5%/ buraków uprawiają gospodarstwa z rejonu północnego, posiadające przewagę gleb lekkich. Biorąc pod uwagę korzystne warunki przyrodnicze i gospodarcze /bliskość sąsiedztwa cukrowni w Kazimierzy Wielkiej /uprawa buraka cukrowego nie jest dostatecznie rozwinięta. J

MAPA UŻYTKOWANIA ZIEMI POWIATU PIŃCZÓW



LEGENDA

GRANICE

- Granica województwa
- powiatu
- gromady
- głównych użytków

KIERUNEK UŻYTKOWANIA GR. ORNYCH

Intensyfikujące zajmujące powyżej ogólnej pow. zasiewów

20% 30% 40% 60%

- ziemniaki
- Ekstraktywne
- pszenica
- żyto
- Strukturotwórcze
- koniczyna
- lucerna

Przemysłowe zajmujące powyżej 5% og. pow. zas.

T

UŻYTKI ZIELONE

- łąkowe
- bagienne
- poborowe

HODOWLA

w S. D. na 100 ha uż. rolnych

- 40 do 60
- 60 do 80
- ponad 80

LASY

- sosna
- świerk
- grab
- dąb
- wiąz
- olsza
- jesion

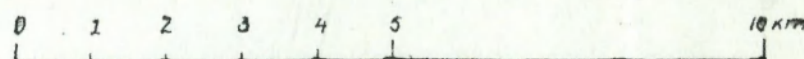
WODY

- rzeki
- stawy

OSADNICTWO I KOMUNIKACJA

- miejskie
- wiejskie
- drogi
- koleje normalnotorowe
- koleje wąskotorowe

SKALA



wykazały badania terenowe, w gromadach południowych gospodarstwa chętnie uprawiają buraki cukrowe na nasienie, osiągając wysokie plony /30 - 40 q/ha/ i duże dochody. Ograniczenia kontraktacyjne są przyczyną, że uprawa buraków na nasienie zajmuje niewielkie powierzchnie.

W pińczowskim bardzo mało uprawia się roślin oleistych - bo około 0,5% /około 100 ha/, w tym rzepak zajmuje zaledwie 20 ha. Pod rośliny włókniste - len konopie - przeznaczają się tylko 40 ha.

Tytoń z pozostałymi roślinami przemysłowymi, głównie z ziołami, obejmował w 1959 r. 3,9% ogólnej powierzchni zasiewów /1220 ha/.

W pow. pińczowskim najwięcej uprawia się wysoko wartościowego gatunku tytoniu - "Virginia", który daje nie tylko dobre plony, ale przy odpowiedniej pielęgnacji daje także liście najlepszej jakości, podobnie jak tytoń "złotolistny", który po raz pierwszy został wprowadzony na ten teren w 1949 r. we wsi Pasturka⁹. Stosunkowo dużo tytoniu uprawia się w gromadach: Broberz, Brzeście, Czechów /około 6% pow. zasiewów/; najmniej zaś /poniżej 1%/ - w gromadach o względnie dużej uprawie buraka cukrowego. Szczególnie dobre plony daje tytoń uprawiany na rędzinach kredowych. Dzięki korzystnym warunkom przyrodniczym /odpowiednie nasłonecznienie, gleby oraz ukształtowanie terenu/ uprawa tytoniu na badanym terenie ma duże perspektywy rozwoju /fot.3/. Świadczy o tym chociażby fakt, że w w/w pasturce uzyskano z 1 ha 33 q tytoniu "złotolistnego" co stanowi prawdopodobnie rekord krajowy¹⁰ w zbiorach tytoniu. Średnie plony tytoniu w powiecie pińczowskim kształtują się około 15 q.

W powiecie pińczowskim uprawę tytoniu wprowadzono w latach trzydziestych.

Wśród upraw roślin przemysłowych na specjalną uwagę zasługuje uprawa ziół jak kolender, kminek, tymianek itp., zapoczątkowana na tym terenie w 1950 r. dzięki akcji kontraktacyjnej. Stosunkowo najwięcej ziół uprawia się na pokrytych rędzinami południowych zboczach kuesty nadnidziańskiej, głównie w gromadzie Zagość.

Dzięki odpowiednim glebom i nasłonecznieniu uprawa ziół, podobnie jak tytoniu, znajduje na badanym terenie korzystne warunki rozwoju. Wskazuje na to fakt osiągnięcia z 6 arowej plantacji tymianku plonu wyrzającego 3180 kg/ha, gdy średni plon w skali krajowej wynosi około 750 kg¹¹. Odbiorcą ziół jest siedziba krakowskich zakładów zielarskich "Herbapol" w Pińczowie. Bliskie miejsce zbytu niewątpliwie wpływa korzystnie na rozwój tej gałęzi produkcji.

Warto wspomnieć, że na tym terenie są dobre warunki dla uprawy cykorii. W okresie międzywojennym powiat pińczowski był jedynym powiatem w woj. kieleckim, gdzie tę roślinę uprawiano. Uprawy cykorii zaniechano tutaj bezpośrednio przed II wojną światową a wznowiono ją dopiero w 1963 r.

Warzywa w uprawie polowej oraz w ogrodach zajmują 1,2% powierzchni zasiewów. Najwięcej warzyw uprawia się w gromadach: Złota /6,6%/, Bogucice /4,1%/ oraz Młodzawy Duże /3,2%/. Najmniej zaś w zachodnich i północnych gromadach powiatu oraz na terenie gruntów Pińczowa. Uprawia się głównie cebulę, ogórki, marchewki, pomidory, które są częściowo dostarczane do punktów skupu, a częściowo sprzedawane na wolnym rynku w Pińczowie lub w odległych o 40 km Kielcach. Wydaje się

¹⁰ Przewodzący rolnictwo i rolnicy woj. kieleckiego, str.34, broszura wydana w 1954 r. przez KW PZPR w Kielcach.

¹¹ Nowe Rolnictwo nr 2. 1954 r.

że na rozszerzenie uprawy warzyw wpłynęłaby dodatkowo lepiej zorganizowana i rozszerzona akcja społeczno-gospodarczego skupu.

Następną ważną grupą roślin ze względu na zajmowany areał ziemi ornej oraz ze względu na ich znaczenie stanowią rośliny strukturotwórcze, uprawiane prawie wyłącznie na paszę. Na geograficzne rozmieszczenie upraw pastewnych wywiera silny wpływ z jednej strony rozwój hodowli bydła i koni, z drugiej - ilość użytków zielonych. Rośliny pastewne strukturotwórcze zajmują 13,3% powierzchni zasianej powiatu, przy czym odsetek ten waha się w poszczególnych gromadach od około 5% w Złotej, Chrobrzu i m. Pińczowie do około 20% w gromadach - Lubcza i Michałów, czyli najmniej roślin pastewnych uprawia się na terenach bogatych w użytki zielone. Spośród roślin strukturotwórczych najczęściej uprawia się na badanym terenie motylkowych wieloletnich /koniczyny - 4,8%, lucerny i esparcety - 4,0%, które koncentrują się głównie w środkowych i południowych partiach terenu, na północy zaś wzrasta w strukturze zasiewów udział motylkowych jednorocznych, zwłaszcza łąbinu i seradeli.

Wynikiem całokształtu zabiegów agrotechnicznych jak również struktury gospodarstw i warunków przyrodniczych są osiągnięte efekty gospodarcze, czyli plony. Jak wykazały obserwacje terenowe i wywiady, plony wykazują dużą rozpiętość zarówno w poszczególnych rejonach jak i w gospodarstwach, np. plony żyta wahają się od 10 - 25 q/ha, pszenicy od 11 - 30 q/ha, ziemniaków - od 100 - 200 q/ha.

Wydajność z ha w trzech rejonach wydzielonych, reprezentują plony wybranych gromad. Mianowicie grom. Chroberz z rejonu południowego, grom. Krzyżanowice - z rejonu środkowego i grom. Brzeście z rejonu północnego¹².

	Chroberz	Krzyża- nowice	Brzeście	woj.kie- leckie ¹³
żyto	22,0	15,0	11,0	14,9
pszenica	24,0	16,0	12,0	16,6
jęczmień	23,0	16,0	11,0	15,7
owies	23,0	14,0	12,0	16,1
ziemniaki	180,0	130,0	110,0	107,0
buraki cukrowe	250,0	180,0	150,0	230,0
tytoń	17,0	16,0	14,0	.

Powyższe dane świadczą o dużym wpływie warunków środowiska przyrodniczego na charakter i efekty produkcji rolnej, co jednak nie pomniejsza czynników natury społeczno-gospodarczej. Maksymalne plony osiągnięte przez gospodarstwa dobrze prowadzone świadczą o istniejących możliwościach przyrodniczych, które - przy właściwie ustalonych sposobach gospodarowania pozwalają na ogólny wzrost plonów.

4 Użytki zielone

Łąki i pastwiska zajmują w powiecie pińczowskim 7821 ha, czyli 14,2% ogólnej powierzchni powiatu/Polska - 12,7%/, z czego na łąki przypada 5611 ha /10,2%. Są to użytki zielone położone przede wszystkim w Dolinie Nidy i nad rzeką Mierzawą /dopływ Nidy/oraz nieznacznie nad rzeką Sancygniówką /dopływ Nidzicy/. Pokrywają one w zasadzie gleby dobre, głównie mady i gleby mułowo-torfowe. Zaliczyć je można do typu łąkowego, który jest reprezentowany najliczniej a następnie do bagiennego, pokrywającego przede wszystkim gleby torfowe.

¹² Plony dla gromad określono na podstawie wywiadów i obserwacji w terenie w latach 1958 i 1959.

¹³ Rocznik Statystyczny 1960 r.

owe /fot.4/. Trzecią grupę stanowią użytki zielone typu grondowego, które występują w dolinach rzecznych, głównie wzdłuż pól uprawnych oraz na zboczach w wąwozach lessowych /głównie użytkowane jako pastwiska/, podawane czasami przez statystykę - jako nieużytki. Obejmują one stosunkowo niewielkie obszary i jako baza paszowa dla hodowli mają znaczenie podrzędne.

Użytki zielone położone w dolinach ulegają zalewowom w okresie wezbrań rzek, których osady użyźniają je, kiedy jednak wody powodziowe utrzymują się dłużej, pogarszają przez nadmierne zakwaszenie gleb jakość rolniczą użytków zielonych oraz uniemożliwiają terminowy zbiór siana. Szczególnie dotyczy to wylewów rzeki Nidy, które nie tylko opóźniają zbiór siana, ale często unoszą z wodą część plonów.

Z tych względów prawie wszystkie użytki zielone występujące w dolinach rzek wymagają odpowiednich zabiegów, zmierzających do regulacji stosunków wodnych oraz całkowitego ich zagospodarowania.

Prace w zakresie melioracji użytków zielonych rozpoczęto w powiecie pińczowskim w okresie międzywojennym. Ograniczały się one jednak do przeprowadzenia prac zakrojonych na bardzo małą skalę i miały głównie na celu osuszenie nadmiernie wilgotnych terenów nadrzecznych.

Stan urządzeń wodno-melioracyjnych w 1959 r. przedstawia tabela 5. W obrębie powiatu przeprowadzono drenaż użytków zielonych na łącznym obszarze 1255 ha oraz zagospodarowano /przeorano, obsiano trawami i nawozami/ około 1500 ha czyli blisko 20% ogólnej powierzchni użytków zielonych. Zagospodarowaniem objęto przede wszystkim łąki w dolinie Nidy i Mierzawy. Przeprowadzone melioracje nie są jednak wystarczające i często nie spełniają zadania ze względu na szczupły ich zasięg oraz nieodpowiednią konserwację /brak pielęgnacji rowów, wypas bydła na zagospodarowanych łąkach itp./.

Plony siana wynoszą średnio w powiecie około 20 q/ha, przy czym z łąk zagospodarowanych i utrzymanych w dobrej kulturze dochodzą one do 40 - 50 q. Sprzęt siana odbywa się głównie kosą. Kosiarek jest w powiecie 462, tak że 1 kosiarka przypada na 20 gospodarstw /w woj. kieleckim na 57/ i na 12,1 ha łąk.

Część użytków zielonych, dotychczas użytkowanych jako pastwiska, zagospodarowano i zamieniono na łąki. Pozostałe pastwiska /2210 ha/ są na ogół niezagospodarowane i mało wydajne. Z tego około 1000 ha /około 45% pastwisk/ pozostaje dotychczas we wspólnym użytkowaniu gospodarstw danej jednostki osadniczej, tworzących wspólnoty pastwiskowe, które przetrwały od czasu uwłaszczenia chłopów.

5 Hodowla

Obok produkcji roślinnej, najważniejszą i najbardziej dochodową dziedziną rolnictwa jest hodowla. Powiat pińczowski ma wszelkie warunki sprzyjające jego rozwojowi, a przede wszystkim dostateczną ilość użytków zielonych oraz rozwiniętą uprawę pasz treściwych.

Stan rozmieszczenia hodowli zwierząt gospodarskich przypadających na 100 ha użytków rolnych, gromadom przedstawia tabela 6.

Pogłowie zwierząt na opracowywanym terenie jest stosunkowo duże - wynosi 74,6 sztuk przeliczeniowych na 100 ha użytków rolnych. Wahania w poszczególnych gromadach są znaczne i wynoszą od 54 sztuk w gromadzie Kije do 95,4 w gromadzie Pełczyska. W hodowli najważniejszą rolę odgrywa chów bydła. W powiecie przypada 50,7 sztuk bydła na 100 ha użytków rolnych, czyli prawie o 10 sztuk więcej niż średnio w Polsce. Różnice w obsadzie bydła w poszczególnych gromadach są znaczne i dochodzą do 30 sztuk/100 ha. Najmniej by

hoduje się w gromadach północnych /Kije 36,4 szt./ 100 ha użytków rolnych, Kliszów 39,1/, najwięcej - w gromadach południowych /Chroberz 66,7, Pełczyńska 66,4/. Stosunkowo duże wahania w rozwoju hodowli bydła spowodowane są nie tyle nierównomiernym rozmieszczeniem łąk i pastwisk co stopniem intensywności wykorzystania gruntów ornych, uwarunkowanym ogólnym poziomem kultury rolnej. Pomimo, że stan hodowli bydła na badanym terenie jest znacznie wyższy w porównaniu z przeciętnymi dla woj. kieleckiego, to jednak nie wyczerpuje on możliwości, jakie stwarzają w tym zakresie warunki przyrodnicze.

W hodowli bydła dominuje rasa nizinna, czarno-biała. Wydajność mleka od jednej krowy rocznie waha się od ok. 2000 l. w gromadach północnych do 3000 - 3500 l. w gromadach południowych, przy zawartości tłuszczu odpowiednio od ok. 3 - 4%.

Pogłowie trzody chlewnej jest stosunkowo niskie i wynosi 44,2 sztuk/100 ha użytków rolnych /w woj. kieleckim - 58,5, w Polsce - 54,9/. Jej terytorialne rozmieszczenie jest podobne jak rozmieszczenie hodowli bydła.

Wydawałoby się, że powinna istnieć pewna korelacja między stopniem rozwoju hodowli trzody, a nasileniem uprawy ziemniaków, podstawowej paszy dla ich hodowli. Tymczasem w gromadach gdzie uprawa ziemniaków stanowi stosunkowo duży udział w powierzchni zasiewów /np. gromady Młodzawy Duże, Kopernia/, obsada trzody chlewnej nie osiąga średniej powiatowej.

Owce w ilości około 15 szt./100 ha użytków rolnych /Polska - 18,5, woj. kieleckie - 25,2/ na ogół nie odgrywają poważniejszej roli w gospodarce omawianego terenu, z wyjątkiem gromad środkowych i zachodnich /Góry, Tur Dolny/ gdzie obsada owiec wzrasta do około 30 sztuk/100 ha użytków rolnych.

Pogłowie koni wyjątkowo wysokie, wynosi 23 sztuk 100 ha użytków rolnych, czyli prawie o 10 sztuk więcej niż średnio w Polsce. Największa obsada koni występuje w gromadach południowych. W hodowli dominuje typ koni użytkowego, lekkiego. Obecnie, ze względu na rozwój mechanizacji rolnictwa, dąży się do ograniczenia pogłowia koni, przy jednoczesnym dążeniu do poprawienia ich jakości użytkowej. Nad ulepszeniem typu koni pracuje Państwowa Stadnina Koni w Michałowie, licząca około 100 sztuk koni rasy anglo-arabskiej.

Stosunkowo dużą liczbę koni w pow. pińczowskim tłumaczy fakt, że konie są w dalszym ciągu główną siłą ciągową zarówno w rolnictwie jak i w transporcie, na co wpływa słaby stan sieci komunikacyjnej. Czarnoziemy rędziny jako gleby trudne do uprawy wymagają większe siły pociągowej niż gleby lekkie i to jest jedną z przyczyn tak dużego pogłowia koni, na badanym terenie.

Biorąc pod uwagę procentowy udział poszczególnych gatunków zwierząt produktywnych w sztukach dużych¹⁴, ogólnej ilości sztuk dużych stada produktywnego, można wyróżnić następujące kierunki hodowlane: kierunek z wybitną przewagą bydła mlecznego /bydło powyżej 60%, trzoda chlewna poniżej 20% i owce poniżej 20%/, który występuje prawie na całym terenie, z wyjątkiem m. Pińczowa i gromad: Bogucice, Lubcza, Pełczyska, gdzie występuje kierunek z wybitną przewagą bydła mlecznego i udziałem trzody chlewnej /bydło ponad 60%, trzoda poniżej 20%/.

Reasumując należy stwierdzić, że hodowla w powiecie pińczowskim jest na ogół niezłe rozwinięta, nie wykorzystuje ona jednak w sposób dostateczny rezerwy tkwiących w środowisku przyrodniczym. Do podniesienia ogólnego stanu hodowli konieczne jest podniesienie wydajności łąk i pastwisk przez ich odpowiednie zagospodarowanie, zwiększenie areału roślin pastewnych koszyczek /głównie żyta/ i zwrócenie większej uwagi na sta-

owanie poplonów. Pożądane byłoby także zmniejszenie ogłowia koni przy jednoczesnym wzroście stanu mecha-
lizacji, co pozwoliłoby na zwiększenie ilości pasz
ła bydła i trzody chlewnej.

6 Uprawy trwałe

Spśród upraw trwałych w powiecie pińczowskim wy-
stępują głównie sady, w których czasem uprawia się
także krzewy owocowe. Wśród drzew owocowych dominują
jabłonie, śliwy i grusze, następnie czereśnie i wiś-
nie. Są to na ogół sady małe, o charakterze przydomo-
wym, których produkcja przeznaczona jest głównie na
potrzeby własne właścicieli. Nadwyżki produkcyjne do-
starzone są do punktów skupu lub sprzedawane na wol-
nym rynku w Pińczowie. Przeprowadzone badania tereno-
we oraz dane dotyczące skupu owoców przez Spółdziel-
nię Ogrodniczą w Pińczowie /punkt skupu w Złotej i
Bogucicach/ wskazują na względnie lepiej rozwinięte
sadownictwo niż świadczy o tym załączona tabela /2/,
sporządzona na podstawie danych spisu rolnego. Obser-
wacje terenowe wykazały, że powierzchnia sadów powięk-
sza się przez zakładanie nowych sadów, szczególnie we
wsiach gromad południowych, pomimo, że dużo trudności
następuje zbytu owoców. Mianowicie punkty skupu owoców
są na ogół znacznie oddalone od terenów produkcyjnych
i nie zawsze są w stanie przyjąć dowiezioną masę to-
warową.

Powiat pińczowski a przede wszystkim jego część
południowa ma bardzo korzystne warunki przyrodnicze
dla rozwoju sadownictwa /dobre gleby, korzystne wysta-
wy stoków, duże nasłonecznienie/, aby jednak wykorzysta-
nie środowiska było dostateczne, koniecznym wydaje

14. Inwentarz żywy w przeliczeniu na sztuki duże bez
koni, które stanowią przede wszystkim siłę pocią-
gową.

się budowa na terenie powiatu zakładu przetwórstwa owoców.

7 Lasy

Odrębny typ użytkowania ziemi stanowią lasy. Zajmują one 8650 ha i zarządzane są przez dwa Państwowe Gospodarstwa Leśne - Nadleśnictwa Pińczów i Teresów. Powierzchnia leśna, obejmująca około 95% ich ogólnej powierzchni, zajęta jest głównie przez lasobory i lasy świeże o bardzo zróżnicowanym składzie gatunkowym /sosna, dąb, grab, świerk, modrzew, lipa, wiąz itp. Głównym rodzajem panującym jest sosna i dąb /fot.5/. W licznych miejscowościach na skutek niewłaściwej gospodarki sosna zajęła siedliska liściastych, obejmując ogółem około 70% powierzchni leśnej, gdy tymczasem dąb niecałe 20%. Poza tymi dominującymi gatunkami w mniejszą rolę w składzie drzewostanu odgrywa grab, buk i olsza występująca przeważnie w dolinach rzek, oraz wilgotnych siedliskach.

Wiek drzewostanu jest stosunkowo młody, gdyż w dwóch najmłodszych klasach wieku /0 - 20 lat i 21 - 40 lat przypada około 65% ogólnej powierzchni zalesionej, a tymczasem te same klasy w skali krajowej zajmują niecałe 50% powierzchni. Świadczy to z jednej strony o dość dużych dolesieniach a z drugiej - o względnie młodym wyrębie lasów w okresie poprzednim. Wyrąb drewna nadal jest większy niż przyrost masy drzewnej, co niewątpliwie odbija się ujemnie na ogólnym stanie gospodarki leśnej. W ramach planowego zalesienia należałoby na terenie pow. pińczowskiego zwiększyć powierzchnię leśną głównie przez zalesienie terenów o słabych glebach i dużych spadkach, a więc pewne partie Garbu Pińczowskiego, słabe gleby piaszczyste w gromadzie Szarbków i Kliszów, dotychczasowe nieużytki, jarmy śródpolne na terenach lessowych Garbu Wodziskawskiego itp. Przeprowadzenie tych dolesień, które między

innymi ograniczyłyby procesy erozyjne wpłynęłoby korzystnie nie tylko na gospodarkę leśną ale także na całą gospodarkę rolną omawianego obszaru.

Na terenie lasów państwowych na uwagę zasługują trzy rezerwaty o łącznej powierzchni 30 ha¹⁵. Oprócz jodłowego rezerwatu na terenie wsi Góry bardzo interesujący jest rezerwat "Grabowiec" w Bogucicach /21ha pow./. Obejmuje on las dębowo-grabowy, w części o charakterze lasostepu, wśród którego, w miejscach odsłoniętych, występuje roślinność kserotermiczna. Warto także wspomnieć o rezerwach z roślinnością stepową, które wprawdzie nie zawsze wchodzą w obszar powierzchni lasów, ale ze względu na ich rzadkie występowanie są dość specyficzne dla omawianego terenu /fot.6/.

Najwięcej siedlisk roślinności stepowej występuje na kredowych i gipsowych wzgórzach nadnidziańskich o wystawie dosłonecznej, jak np. w Skorocicach, Krzyżanowicach; odrębne stanowisko tworzy polana wśród dąbrowy we wsi Młodzawy Duże.

8 Przemysł

Do najważniejszych zakładów przemysłu kluczowego na terenie powiatu pińczowskiego należą Zakłady Przemysłu Gipsowego "Dolina Nidy" w Gackach, pracujące w oparciu o miejscowe zasoby gipsu.

Badany teren obejmuje znaczną część największego obszaru występowania gipsów w Polsce, który rozciąga się na północny wschód od Krakowa aż po okolice Staszowa. Tworzy on tak zwany rejon Doliny Nidy, który można podzielić na dwie części, a mianowicie a/ na obszar położony na południe od Nidy, pokryty w zasadzie grubą warstwą lessów i b/ - na północ od Nidy,

¹⁵ S. Jarosz: Krajobrazy Polski i ich pierwotne fragmenty str. 332. 333. Warszawa 1954 r.

przykryty stosunkowo cienką warstwą gleby. Południową część obszaru północnego znajdują się w znacznej części na terenie powiatu pińczowskiego. Źródła tego rejonu zwanego buskim, są zdaniem N i e l u b o w i c z a największą w Polsce bazą surowcową gipsu. Budowę kombinatu "Dolina Nidy" rozpoczęto w okresie planu 6-letniego. Obecnie zatrudnia on przeszło 500 osób i nastawiony jest na produkcję gotowych elementów budowlanych z gipsu. Przy rozbudowie zakładu i osiedla dla jego pracowników zatrudnionych jest ponad 300 osób.

Poza kombinatem w Gackach gips eksploatowany jest w czterech kamieniołomach, z których trzy podlegają spółdzielni pracy, "Kopaliny Mineralne w Kielcach" /gipsiarnia w Unikowie, Chwałowicach i Stawianach/ i jedna analogicznej spółdzielni w Jędrzejowie /gipsiarnia w Gortatowicach/. Zatrudniają one łącznie ok. 100 pracowników. Kamień gipsowy, na miejscu poddawany jest tylko przemiałowi, dalsza jego przeróbka odbywa się poza granicami powiatu.

Prócz gipsów na szerszą skalę eksploatowany jest na omawianym terenie wapień tak zwany pińczowski. Charakteryzuje się on tym, że po wysuszeniu ma znacznie większą wytrzymałość na ściskanie. Po wydobyciu jest bardzo miękki i łatwy do obróbki /nawet piłą ciesielską/, a po upływie pewnego czasu bardzo zwiększa się jego twardość. Dzięki tym zaletom i jasnokremowej barwie, stanowi on bardzo dobry materiał do wyrobu płytek okładzinowych i elementów ozdobnych, a od 1950 roku także do produkcji bloczków przeznaczonych do celów budowlanych. Od dawna jest stosowany nie tylko w budownictwie omawianego terenu ale i poza jego granicami /Pałac Kultury i Nauki w Warszawie/.

Złóża kamienia pińczowskiego nadające się do eksploatacji zalegają na kilkudziesięciu ha gruntów. Obecne pole górnicze wynosi około 20 ha. Surowiec wydobywany jest w Nowej Wsi, odległej od Pińczowa o 1 km, przez powstałe w 1950 r. Pińczowskie Zakłady Przemysłu Kamieniarsko-Budowlanego. Około 70% wyeksploatowanych bloków przeznaczonych jest na zbytny w stanie surowym, a pozostała część poddawana jest na miejscu dalszej obróbce w specjalnie zbudowanych dla tych celów halach. Zakłady zatrudniają obecnie około 300 osób.

Do przemysłu kluczowego, pracującego w oparciu o produkcję roślinną należy oddział Krakowskich Zakładów Zielarskich "Herbapol" w Pińczowie, zatrudniający około 30 osób. Przedsiębiorstwo to dokonuje skupu surowca, którego część poddawana jest przerobowi na miejscu.

Prócz wyżej omówionych zakładów przemysłowych na terenie pow. pińczowskiego przemysł kluczowy reprezentują dwie gorzelnie: w Chrobrzu i Lubczy.

Przemysł terenowy materiałów budowlanych obejmuje cztery betoniarnie /w Michałowie, Nowej Wsi, Pińczowie i Pasturce/ oraz sześć prywatnych cegielni polowych, produkujących cegłę głównie na potrzeby miejscowe.

Do terenowego przemysłu spożywczego należy sześć młynów państwowych /trzy zlokalizowane są w Pińczowie/ i jeden prywatny oraz ~~Włocławska~~ Spółdzielnia Mleczarska w Młodzawach Dużych, pięć masarni i sześć piekarni /trzy w Pińczowie/. Są to zakłady produkujące głównie na potrzeby wewnętrznego rynku powiatu.

Łącznie, przemysł na badanym terenie zatrudnia około 1300 osób.

Jak wynika z powyższego, najważniejsze zakłady przemysłowe powstały w oparciu o bogactwa mineralne, występujące głównie w środkowej i północnej części powiatu. Tereny południowe, o charakterze wybitnie rolniczym, pozbawione ważniejszych bogactw mineralnych,

mogą służyć jako baza surowcowa dla przemysłu przetwórczo-rolnego. Dotyczy to szczególnie nadwyżek produkcyjnych owoców i warzyw, których zbyt następuje czasem trudności. Budowa zakładu, który przetwarzałaby je na miejscu, wpłynęłaby niewątpliwie aktywizując na całokształt gospodarki, a szczególnie produkcję roślinnej tych terenów. Przemawia za tym także fakt istnienia w południowych gromadach pewnych nadwyżek ludności rolniczej, które mogłyby znaleźć zatrudnienie w przemyśle.

9 Osadnictwo

W wyniku oddziaływania człowieka na środowisko geograficzne, w zależności od rozwoju sił wytwórczych i stosunków produkcji, osadnictwo powiatu pińczowskiego przyjmowało w różnych okresach różne formy, które ukształtowały dzisiejszą sieć osadniczą.

Na terenie omawianego powiatu znajduje się 1 miasto - Pińczów i 115 osiedli wiejskich. Pińczów - miasto o przeważających funkcjach produkcyjno-usługowych, położony jest w środkowej części powiatu nad Nidą, poniżej ujścia do niej Mierzawy, na wysokości 188 - 220 n.p.m. Miasto rozmieszczone jest głównie na akumulacyjnym Nidy; od strony północnej część jego dochodzi do zboczy Garbu Pińczowskiego, którego dwukopulaste wzgórze /Góra Zamkowa i Góra św. Anny/ wznosi się nad miastem osiągając wysokość ok. 280 m n.p.m.

Takie usytuowanie miasta na terenie o spadkach 4 - 7% stwarza bardzo plastyczną sylwetkę miasta od południa, od strony doliny Nidy. Stosunkowo duże różnice niwelacje terenu mają dodatnie znaczenie dla komunalnego zagospodarowania miasta. Mianowicie woda, której źródła znajdują się powyżej miasta, tuż u szczytu Garbu, zaopatruje go bezpośrednio, nie wymagając budowy specjalnych urządzeń spiętrzających wodę /wie-

ciśnien/.. Jest to jedyne tego rodzaju ujęcie wody na terenie woj. kieleckiego. Ważne znaczenie dla rozwoju miasta ma jego położenie przy linii kolejki wąskotorowej/Jędrzejów - Pińczów - Kocmyrzów/.. oraz przy krzyżujących się tu drogach bitych biegnących w kierunku Kielc, Wiślicy, Kazimierzy Wielkiej i Buska.

Ludność miasta w 1960 r.¹⁷ liczyła 5226 osób, z tego 83,2% utrzymywało się z zawodów pozarolniczych. Spośród nich największą rolę w zajęciu mieszkańców odgrywa obrót towarowy, przemysł i budownictwo.

Miasto spalone w 80% w czasie wkroczenia wojsk hitlerowskich w 1939 r., do dziś odbudowuje się, przy czym największe nasilenie odbudowy datuje się od 1957r. Obecna zabudowa miasta, opierająca się na założeniach średniowiecznych wygląda tak, że wokół rynku, który jest zajęty pod park miejski, wznoszą się przeważnie dwukondygnacyjne domy, wykorzystywane przez biura, sklepy i inne zakłady usługowe, a budownictwo mieszkaniowe rozciąga się w kierunku, wyznaczonym przez dolinę Nidy. Ludność rolnicza skupia się głównie w południowo-wschodniej części miasta. Wzdłuż podnóża Garbu Pińczowskiego wznoszą się domy o charakterze willowym, otoczone ogrodami i sadami.

Wzrost tempa budownictwa mieszkaniowego może ilustrować wskaźnik średniego zagęszczenia na 1 izbę; w roku 1954 wynosił on 3,2¹⁸, w 1960 r. tylko 1,74, czyli zmniejszył się dwukrotnie.

¹⁷ Spis Powszechny z dnia 6.XII.1960 r. Woj.kieleckie. Wyd. GUS, Warszawa 1961 r.

¹⁸ W.Mącznik: Monografia geograficzno-gospodarcza pow. pińczowskiego. Maszynopis Bibl. IGUW Warszawa 1955 r.

Materiałem budulcowym jest tu najczęściej wapie pińczowski /70%, a w nowym budownictwie - 90%/ oraz cegła. Załedwie 5% budynków jest z drewna. Kryte są głównie dachówką i blachą, sporadycznie - papą.

Miasto nie jest dostatecznie wyposażone w urządzenia komunalne. Wodociągi istniejące od 1865 r. zostały wprawdzie w 1950 r. rozbudowane, ale w stopniu niewystarczającym, gdyż obecnie posiada je niespełna 40% domów mieszkalnych. Załedwie około 2% budynków ma urządzenia kanalizacyjne, natomiast zelektryfikowane jest około 95% domów.

Osadnictwo wiejskie jest bardzo zróżnicowane. W wsiach mieszka 37.800 osób, przyczym blisko 80% utrzymuje się z rolnictwa.

Rozmiary osiedli wiejskich są przeważnie średnie o przeciętnym zaludnieniu wynoszącym kilkaset osób. Rzadko spotyka się wsie liczące więcej niż tysiąc mieszkańców. W okresie badań było ich załedwie trzy: Chroberz /około 1320 osób/, Michałów /około 1300 osób/ i Złota /około 1050 osób/. Do osiedli bardzo małych liczących poniżej 100 mieszkańców należą: Jelcza, Wąmysłów, Borków, Sadekówek.

Wielkość osiedli i ich wyposażenie funkcjonalne w dużym stopniu zależy od rozmieszczenia przemysłu oraz powiązań komunikacyjnych. I tak np. największa liczba osób utrzymujących się z zarobków pozarolniczych występuje w gromadach, w których zlokalizowane są większe zakłady przemysłowe, a mianowicie w gromadzie Krzyżanowice ludność pozarolnicza wynosi około 42% i utrzymuje się głównie z pracy w Zakładach Przemysłu Gipsowego "Dolina Nidy" podobnie jak znaczna część ludności Bogucic, które sąsiadują z tymi zakładami. Podobny wpływ na sąsiednie wsie wywierają Pińczowskie Zakłady Kamienia Budowlanego w Nowej Wsi.

Osiedla położone przy linii kolejowej lub przy ważniejszych drogach bitych rozwijają się stosunkowo

epiej, co odzwierciedla się tak w ich wielkości jak też w charakterze funkcji produkcyjno-usługowych. Pełnią one często role małych ośrodków lokalnych jak np. Łife, Chroberz, Młodzawy i Michałów.

Zabudowania osiedli wiejskich są z reguły parterowe, zbudowane najczęściej z drewna lub cegły. Liczba zabudowań murowanych stale się zwiększa, podobnie jak dachów krytych dachówką w miejsce krytych słomą.

Materiałem budowlanym nowych zabudowań w okolicach Pińczowa jest bardzo często wapień pińczowski, w południowych wsiach - cegła.

Układ przestrzenny osiedli różni się zależnie od czasu ich powstawania¹⁹.

Osadnictwo najstarsze występuje głównie na obszarach lessowych. Są to wsie typu wielodrożnic, zabudowane wzdłuż kilku krzyżujących się dróg. Najczęściej położone są one w nieckowatych obniżeniach, otoczonych terenami bezleśnymi, w pobliżu źródeł wody. Głównie spotyka się je na Garbie Wodzisławskim. Przykładami wsi wielodrożnych są np. Kozubów, Chroberz, Złota, Pełczyska.

Do starych założeń słowiańskich, z okresu przed kolonizacją na prawie niemieckim, należą także rzadko spotykane ulicówki, będące osiedlami składającymi się z dwóch zwartych, niezbyt długich szeregów domków, położonych po obu stronach drogi, jak np. Wojśławice.

¹⁹ S.Borkiewicz: Kolonizacja średniowieczna dorzecza Mierzawy i Nidzicy. Radostowa Nr 4, 1936 r. oraz Z.Figlewicz, S.Wawrzykowski: Najstarsze osadnictwo dolnej Nidy. Ziemia, nr 7-8. 1950 r. F.Bujak: Studia nad osadnictwem Małopolski. Kraków 1905, Ak.Umiejętności, cz.I s.2 nlb.257.

Wsie powstałe w okresie kolonizacji na prawie rymieckim /XIII, XIV w./ kształtem odpowiadają widlicom i szeregówkom, jak: Wolica, Tomaszów, Skowronno. Wsio o charakterze przysiółkowym, leżące głównie w pobliżu lasów i wzdłuż działów wodnych powstały w okresie późniejszym /np. Dębówka, Sadkówka/. Znacznie później są osiedla dworskie, stanowiące dziś przeważnie osiedla Państwowych Gospodarstw Rolnych. Parcelacja majątków oraz reforma scaleniowa, tzw. komasacja, w okresie międzywojennym przyczyniły się do znacznego rozproszenia wsi. W pobliżu starych osiedli powstały wówczas tak zwane kolonie.

10 Wnioski

Wstępne opracowanie szczegółowego zdjęcia użytkowania ziemi powiatu pińczowskiego pozwala wysunąć następujące wnioski.

1. Badania wykazały, że gospodarka tego terenu jest silnie powiązana z warunkami środowiska geograficznego. Korzystne warunki klimatyczne i glebowe osłabiły rozwój przemysłu i komunikacji spowodowały, że gospodarka rolna jest głównym źródłem utrzymania 80% ludności powiatu.

2. Wyrazem historycznego rozwoju stosunków społeczno-gospodarczych jest obecna struktura własnościowa i struktura gospodarstw. Przeszło 2/3 powierzchni powiatu stanowi prywatną własność drobnotowarowej gospodarki chłopskiej, wśród której 75% to gospodarstwa poniżej 5 ha. Rozdrobnieniu gospodarstw towarzyszy rozdrobnienie pól, co w połączeniu z ogólnie niskim poziomem wiedzy rolniczej wpływa ujemnie na wzrost produkcji rolnej.

3. Pod względem sposobów gospodarowania w rolnictwie powiat można podzielić na 3 rejony różniące się

Charakterem gospodarki jak i warunkami przyrodniczymi. W południowo-zachodnim rejonie o urodzajnych glebach nalessowych, utrzymywanych na ogół w dobrej kulturze, rejon środkowy o znacznym udziale gleb rędzinowych i rejon północny o słabych glebach i niskim poziomie rolnictwa.

4. Analiza kierunków wykorzystania gruntów ornych wskazuje na duży udział w strukturze zasiewów żyta i ziemniaków, pomimo, że warunki przyrodnicze sprzyjają uprawie bardziej intensywnych i wymagających upraw.

5. Względnie dobrze rozwinięta hodowla /średnio w powiecie 75 szt. dużych na 100 ha użytków rolnych/ nie wykorzystuje jeszcze w sposób dostateczny rezerw tkwiących w użytkach zielonych doliny Nidy. Łąki nadnidziańskie w przeważającej części niezagospodarowane, o nieuregulowanych stosunkach wodnych eksploatowane są w sposób ekstensywny. Właśnie ich zagospodarowanie zależy w poważnym stopniu od regulacji rzeki Nidy.

6. Podniesienie gospodarki tego terenu uwarunkowane jest poprawą lokalnych dróg, pełną elektryfikacją wsi, likwidacją rozdrobnienia pól, lepszym zaopatrzeniem rolnictwa w odpowiednie nawozy i maszyny oraz właściwą organizacją punktów skupu, zwłaszcza w zakresie warzywnictwa i sadownictwa. Dalsza specjalizacja rolnictwa zależy w dużej mierze od odpowiedniej polityki agrarnej /poprzez kontraktację, ceny skupu itd./.

7. Istniejący przemysł rozwinął się głównie w oparciu o miejscową bazę surowców mineralnych /gipsy, kamienie budowlane/. Słabo reprezentowany jest przemysł przetwórczo-rolny, pomimo, że posiada dobrą bazę surowcową. Powstanie zakładu przetwórczego owoców i warzyw wpłynęłoby aktywizująco na gospodarkę warzywniczą i sadowniczą, która znajduje tu sprzyjające warunki przyrodnicze jak też dostateczną liczbę siły roboczej.

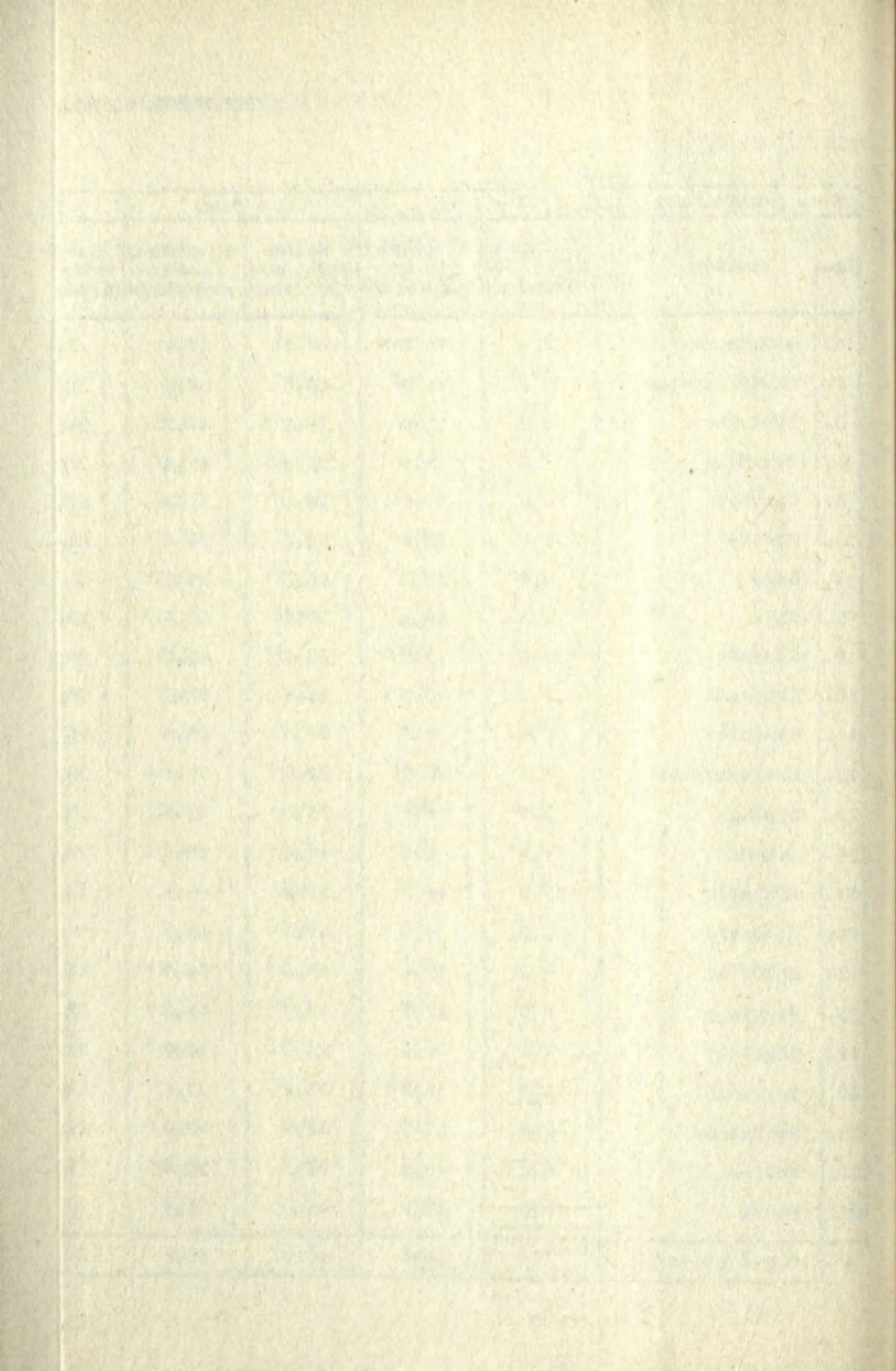
8. Właściwe wyposażenie wsi w placówki kulturalne i oświatowe, punkty usługowe oraz dostateczne zaopatrzenie w wodę /dotyczy głównie wsi na terenach lessowych wpłynęłoby niewątpliwie na ogólny wzrost poziomu życia wsi pińczowskiej.

Zakład Geografii Rolnictwa
Instytutu Geografii
Polskiej Akademii Nauk

STRUKTURA GOSPODARSTW INDYWIDUALNYCH W 1958 R.

T a b e l a 1

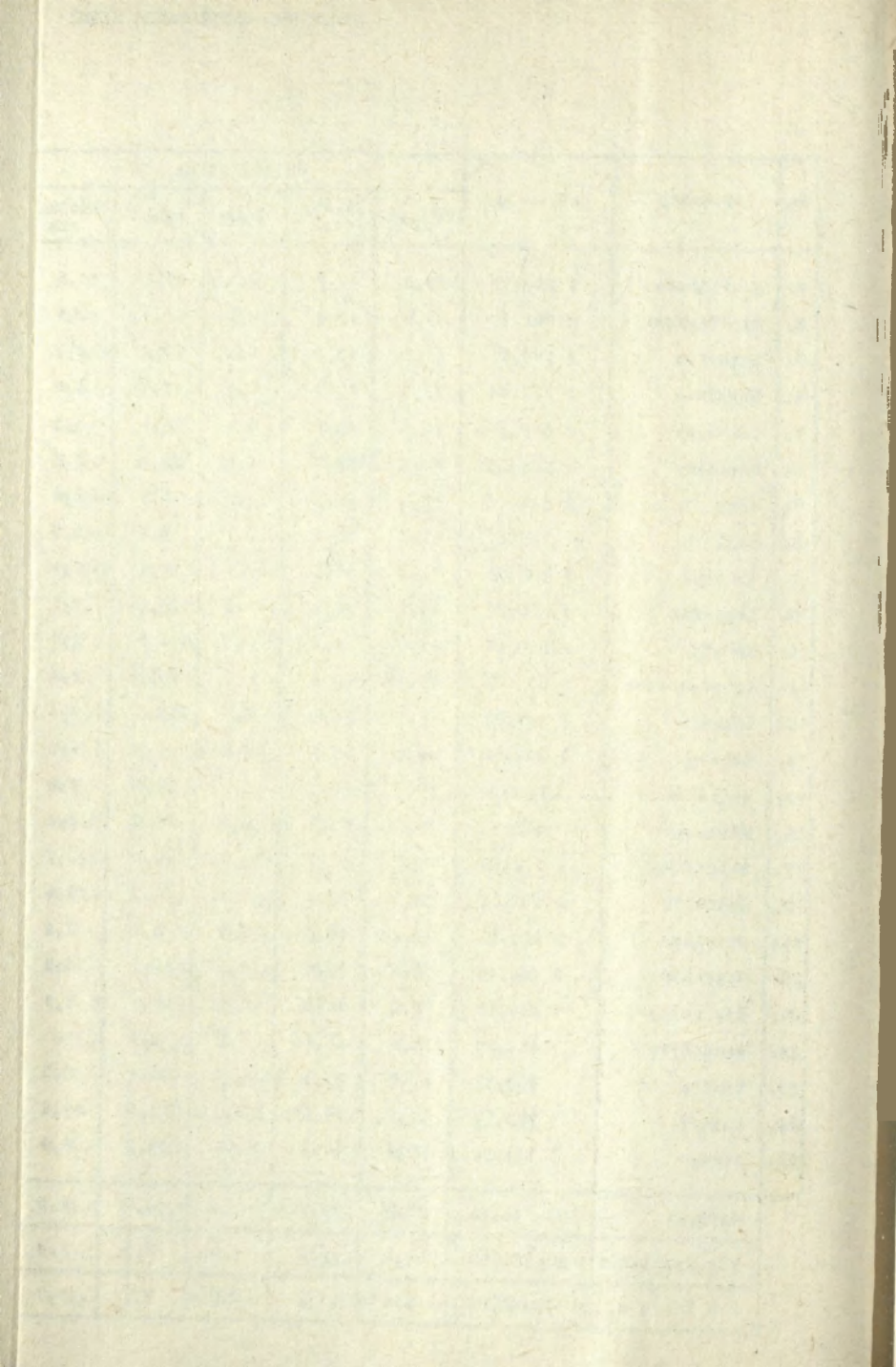
Lp.	Pow. gospodarstw Gromady	0 - 2 ha		2 - 5 ha		5 - 7 ha		7 - 10 ha		10 - 14 ha		powyżej 14 ha		Ogółem
		% zajmowanej powierzchni	% ogólnej liczby gospodarstw	% zajmowanej powierzchni	% ogólnej liczby gospodarstw	% zajmowanej powierzchni	% ogólnej liczby gospodarstw	% zajmowanej powierzchni	% ogólnej liczby gospodarstw	% zajmowanej powierzchni	% ogólnej liczby gospodarstw	% zajmowanej powierzchni	% ogólnej liczby gospodarstw	
1.	m. Pińszów	48,4	79,7	39,4	17,7	7,6	2,0	2,5	0,4	2,1	0,2	-	-	100,0
2.	Biedrzykowice	5,3	16,5	43,0	54,7	32,9	22,0	8,5	4,1	5,8	1,7	4,5	1,0	100,0
3.	Bogucice	6,3	22,8	33,7	40,7	30,4	22,1	24,6	12,5	5,0	1,9	-	-	100,0
4.	Brzeście	2,3	8,9	33,8	45,4	31,1	27,6	23,3	14,1	8,5	3,7	0,9	0,3	100,0
5.	Chrobers	11,2	31,1	54,4	51,8	22,7	12,1	10,9	4,8	0,8	0,2	-	-	100,0
6.	Czechów	5,7	18,4	48,7	54,8	26,0	17,9	13,4	6,8	5,3	1,9	0,9	0,2	100,0
7.	Góry	9,2	26,4	56,3	55,7	21,4	12,6	11,3	4,7	1,8	0,6	-	-	100,0
8.	Kije	6,3	18,4	55,7	60,1	26,7	16,7	8,0	3,9	2,0	0,6	1,3	0,3	100,0
9.	Kliszów	1,7	5,7	38,9	49,7	38,4	31,3	18,8	12,1	2,2	1,2	-	-	100,0
10.	Kopernia	6,2	20,2	46,5	52,3	31,1	20,6	9,3	4,7	5,4	1,9	1,5	0,3	100,0
11.	Kozubów	15,0	38,6	60,5	49,8	18,9	9,8	4,6	1,6	1,0	0,2	-	-	100,0
12.	Krzyżanowice	8,3	26,9	32,9	37,5	39,1	26,3	16,3	8,0	3,4	1,5	-	-	100,0
13.	Lipówka	5,6	16,4	59,6	63,8	25,3	15,8	8,9	3,8	0,6	0,2	-	-	100,0
14.	Luboza	1,7	6,4	46,4	58,4	35,5	26,8	12,3	6,8	4,1	1,6	-	-	100,0
15.	Michałów	15,6	40,3	59,4	49,8	17,0	7,5	7,4	2,3	0,6	0,1	-	-	100,0
16.	Młodzawy	13,3	34,0	49,3	48,7	19,8	10,9	11,4	1,7	6,2	1,7	-	-	100,0
17.	Sędowice	6,2	18,4	49,0	54,1	26,8	19,2	13,0	6,8	2,9	1,0	2,1	0,4	100,0
18.	Stawiany	8,3	25,7	43,9	47,3	25,6	16,8	18,1	8,7	4,1	1,5	-	-	100,0
19.	Szarbków	1,2	4,9	23,3	36,6	37,1	36,6	22,1	16,2	9,3	4,6	7,0	1,1	100,0
20.	Tur Dolny	2,7	11,3	22,2	36,4	22,8	21,1	34,9	23,1	15,3	7,3	2,1	0,8	100,0
21.	Węchadźłów	7,8	20,5	62,9	62,8	21,2	13,4	8,1	3,3	-	-	-	-	100,0
22.	Wolica	9,2	26,5	59,3	58,8	17,6	10,0	7,8	3,3	2,9	0,8	3,2	0,6	100,0
23.	Złota	6,8	17,9	66,2	66,4	22,7	13,7	3,7	1,8	0,5	0,2	-	-	100,0
O g ó ł e m		7,8	24,8	46,9	50,6	26,4	16,8	13,7	6,3	4,0	11,3	1,1	0,2	100,0



STRUKTURA UŻYTKOWANIA ZIEMI

Tabela 2

Lp.	Gromady	Ogółem ha	Użytki rolne					Lasy	Grunty pod sędobudowę	Nieużytki	Ogółem
			Ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska				
1.	a. Pińosów	1 209,35	79,8	43,7	0,5	17,8	11,8	-	23,9	2,3	100,0
2.	Biedrzykowice	2 092,18	61,8	57,9	1,5	2,3	0,1	33,9	3,6	0,7	100,0
3.	Boguciole	2 979,51	61,9	53,2	1,2	5,2	2,3	31,0	5,5	1,6	100,0
4.	Brzeście	2 775,44	73,3	49,5	1,5	17,7	4,6	17,6	3,9	5,2	100,0
5.	Chrobers	2 420,70	68,0	48,2	0,2	15,4	4,2	22,3	8,6	1,1	100,0
6.	Czechów	1 825,33	84,9	57,7	1,5	22,8	2,9	4,9	6,3	3,9	100,0
7.	Góry	2 515,20	69,2	60,5	1,6	4,5	2,6	23,4	7,2	0,2	100,0
8.	Kije	1 783,67	87,0	77,4	1,7	5,9	3,0	2,2	9,1	1,7	100,0
9.	Kliszów	1 932,78	79,2	58,7	0,5	13,9	6,1	13,0	6,6	1,2	100,0
10.	Kopernia	1 800,31	90,1	48,2	1,2	33,6	7,1	1,3	3,5	5,1	100,0
11.	Konubów	2 819,04	47,0	42,3	0,7	1,9	2,1	48,2	4,4	0,4	100,0
12.	Krzyżanowice	1 651,22	76,1	62,2	1,3	10,2	2,4	-	17,3	8,6	100,0
13.	Lipówka	2 125,88	78,3	74,6	2,3	13,0	0,1	16,8	4,7	0,2	100,0
14.	Lubosa	1 750,60	84,4	79,9	2,2	1,8	0,5	9,4	5,6	0,4	100,0
15.	Michałów	2 840,82	67,0	52,5	0,3	11,6	2,6	22,1	8,4	2,5	100,0
16.	Młodzany	3 008,76	59,9	42,5	0,2	14,8	2,4	28,4	10,8	0,9	100,0
17.	Pełzyska	2 722,00	91,2	81,7	2,7	6,1	0,7	2,6	5,4	0,8	100,0
18.	Sędowice	2 405,52	89,3	73,3	1,1	2,3	12,6	2,1	4,1	4,5	100,0
19.	Stawiany	2 229,91	77,2	68,3	0,5	8,4	7,2	4,8	7,3	3,5	100,0
20.	Szarbków	2 466,49	70,9	52,6	1,2	10,2	6,9	15,7	10,2	3,2	100,0
21.	Tur Dolny	1 440,18	90,0	76,6	1,2	11,1	1,1	3,5	5,4	1,1	100,0
22.	Węchadźce	1 411,98	68,1	64,4	1,2	2,5	-	27,3	4,6	-	100,0
23.	Wolica	1 838,35	83,8	81,1	2,3	0,1	0,3	10,6	5,3	0,3	100,0
24.	zagość	1 973,00	91,4	65,0	0,2	15,0	11,2	-	8,0	0,6	100,0
25.	Złota	3 155,94	77,9	49,3	3,4	19,3	5,9	11,5	10,3	0,3	100,0
	Ogółem:	55 174,16	75,3	59,7	1,4	10,2	4,0	15,6	7,2	1,9	100,0
	Woj. kieleckie	1 940 800,00	66,8	54,0	1,0	6,2	5,6	23,7	9,3	-	100,0
	P o l s k a	31 173 000,00	65,4	51,2	0,8	7,7	5,7	24,3	10,3	-	100,0



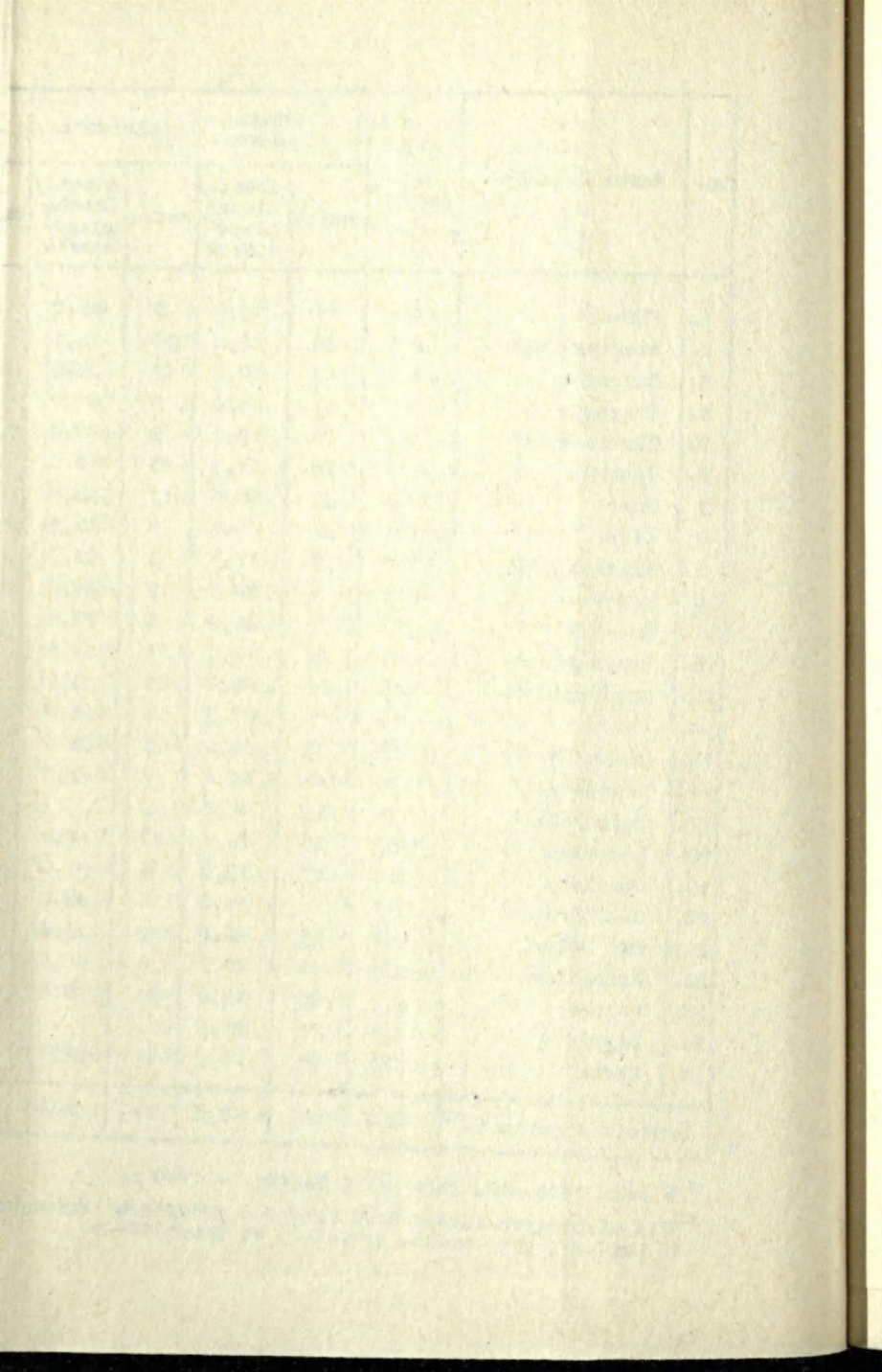
NIEKTÓRE MASZyny I NARZĘDZIA ROLNICZE GOSPODARSTW INDYWIDUALNYCH W 1959 R.

Tabela 3

Lp.	Nazwa gromady	Ilość gospodarstw	siewniki słożowe		źniwiarki		grabarki		koparki do sianiaków		młokarnia sżyftówki		młokarnie szerokokłotne		wialnie, sżynki, tryjery		kieraty	
			sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw	sztuk	1 szt./ liczbę gospodarstw
1.	Pińosów	444	11	43,0	5	89,0	-	-	4	111,0	3	144,0	-	-	14	31,7	14	31,7
2.	Biedrzykowie	296	20	15,0	16	18,5	-	-	22	13,4	89	3,3	12	24,6	175	1,7	97	3,0
3.	Bogucice	430	43	10,0	12	35,8	2	21,5	7	61,4	38	11,3	86	5,0	217	2,0	55	6,6
4.	Brzeście	403	41	9,8	5	81,0	8	50,0	3	134,0	38	10,6	54	7,5	133	3,0	148	2,7
5.	Chrobers	440	35	12,6	9	49,0	25	17,6	4	110,0	94	4,7	29	15,2	291	1,5	213	2,0
6.	Czechów	413	28	14,7	23	18,0	-	-	5	82,6	46	9,0	44	9,4	90	4,6	209	2,0
7.	Góry	508	37	14,0	19	26,7	1	508,0	8	63,5	265	1,9	8	63,5	259	2,0	245	2,1
8.	Kije	336	20	16,8	5	67,2	1	336,0	2	168,0	18	18,6	22	15,2	69	4,8	79	4,3
9.	Kliszów	298	17	17,5	3	99,3	-	-	-	-	23	13,0	40	7,0	69	4,6	711	2,7
10.	Kopernia	321	6	50,3	2	160,0	2	160,0	1	321,0	10	32,1	72	4,4	104	3,0	150	2,0
11.	Kosubów	437	20	22,0	8	55,0	2	218,0	7	62,4	93	4,7	9	48,5	146	3,0	131	3,3
12.	Krzyżanowice	301	22	13,0	19	15,8	2	150,0	9	33,4	68	4,4	25	12,0	48	6,3	107	2,8
13.	Lipówka	469	26	16,0	25	16,1	1	469,0	14	33,5	246	1,9	21	23,4	350	1,3	286	1,6
14.	Lubosa	250	9	27,7	14	18,0	2	125,0	3	83,0	101	2,5	9	27,7	126	2,0	168	1,5
15.	Michałów	605	17	36,0	8	75,6	2	302,0	2	302,0	75	8,1	14	43,2	36	6,3	118	5,1
16.	Młodeawy	470	45	10,4	7	67,0	4	117,5	7	67,0	56	8,3	6	78,3	108	4,3	65	7,2
17.	Pełozyska	620	113	54,8	14	44,3	210	3,0	3	107,0
18.	Sędowice	484	29	16,7	27	17,9	1	484,0	5	96,8	75	6,4	19	25,5	229	2,1	136	3,5
19.	Stawiany	549	13	42,0	6	91,0	-	-	4	137,2	34	12,2	19	28,9	107	5,1	131	4,2
20.	Szarbków	347	11	31,0	4	86,7	2	173,0	5	69,4	26	14,3	10	34,7	83	4,2	86	4,0
21.	Tur Dolny	247	15	16,0	16	15,4	1	247,0	4	61,7	104	2,4	9	27,4	116	2,0	115	2,1
22.	Węhadźłów	239	11	27,7	6	40,0	-	-	1	239,0	98	2,4	3	80,0	121	2,0	150	2,0
23.	Wolice	471	26	18,0	24	19,6	5	94,0	36	13,1	140	3,4	8	58,8	195	2,4	184	2,5
24.	Zagość	324	15	21,6	16	20,2	112	2,9	1	324,0
25.	Złota	575	57	10,0	11	52,3	1	575,0	8	71,9	179	3,2	41	14,0	309	1,9	409	1,4
Średnio w powiecie ^{XX}		10277	687	15,0	274	36,0	62	165,8	191	54,0	2241	4,0	561	20,0	391	3,0	4007	2,5

^X W roku 1958. Dla Pełozysk i Zagości - 1960 r.

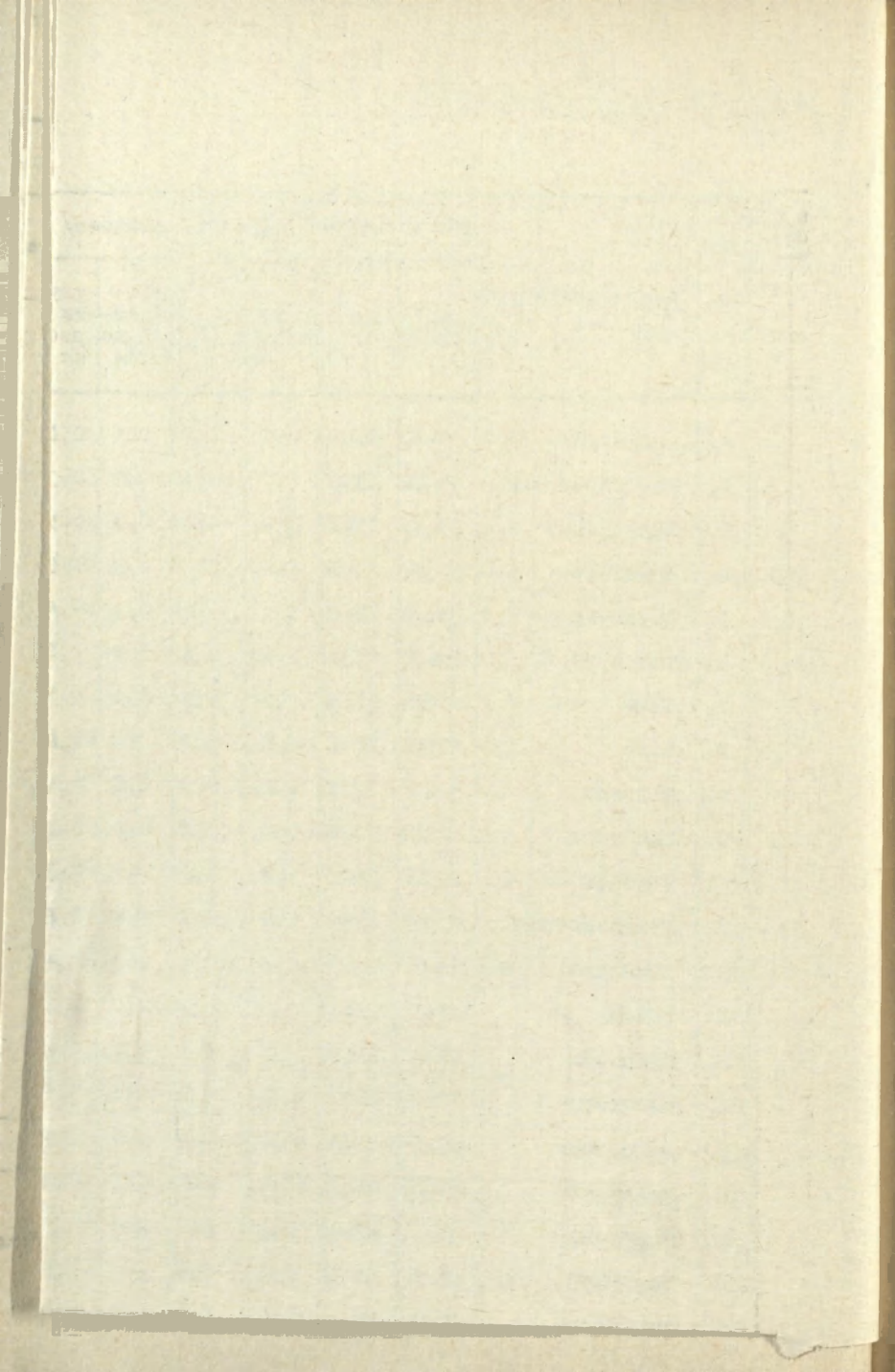
^{XX} Dla niektórych maszyn brak danych w gromadach: Pełozyska i Zagość, z tego względu średnie powiatowe są przybliżone.



STRUKTURA UPRAW

Tabela 4

Lp.	Nazwa gromady	Ekstraktywne /głównie zbożowe/						Intensyfikujące /głównie okopowe/						Intensyfikujące /głównie przemysłowe/						Strukturotwórcze /głównie pastewne/						Eks-trak-tywne /zbo-żowe	In-tan-sy-fik. /oko-powe/	In-tan-sy-fik. prze-mys-łowe	Struk-turo-twór-cze	Ogółem
		psze-nica	żyto	jęcz-mień	owies	mie-szan-ki ze zbóż	gry-szka i pro-so	ziem-niaki	oko-powe pas-tew-ne	wy-sadki oko-powe	kuku-ry-dza	wa-rzy-wa	bur-ki ou-krowe	rze-pak	inne olei-ste	ko-no-pie	len	inne prze-mysłowe	strącz-kowe	sera-dela	koni-ozyna	lu-cer-na	lu-bin	pe-lusz-ka	mie-szan-ki strącz-kowe					
1.	m. Pińczów	9,4	38,9	0,9	4,7	0,1	0,0	33,8	0,7	0,1	0,0	0,4	0,0	0,0	0,1	0,0	-	5,4	0,0	0,1	0,7	2,3	0,5	1,8	0,1	54,0	35,0	5,5	5,5	100,0
2.	Biedrzykowice	17,9	23,9	5,2	9,1	0,1	0,3	13,1	3,3	-	0,0	0,3	6,2	0,2	0,3	0,3	0,1	0,9	0,1	1,3	9,8	6,1	0,0	0,8	0,7	56,5	16,7	8,0	18,8	100,0
3.	Bogucice	22,4	25,9	3,0	8,8	0,2	0,5	15,6	0,1	0,1	0,4	4,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	4,8	0,1	1,2	2,6	6,2	2,5	0,8	0,7	60,7	20,3	5,0	14,0	100,0
4.	Brzeście	19,8	20,7	2,6	8,7	0,2	0,9	19,2	1,6	0,3	0,0	1,3	0,2	-	0,1	-	0,0	6,0	0,1	3,8	3,9	4,2	3,9	1,7	0,8	52,9	22,4	0,3	18,4	100,0
5.	Chroberz	19,3	25,9	3,9	7,8	0,2	0,6	19,2	8,1	-	0,2	0,7	1,5	0,2	0,4	0,1	0,1	6,4	0,1	0,1	3,2	1,1	-	0,8	0,3	57,7	28,2	8,5	5,6	100,0
6.	Czechów	23,1	27,6	2,4	6,6	0,5	1,0	19,6	0,2	0,4	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	5,6	0,4	0,8	5,2	1,4	2,0	2,0	0,1	61,2	20,5	6,4	11,9	100,0
7.	Góry	20,5	27,4	3,5	6,1	0,4	0,5	15,7	2,1	-	0,0	0,5	2,6	0,2	0,7	0,0	1,0	2,5	0,2	1,7	8,2	2,6	1,4	1,5	0,7	58,4	18,3	7,0	16,3	100,0
8.	Kije	15,5	28,5	4,9	8,4	-	0,8	18,2	0,8	0,3	-	0,1	0,3	-	-	-	0,0	2,9	0,2	2,0	3,7	3,3	6,4	3,6	0,1	58,1	19,4	3,2	19,3	100,0
9.	Kliszów	16,8	33,2	2,8	9,1	0,0	2,1	17,2	0,9	0,2	0,0	0,8	0,1	-	0,0	-	-	4,2	0,4	2,3	2,5	2,2	3,1	1,7	0,4	64,0	19,1	4,3	12,6	100,0
10.	Kopernia	14,1	33,4	3,8	5,8	0,0	0,3	25,6	0,3	0,0	0,0	2,2	0,1	0,0	-	-	0,1	4,8	0,0	0,3	2,7	4,6	0,6	0,4	0,9	57,4	28,1	5,0	9,5	100,0
11.	Kozubów	22,2	26,7	1,4	7,9	-	0,3	18,1	3,7	0,0	0,0	1,1	0,9	0,0	0,7	-	0,0	5,4	0,0	0,2	6,8	2,8	0,1	1,1	0,6	58,5	22,9	7,0	11,6	100,0
12.	Krzyżanowice	23,3	23,4	4,4	7,1	1,7	0,8	17,3	1,6	-	0,1	0,4	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	5,0	0,2	0,6	4,8	6,4	0,5	1,6	0,2	61,0	19,4	5,3	14,3	100,0
13.	Lipówka	21,9	23,6	4,4	10,7	0,1	0,4	13,6	1,0	0,0	0,1	0,4	5,9	0,2	0,7	0,2	0,0	0,9	0,0	0,4	10,2	1,6	0,3	1,1	2,3	61,1	15,1	7,9	15,9	100,0
14.	Lubeza	19,5	23,4	7,3	8,3	0,3	0,2	14,7	1,6	0,0	0,3	0,5	1,5	0,2	0,2	-	-	0,9	0,7	1,3	7,4	4,8	0,6	3,0	3,3	59,0	17,1	2,8	21,1	100,0
15.	Michałów	20,2	22,2	4,5	8,1	0,2	0,6	15,6	2,4	0,0	0,0	0,4	1,7	0,0	0,4	0,2	0,1	2,9	0,4	2,5	3,4	10,4	1,6	1,1	0,8	55,8	18,4	5,3	20,5	100,0
16.	Młodzawy	17,9	29,9	2,3	6,6	0,0	0,4	23,9	3,5	-	0,0	3,2	0,7	-	0,2	0,1	0,1	3,9	0,0	0,9	1,5	2,3	1,5	1,0	0,1	57,1	30,6	5,0	7,3	100,0
17.	Pełozyska	21,7	26,2	4,7	8,3	0,2	0,8	12,1	6,5	0,2	0,2	1,2	1,8	0,1	2,2	0,1	0,1	3,8	0,1	0,3	4,6	3,5	0,1	0,9	0,3	61,9	20,2	8,1	9,8	100,0
18.	Sędowice	20,9	19,6	13,1	7,2	0,0	0,3	16,2	0,9	0,7	-	0,1	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	2,5	0,1	0,6	4,5	9,7	0,4	2,1	0,2	61,1	17,9	3,4	17,6	100,0
19.	Stawiany	16,9	33,2	2,3	7,8	0,4	1,3	22,1	0,7	0,1	0,1	0,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	3,9	0,1	0,8	4,0	2,2	1,2	1,3	0,8	61,9	23,4	4,3	10,6	100,0
20.	Szarbków	15,6	33,2	2,3	9,5	-	1,3	17,9	1,6	0,4	-	0,3	0,1	0,2	0,0	0,3	0,0	5,4	0,0	2,5	3,9	1,8	2,4	1,0	0,3	61,9	20,2	6,0	11,9	100,0
21.	Tur Dolny	21,9	25,3	10,2	5,9	0,1	0,0	20,8	-	-	0,0	0,4	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	1,9	2,3	1,2	1,0	6,8	0,9	1,0	0,0	63,4	21,2	2,2	13,2	100,0
22.	Węchadłów	24,0	31,5	3,0	7,8	0,0	0,3	16,3	0,7	0,0	0,0	0,7	0,3	0,1	0,1	1,0	0,1	0,5	1,2	1,9	4,4	3,1	0,7	1,0	1,2	66,6	17,8	2,1	13,5	100,0
23.	Wolica	19,9	23,3	5,1	8,8	0,0	0,0	14,1	2,5	0,0	0,0	0,2	5,6	0,0	1,2	0,2	0,8	1,4	0,0	0,9	10,6	1,8	0,5	2,3	0,8	57,1	16,8	9,2	16,9	100,0
24.	Zagość	21,4	19,6	6,3	8,4	0,3	1,2	19,7	2,7	-	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	5,7	0,3	0,1	5,0	6,3	0,5	2,0	0,2	57,2	22,4	6,0	14,4	100,0
25.	Złota	21,9	25,2	1,2	5,6	0,1	0,5	18,7	6,1	0,4	0,0	6,6	2,4	0,0	0,9	0,0	0,0	5,2	0,1	0,3	2,0	1,6	-	0,8	0,4	54,5	31,8	8,5	5,2	100,0
O g ó ł e m		19,6	26,6	4,4	7,9	0,2	0,6	17,5	2,3	0,2	0,1	1,2	1,6	0,1	0,4	0,1	0,1	3,6	0,3	1,2	4,8	4,0	1,2	1,5	0,6	59,3	21,3	5,9	13,5	100,0



URZĄDZENIA WODNO-MELIORACYJNE POW. PIŃCZÓW W 1959 R.^X

T a b e l a 5

Lp.	Nazwa gromady	Użytki zielone			Rzeki i potoki uregulowane km
		rowy	drenaż	zagospodarowanie	
		km	ha	ha	
1.	Biedrzykowice	2,3	23,0	-	3,3
2.	Bogucice	2,4	40,0	40,59	-
3.	Brzeście	8,4	228,0	373,64	1,0
4.	Chroberz	3,0	48,0	14,00	-
5.	Czechów	0,25	3,0	30,65	14,8
6.	Góry	2,8	50,0	80,00	-
7.	Kije	2,0	20,0	14,10	-
8.	Klissów	0,7	30,0	97,45	-
9.	Kopernia	2,2	32,0	45,54	-
10.	Kozubów	0,9	19,0	6,80	1,8
11.	Krzyżanowice	1,0	40,0	40,59	-
12.	Lipówka	-	-	-	3,2
13.	Michałów	5,1	85,0	206,43	-
14.	Młodsawy	36,9	263,0	135,53	-
15.	Pełonyka	6,5	65,0	37,00	2,8
16.	Sędowice	-	-	13,00	-
17.	Stawiany	5,9	92,0	83,90	2,9
18.	Szarbków	8,85	157,0	152,24	-
19.	Tur Dolny	6,2	60,0	75,60	-
20.	Zagość	-	-	20,00	-
21.	Złota	1,1	10,0	49,70	-
R a z e m :		96,50	1255,0	1516,76	29,8

^X Na podstawie danych Wydziału Rolnictwa Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Pińczowie.

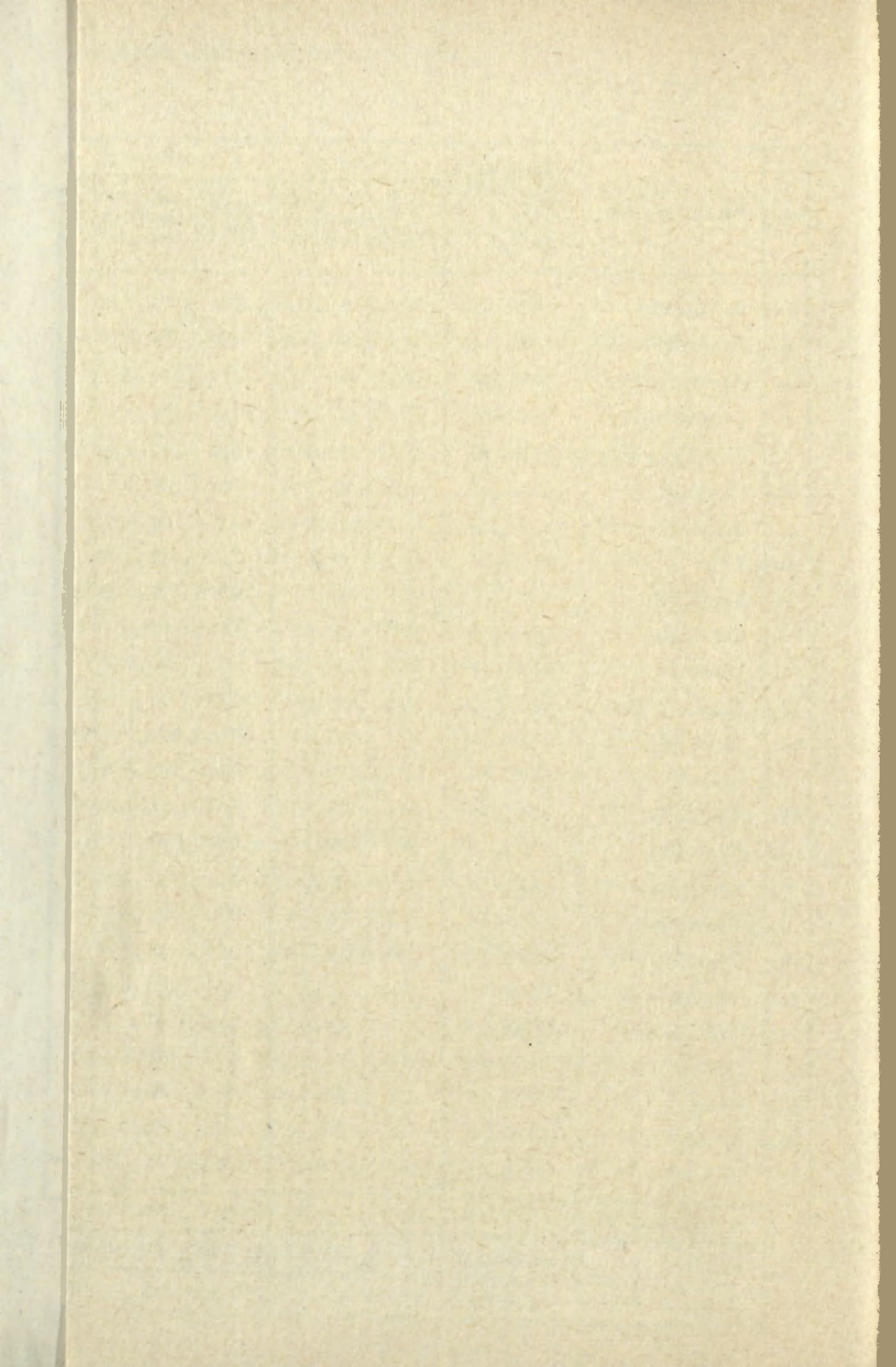
STATE OF NEW YORK

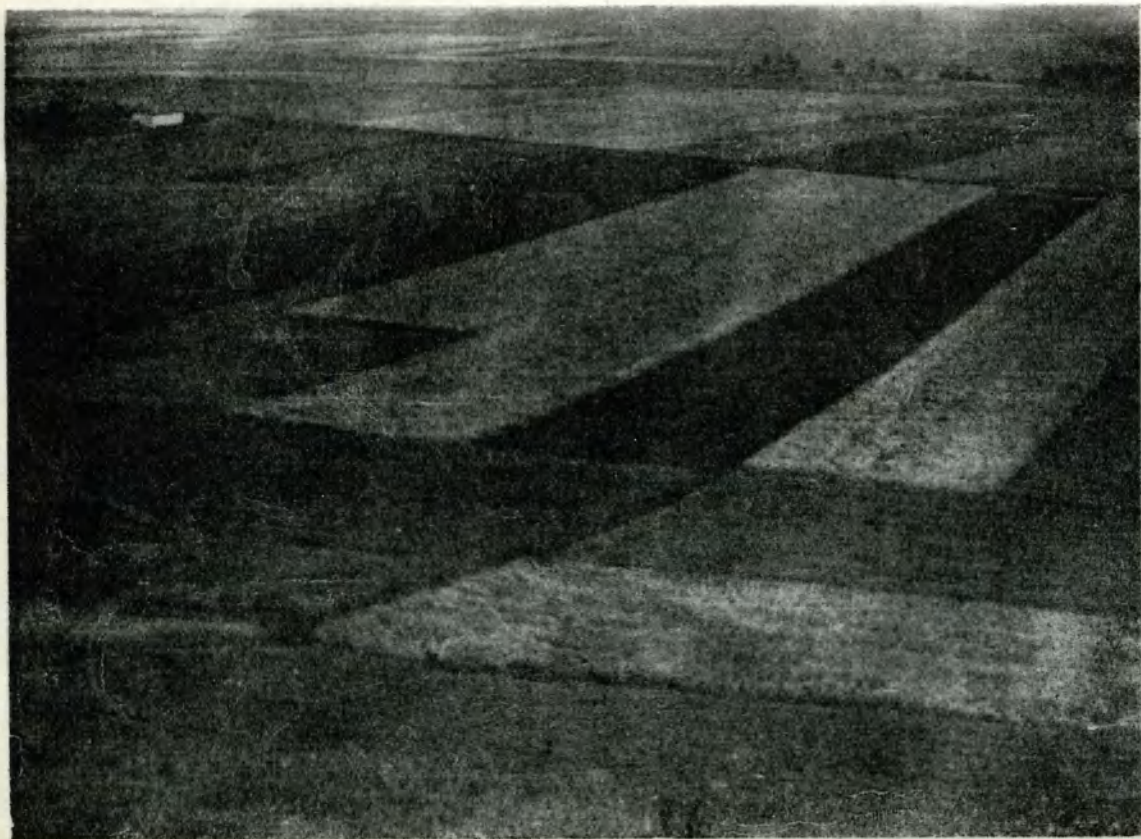
No.	Name			Age	Sex	Color	Religion	Profession	Education	Marital Status	Place of Birth	Date of Birth	Date of Admission	Remarks
	First	Middle	Last											
1	John	William	Smith	25	M	White	Protestant	Teacher	High School	Married	New York	1880	1895	
2	James	Robert	Johnson	30	M	White	Catholic	Farmer	College	Married	Ohio	1875	1900	
3	William	Henry	Williams	28	M	White	Methodist	Merchant	High School	Married	Virginia	1885	1898	
4	Charles	Edward	Brown	22	M	White	Protestant	Student	College	Single	Massachusetts	1890	1902	
5	Thomas	George	Miller	35	M	White	Catholic	Engineer	College	Married	Pennsylvania	1870	1895	
6	Richard	Francis	Davis	20	M	White	Protestant	Student	High School	Single	Illinois	1895	1905	
7	Joseph	Samuel	Wilson	27	M	White	Methodist	Physician	College	Married	Connecticut	1880	1898	
8	Robert	John	Moore	32	M	White	Catholic	Lawyer	College	Married	California	1875	1900	
9	George	William	Taylor	24	M	White	Protestant	Student	High School	Single	Georgia	1890	1902	
10	Edward	Charles	Anderson	29	M	White	Methodist	Merchant	College	Married	Michigan	1885	1898	
11	Frank	Thomas	White	26	M	White	Catholic	Student	College	Single	Wisconsin	1890	1902	
12	Henry	Robert	Harris	31	M	White	Protestant	Engineer	College	Married	Indiana	1875	1900	
13	John	George	Clark	23	M	White	Methodist	Student	High School	Single	North Carolina	1895	1905	
14	William	Edward	Green	28	M	White	Catholic	Merchant	College	Married	Alabama	1885	1898	
15	Charles	William	Scott	21	M	White	Protestant	Student	High School	Single	South Carolina	1895	1905	
16	Thomas	Robert	Walker	33	M	White	Methodist	Lawyer	College	Married	Mississippi	1870	1900	
17	Richard	George	Young	25	M	White	Catholic	Student	College	Single	Louisiana	1890	1902	
18	Joseph	Samuel	King	30	M	White	Protestant	Engineer	College	Married	Arkansas	1875	1900	
19	Robert	John	Wright	27	M	White	Methodist	Student	High School	Single	Missouri	1890	1902	
20	George	William	Reed	22	M	White	Catholic	Student	College	Single	West Virginia	1895	1905	

OBSADA HODOWLI NA 100 HA UŻYTKÓW ROLNYCH W 1959 R.

T a b e l a 6

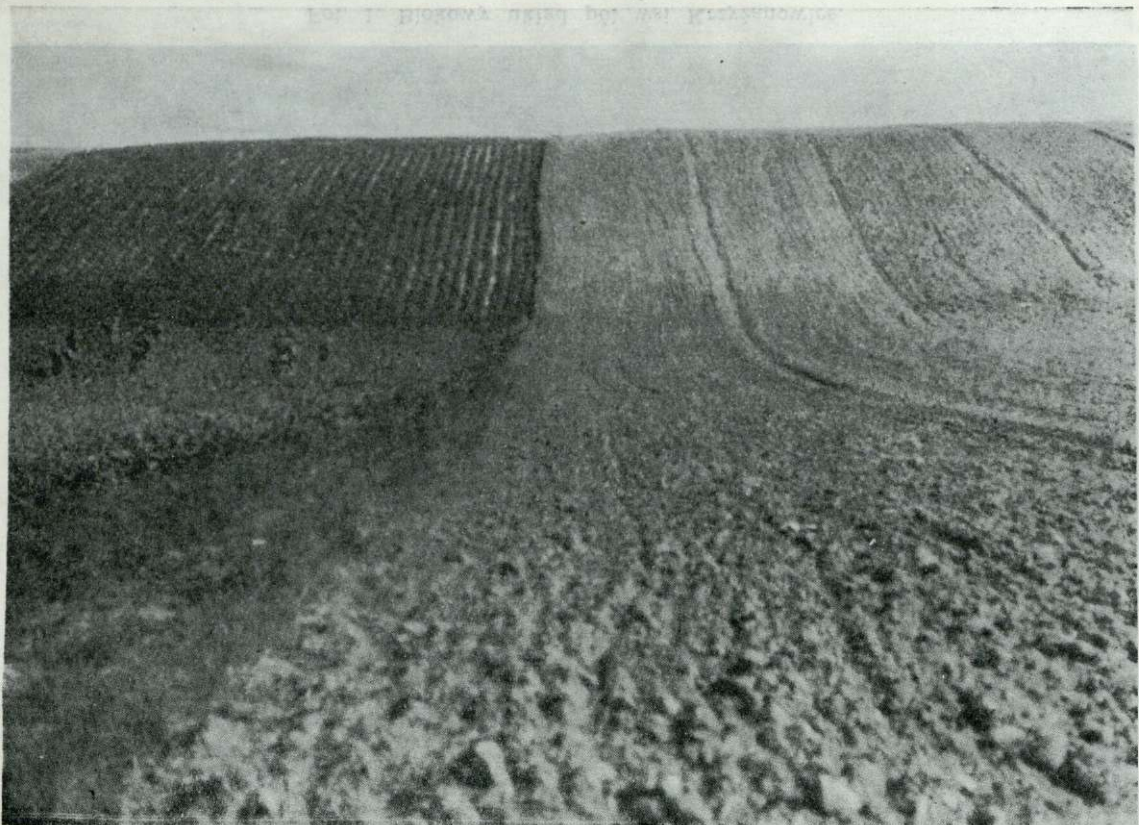
Lp.	Nazwa gromady	Powierzchnia użytków rolnych ha	Konie		Bydło		Trzoda		Owoce		Kozy		Ilość sztuk dużych	Liczba stad produkcyjnego w sztukach dużych			
			ilość sztuk	stt./100 ha użytk. rolnych	ilość sztuk	stt./100 ha użytk. rolnych	ilość sztuk	stt./100 ha użytk. rolnych	ilość sztuk	stt./100 ha użytk. rolnych	ilość sztuk	stt./100 ha użytk. rolnych			ilość sztuk dużych	ogółem	w tym % bydła
1.	m. Pińosów	880,34	105	13,1	322	36,5	534	60,6	46	5,2	33	3,8	493,20	56,0	368,70	76,5	21,4
2.	Biedrzykowice	1291,24	243	18,8	649	50,2	597	46,2	235	18,2	14	1,1	944,62	73,1	675,02	81,9	15,1
3.	Bogucice	1806,30	443	24,5	811	44,8	828	45,8	181	10,0	-	-	1329,20	73,9	817,10	76,8	21,4
4.	Brzeście	2027,82	452	22,3	1131	56,2	652	32,2	135	6,6	-	-	1440,60	71,1	938,20	89,2	10,0
5.	Chrobers	1636,38	382	23,3	1092	66,7	1082	67,1	226	13,8	3	0,2	1485,51	90,7	1048,11	81,9	15,6
6.	Czechów	1546,91	410	26,5	902	58,3	880	56,6	378	24,4	4	0,2	1308,35	84,4	860,35	81,9	15,1
7.	Góry	1737,60	420	24,2	1037	59,6	1043	60,0	525	30,2	14	0,8	1543,16	88,8	1073,16	79,0	18,2
8.	Kije	1556,65	243	15,6	569	36,4	490	32,0	257	16,8	4	0,3	826,10	54,0	561,50	84,5	13,1
9.	Kliszów	1509,79	316	20,6	598	39,1	456	29,8	167	10,9	-	-	950,37	62,1	588,17	85,4	11,8
10.	Kopernia	1623,29	467	22,6	745	45,6	567	34,9	107	6,6	-	-	1144,85	70,5	771,45	83,3	15,5
11.	Kosubów	1322,04	359	27,1	833	62,9	562	42,4	234	17,6	13	1,0	1235,42	93,3	826,62	83,4	9,8
12.	Krzyżanowice	1258,64	351	28,0	599	47,6	395	29,9	95	7,2	-	-	877,61	66,3	507,91	88,2	10,3
13.	Lipówka	1663,81	371	22,3	1060	63,7	1002	60,2	333	20,1	14	0,8	1397,08	84,1	1021,76	82,2	15,2
14.	Lubosa	1483,20	273	18,4	635	42,8	854	57,5	231	15,5	-	-	981,53	66,2	667,78	75,0	22,2
15.	Michałów	1910,05	544	29,0	887	46,4	639	33,4	106	5,5	-	-	1448,83	81,6	847,53	86,0	13,4
16.	Młodsawy	1789,15	367	20,5	809	45,2	545	30,5	79	4,4	1	0,1	1171,95	65,5	758,58	88,1	11,0
17.	Pełczyska	2486,15	617	24,8	1651	66,4	1941	78,5	519	20,8	8	0,3	2411,91	95,5	1683,01	77,4	80,1
18.	Sędowice	2153,32	447	20,7	934	43,8	755	35,1	193	8,9	1	0,1	1372,18	64,9	901,78	83,8	14,3
19.	Stawiany	1879,14	388	20,6	876	46,1	590	31,4	317	17,7	1	0,1	1266,63	70,9	826,03	86,5	10,2
20.	Searbków	1749,15	389	22,2	858	49,1	779	44,6	337	19,2	-	-	1234,29	70,5	809,99	82,3	14,3
21.	Tur Dolny	1302,19	314	25,6	511	39,2	585	44,9	386	29,3	5	0,4	792,95	60,8	531,65	76,4	17,4
22.	Węhadłów	963,70	207	21,4	463	48,0	422	32,4	171	13,1	3	0,2	689,94	71,6	449,54	80,8	15,8
23.	Wolica	1537,74	403	26,2	872	56,6	615	40,1	322	20,9	1	0,1	1348,86	87,7	896,20	82,5	14,6
24.	Zagość	1816,09	434	25,1	822	47,6	505	29,2	372	21,6	3	0,2	1212,14	66,7	728,84	84,6	11,1
25.	Złota	2458,07	668	23,3	1315	45,2	999	34,8	271	9,4	3	0,1	1998,16	81,3	1259,56	86,48	11,59
R a z e m :		41387,76	9513	23,0	20981	50,7	18377	44,2	6223	15,0	125	0,3	30895,54	74,6	20459,22	82,6	14,8
Polska		20402800,00	2839100	13,9	8092800	40,9	11209100	54,9	3778400	18,5
Woj.kieleckie		1295600,00	227300	17,5	631100	48,7	777400	58,5	326800	25,2





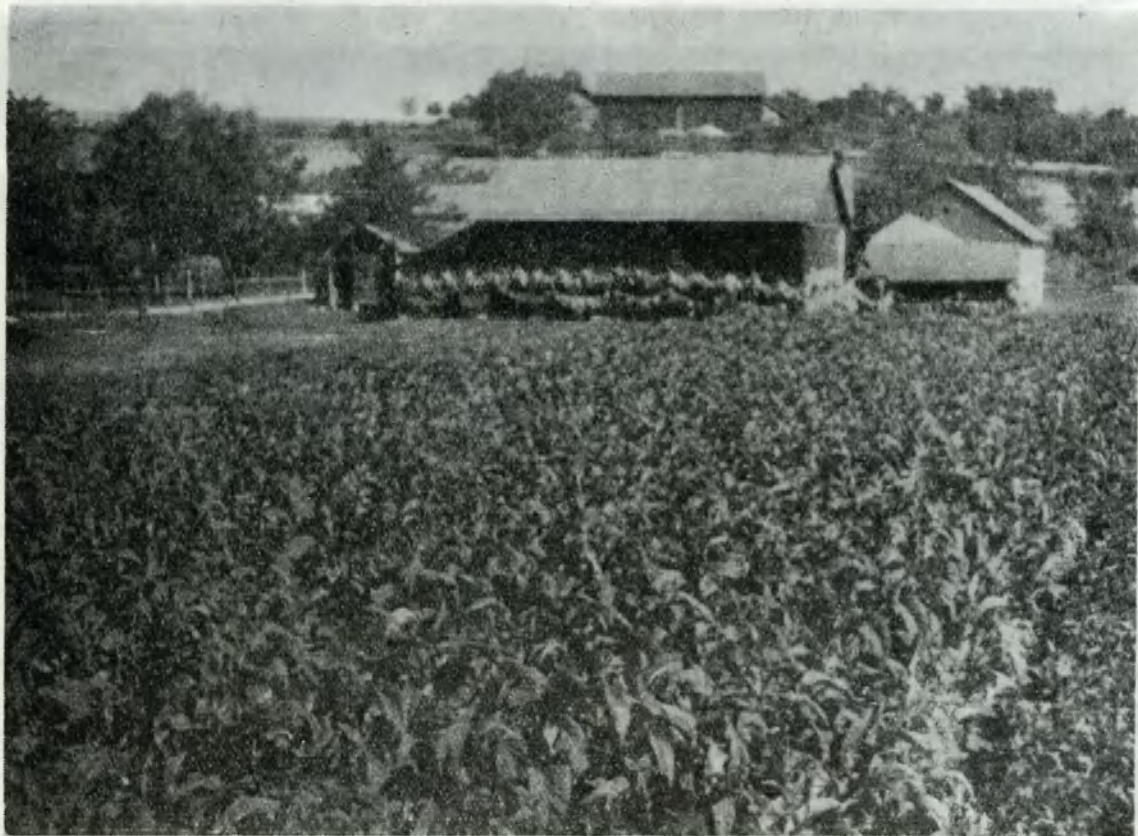
Fot. 1. Blokowy układ pól wsi Krzyżanowice.

fol. J. Kostrowicki



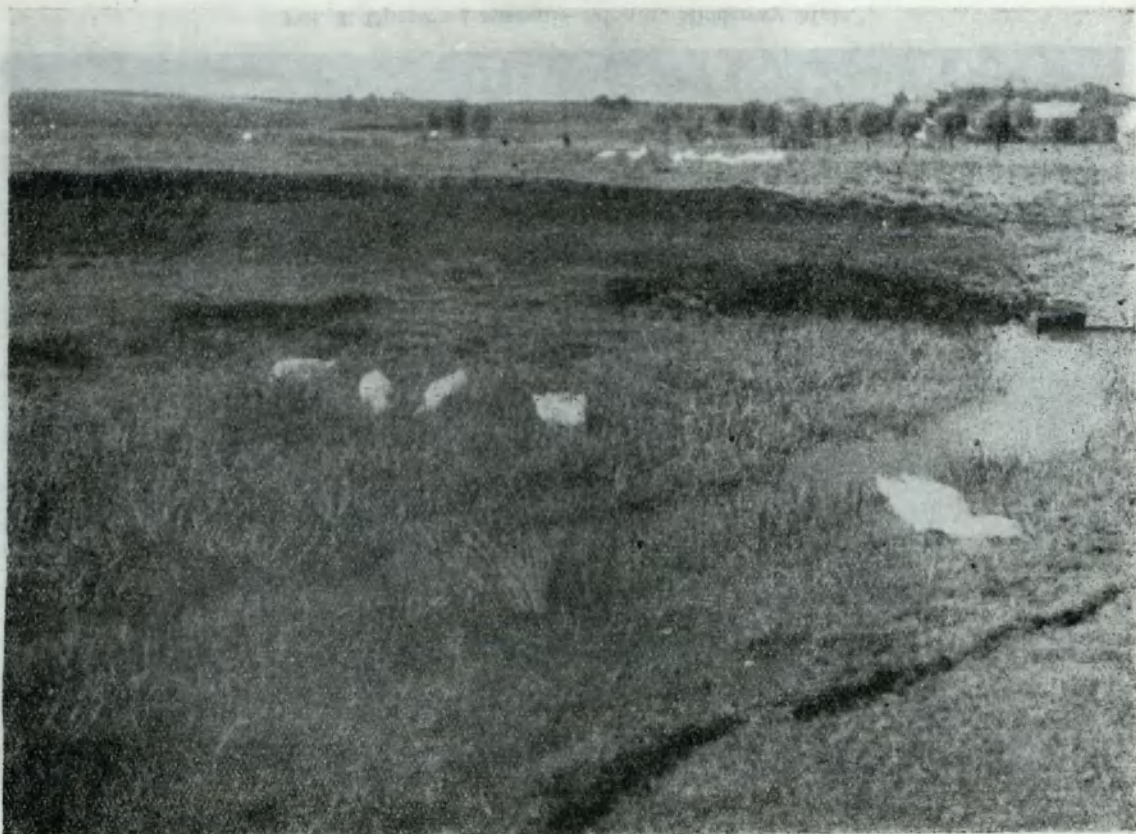
Fot. 2. Orka prostopadła do stoku na terenach lessowych. Wieś Młodzawy Małe.

fot. J. Kostrowicki



Fot. 3. Uprawa i suszenie tytoniu. Młodzawy Małe.

fol. J. Kostrowicki



Fot. 4. Pastwisko typu bagiennego (torfowisko niskie). Młodzawy Duże.

fol. J. Kostrowicki



Fot. 5. Dąbrowa — las „Dębina“. Młodzawy Duże.

fot. J. Kostrowicki



Fot. 6. Parów lessowy. Stoki porośnięte ostnicą (stipa).

Spis tabel

- . Struktura gospodarstw indywidualnych w 1958 r.
- . Struktura użytkowania ziemi
- . Niektóre maszyny i narzędzia rolnicze gospodarstw indywidualnych w 1959 r.
- . Struktura upraw
- . Urządzenia wodno-melioracyjne w powiecie Pińczów w 1959 r.
- . Obsada hodowli na 100 ha użytków rolnych w 1959 r.

Spis fotografii

- . Blokowy układ pól wsi Krzyżanowice
- . Orka prostopadła do stoku na terenach lessowych. Wieś Młodzawy Małe
- . Uprawa i suszenie tytoniu, Młodzawy Małe
- . Pastwisko typu bagiennego /torfowisko niskie/. Młodzawy Duże
- . Dąbrowa - las "Dębina". Młodzawy Duże
- . Parów lessowy. Stoki porosłe ostnicą /stipa/

Spis treści

Wstęp	1
Użytkowanie ziemi i stosunki gospodarcze w powiecie pińczowskim	3
1. Struktura agrarna	4
2. Formy użytkowania ziemi	7
3. Grunty orne	9
a/ Sposób użytkowania gruntów ornych	9
b/ Kierunki i wyniki użytkowania gruntów ornych	14
4. Użytki zielone	20
5. Hodowla	22
6. Uprawy trwałe	25
7. Lasy	26
8. Przemysł	27
9. Osadnictwo	30
10. Wnioski	34
Spis tabel	37
Spis fotografii	37

Stefan HAUZER

UŻYTKOWANIE ZIEMI I GOSPODARKA ROLNA W GROMADZIE ŁOMIANKI

1 Położenie

Niniejsze opracowanie obejmuje 5 wsi: Dąbrowa Schodnia, Dąbrowa Zachodnia, Łomianki, Łomianki Dolne i Łomianki Górne, o łącznej powierzchni 1005 ha. Te wsie sąsiadują ze sobą i leżą we wschodniej części gromady Łomianki należącej do powiatu Nowy Dwór Mazowiecki w województwie warszawskim. Badany teren leży w strefie podmiejskiej Warszawy granicząc od południa bezpośrednio z obszarem administracyjnym tego miasta. Od strony południowo-zachodniej i częściowo zachodniej badany obszar graniczy z Puszcą Kampiowską, od północnego zachodu granicę stanowią grunty pozostałych wsi gromady Łomianki i od wschodu granicą jest rzeka Wisła.

Pod względem fizjograficznym obszar opracowanych wsi leży w Wielkiej Kotlinie Warszawskiej, która stanowi centralną część Niziny Mazowiecko-Podlaskiej.

Bezpośrednie sąsiedztwo Warszawy oraz dogodne warunki komunikacyjne na tym obszarze - szosa przebiegająca z Warszawy do Gdańska przez wieś Łomianki, wywiera wpływ zarówno na użytkowanie ziemi jak i gospodarkę rolną badanego obszaru.

2 Warunki środowiska geograficznego

Badany obszar jest nizinny, płaski, o niewielkich różnicach wzniesień, z wyjątkiem części południowej, gdzie pojawiają się niewielkie pagórki w postaci wydmy. Wysokości ponad poziom morza wahają się od 74 m w części północnej nad rzeką Wisłą, do 80 m w części południowej. Ogólnie, obszar ten ma niewielki spadek w kierunku północno-wschodnim ku rzece Wiśle.

Pod względem morfologicznym mamy tu do czynienia z dwoma tarasami rzeki Wisły: niższym zalewowym i wyższym tak zwanym wydymowym.

Taras zalewowy obejmuje jedynie część północną, granica jego biegnie od Młocin przez Prochownię, Łomianki Górne, Dziekanów Polski na północny zachód w kierunku Kazunia. Obszar tarasu zalewowego jest pokryty osadami akumulacji rzecznej: piaskami i mulami występującymi naprzemianległe, w warstwach od paru do kilkudziesięciu centymetrów grubości.

W kierunku południowym taras zalewowy przechodzi stopniowo bez wyraźnej krawędzi w taras wyższy - wydymowy. Obszar tarasu wydymowego zbudowany jest z grubych warstw osadzonych tu piasków. Występujące na tym terenie wydmy paraboliczne o odwróconych ku zachodnim ramionach i stromych stokach wschodnich są wynikiem działalności przeważających tu wiatrów zachodnich.

Położenie geograficzne oraz wysokość nad poziom morza decydują o warunkach klimatycznych panujących na tym obszarze. Charakteryzują je podane niżej dane ze stacji meteorologicznej Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie oraz częściowo ze stacji przy Zakładzie Ekologii Polskiej Akademii Nauk w Dziekanowie Leśnym, oddalonej od wsi Łomianki około 8 km w kierunku południowo-zachodnim.

Średnia temperatura miesięczna i roczna w latach 1881 - 1930¹

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Średnie roczne
-2,9	-2,0	1,8	7,6	13,8	16,8	18,6	17,2	13,3	7,8	2,3	-1,3	7,8

¹ Dane z Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie zamieszczone w "Roczniku Statystycznym" 1960.

T a b e l a 2

Średnie miesięczne i roczne sumy opadów

Okres	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
1881-1930 ²	33	23	27	35	54	58	83	71	42	35	37	32	530
1958-1962 ³	33	35	41	39	61	62	122	58	30	24	37	41	583

² Dane z Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie zamieszczone w "Roczniku Statystycznym" 1960.

³ Dane uzyskane ze stacji meteorologicznej przy Zakładzie Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym.

Z zestawień tych wynika, że największe nasilenie opadów przypada na miesiące najcieplejsze: czerwiec, lipiec i sierpień, natomiast najniższe opady notujemy w zimie: styczeń i luty; w latach 1958-1962 niskimi opadami charakteryzowały się też wrzesień i październik. Długość okresu wegetacyjnego waha się tu od 210 - 220 dni /1 - 5.IV do 26 - 30.X/.

Na badanym obszarze wyróżnić można następujące typy gleb: bielice, brunatne i mady⁴.

Gleby bielicowe wytworzone są z piasków aluwialnych starych tarasów rzecznych. Są to piaski słabo gliniaste na piaskach, przechodzące miejscami w piaski luźne całkowite, głębokie, również na piaskach luźnych. Występują one w części południowej badanego obszaru. Są to gleby na ogół kwaśne, przewiewne i przepuszczalne, wymagające zastosowania odpowiedniego nawożenia, właściwych płodozmianów oraz prawidłowej agrotechniki. Są one najodpowiedniejsze pod uprawę żyta, łubinu, seradeli, a w latach obfitujących w opady również pod ziemniaki. Ogólnie biorąc są to gleby V i częściowo VI klasy bonitacyjnej.

Gleby brunatne wytworzone z piasków gliniastych rozmieszczone są w części środkowej obszaru wzdłuż szosy prowadzącej z Warszawy do Gdańska. Są one tego

⁴ Mapa gleb Polski. Skala 1:300 000. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa. Warszawa 1961.

Musierowicz A. Gleboznawstwo Szczegółowe. Warszawa 1958 PWRiL.

Musierowicz A., Olszewski Z., Kuźnicki F., Gleby województwa warszawskiego. Roczniki Nauk Rolniczych t.54, z.3. Poznań 1950.

Musierowicz A. Gleby bielicowe piaskowe woj.warszawskiego. Rocznik Nauk Rolniczych t.70. Seria A, 1954.
Dobrzański B. Gleby i ich wartość użytkowa. Warszawa 1961 PWRiL.

samego pochodzenia jak gleby biellicowe o nieco większej wartości rolniczej. Na glebach tych z powodzeniem można uprawiać pszenicę i rośliny pastewne.

Mady występują na obszarze tarasu zalewowego to znaczy wzdłuż koryta rzeki Wisły. Wytworzyły się one ze współczesnych osadów aluwialnych, rzecznych. Są to mady średnie IV i miejscami III klasy bonitacyjnej, odpowiednie pod uprawę roślin pastewnych oraz wyspowa mady lekkie, piaszczyste, żytinio - ziemniaczane.

Jak wynika z powyższej charakterystyki najgorsze warunki środowiska geograficznego występują w części południowej badanego obszaru, natomiast na pozostałym obszarze są one na ogół korzystne dla prowadzenia gospodarki rolnej.

3 Stosunki społeczne i własnościowe

Do XVIII wieku omawiany obszar porastała puszcza. Puszcza ta była początkowo własnością królewską, a następnie przeszła w posiadanie wielkiej własności szlacheckiej. Dopiero w XVIII wieku właściciele wielkich majątków zapoczątkowali proces zasiedlania tych ziem, zajmując pod uprawę najbardziej urodzajne gleby.

Szczególnie trudne do zagospodarowania były obszary położone w północnej części badanego terenu tj. w pobliżu rzeki Wisły. Tereny te były często zalewane jak i pokrywane namułami naniesionymi przez wody powodziowe. Aby zapobiec takiemu stanowi rzeczy, przede wszystkim trzeba było umieć walczyć z wodą. Sposoby tej walki przynieśli ze sobą osadnicy z obszaru zachodniej Europy, osiedlając się głównie na tarasie zalewowym badanego obszaru.

W zachowanych dokumentach, m.in. na mapach pochodzących z XVIII wieku, osady tych kolonistów oznaczono jako "Holendry". Nazwa ta nie oznacza, jakby mogło

się wydawać narodowości kolonistów. W XVIII wieku odnosiła się ona do organizacji społecznej, wzorowanej na dawnych koloniach holenderskich. Kolonistami byli najczęściej Niemcy, używający narzecza dolno niemieckiego.

Koloniści ci byli chronieni przez nadawane im przywileje. Przede wszystkim zapewniano im wolność osobistą, czego pozbawieni byli chłopci polscy. Poza tym zwolnieni zostali od wszelkich ciężarów za wyjątkiem budowy i naprawy tam nadwiślańskich.

Gospodarstwa kolonistów tworzyły oddzielne kolonie głównie na żyznych nisko położonych glebach, natomiast zabudowania stawiano na pagórkach usypanych sztucznie w celu uchronienia ich przed powodzią. Nieliczne już ślady tego typu gospodarstw na badanym obszarze spotkać można we wsi Łomianki Dolne.

W XIX wieku grunty orne jak i osiedla wkraczają stopniowo na nowe obszary, w miejsce wyciętych lasów.

W końcu XIX i na początku XX w. wielkie majątki ulegają parcelacji i powstają nowe osiedla, których nazwy pochodzą od imion lub nazwisk dawnych właścicieli.

W wyniku parcelacji zmieniła się struktura gospodarstw. Powstały gospodarstwa chłopskie średniej i małej wielkości, które uległy i w dalszym ciągu ulegają stałemu rozdrobnieniu.

Obecna struktura gospodarstw /patrz tabela 3/ świadczy o ich bardzo dużym rozdrobnieniu; olbrzymia większość gospodarstw nie przekracza 5 ha powierzchni.

W rolnictwie tego obszaru z wyjątkiem wsi Dąbrowa Zachodnia przeważają gospodarstwa do 2 ha, które we wsi Łomianki stanowią nawet nieco powyżej 75% ogólnej liczby gospodarstw.

Struktura gospodarstw w 1962 roku⁵

W s i e	Ogólna liczba gospo- darstw	gospodarstwa do 2 ha		gospodarstwa 2 - 5 ha		gospodarstwa powyżej 5 ha	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Dąbrowa Wschodnia	100	71	71	21	21	8	8
Dąbrowa Zachodnia	35	5	15	19	54	11	31
Łomianki	147	114	78	27	18	6	4
Łomianki Dolne	66	36	53	25	38	6	9
Łomianki Górne	71	41	58	28	39	2	3
O g ó ł e m	419	266	63	120	29	33	8

⁵ Źródło: Księga podatku gruntowego r. 1962 - Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Łomiankach.

Na tak znaczne rozdrobnienie gospodarstw w okresie już poparcelacyjnym tj. od początku bieżącego stulecia miały wpływ dwa zasadnicze momenty:

1/ tradycyjne działki rodzinne;

2/ kupno małych działek siedliskowych w okresie międzywojennym i po II wojnie światowej przez ludność robotniczą zatrudnioną w przemyśle lub w innych zawodach na terenie Warszawy. Należy zaznaczyć, że działki na tym obszarze były stosunkowo tanie, ze względu na słabe gleby i niekorzystne połączenia komunikacyjne z Warszawą.

Nabyte działki o powierzchni do 2 ha nie stanowiły z reguły samodzielnych gospodarstw lecz były traktowane jako dodatkowe źródło dochodu. Podobnie rzecz ma się dzisiaj.

Właścicielami gospodarstw są przeważnie robotnicy pracujący w zakładach przemysłowych stolicy, głównie w hucie "Warszawa", zaś gospodarstwa tych robotników są prowadzone przez ich żony a niekiedy i ich dzieci.

Gospodarstwa większe - powyżej 2 ha i 5 ha powierzchni są nieliczne i w zasadzie stanowią podstawę utrzymania rodziny. Występują one przeważnie z dala od głównych szlaków komunikacyjnych i od zakładów przemysłowych.

Struktura gospodarstw rzutuje w pewnym stopniu na układ pól na tym obszarze. Dominujący tutaj układ działkowy wytworzony na bazie układu łąkowego, głównie w części południowej i środkowej tego obszaru, związany jest z gospodarstwami małymi do 2 ha.

Charakterystyczny dla północnej części badanego terenu jest układ kolonijny, związany z kolonizacją niemiecką XVIII wieku. Układ pól tego typu dominuje na obszarze tarasu zalewowego /w dolinie Wisły/, tj. w północno-wschodniej części wsi Łomianki Dolne. Ciekawy i charakterystyczny wygląd nadają temu obszarowi

UŻYTKOWANIE ZIEMI

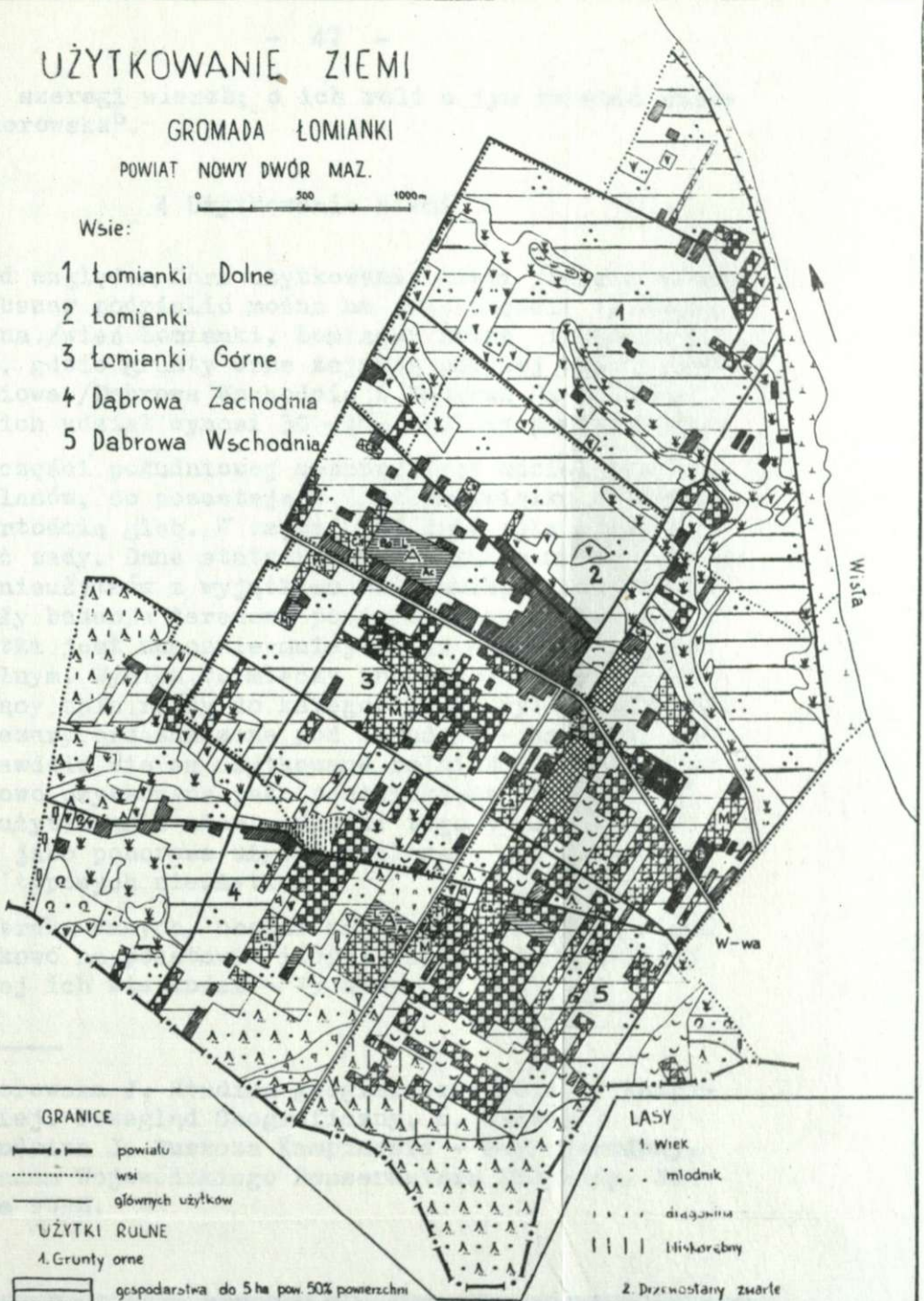
GROMADA ŁOMIANKI

POWIAT NOWY DWÓR MAZ.



Wsie:

- 1 Łomianki Dolne
- 2 Łomianki
- 3 Łomianki Górne
- 4 Dąbrowa Zachodnia
- 5 Dąbrowa Wschodnia



GRANICE

- powiatu
- wsi
- głównych użytków

UŻYTKI RULNE

1. Grunty orne

- gospodarstwa do 5 ha pow. 50% powierzchni
- zmiarowanie 3-letnie

2. Uprawy trwałe i półtrwałe

- sady młode
- sady pełnoproductyjne
- Ca M** udział gatunków drzew otoczonych /czereśnie, jabłki/
- sady z zabudową młoka bez budynków gospodarczych
- ogrody

3. Trwałe użytki zielone

- grądowe
- bagienne
- dwukośne
- przemienne kośno-pastwiskowe

4. Inne użytki rolne

- łąki

LASY

1. Wiek

- młodek
- drągnik
- liiskarobny

2. Drzewostany zwarte

- | sosna | brzoza | dąb | olcha | akacja |
|-------|--------|-----|-------|--------|
| | | | | |

3. Zbiorowiska krzaczaste

- łożysko

WODY

- wody stojące
- rzeki
- wody przepływające

TERENY OSIEDLENCZE I INNE

1. Osiednictwo

- osiedla domków jednorodzinnych
- zabudowa luźna z budynkami gospodarczymi
- zabudowa młoka luźna bez budynków gospodarczych z sadami
- obszary przeznaczone pod zabudowę /parcele budowlane/

2. Przemysł

- tereny przemysłowe
- E T** galezie przemysłu /elektrotechniczny drzewny/

3. Komunikacja

- drogi hite
- inne dr.

liczne szeregi wierzb; o ich roli w tym terenie pisze J. Kaczorowska^o.

4 Użytkowanie ziemi

Pod względem form użytkowania ziemi /tabela 4/ badany obszar podzielić można na dwie części: 1/ część północna /wieś Łomianki, Łomianki Dolne i Łomianki Górne/, gdzie grunty orne zajmują powyżej 60%; 2/ część południowa /Dąbrowa Wschodnia i Dąbrowa Zachodnia/, gdzie ich udział wynosi 30 - 40% ogólnej powierzchni.

W części południowej znaczny jest udział nieużytków i lasów, co pozostaje w ścisłym związku z rolniczą wartością gleb. W części tej dużą rolę odgrywają również sady. Dane statystyczne wskazują na wysoki odsetek nieużytków z wyjątkiem wsi Łomianki Dolne. Jak wykazały badania terenowe powierzchnia zajęta przez nieużytki jest znacznie mniejsza od wykazanej w opisie rolnym. Wynika to między innymi stąd, że przeprowadzający spis rolny do kategorii nieużytków włączali też obszary przeznaczone pod zabudowę - parcele, które wprawdzie nie są użytkowane rolniczo lub są tylko częściowo użytkowane jako pastwiska /na szczegółowej mapie użytkowania ziemi, użytki tego typu zakwalifikowano jako poborowe użytki zielone/ nie stanowią jednak typowych nieużytków.

Z braku danych, obszar zabudowań określony został szacunkowo na podstawie ilości zagrod i przyjętej średniej ich wielkości - 15 arów.

Kaczorowska J. Studium geograficzne Puszczy Kampinoskiej. Przegląd Geograficzny, 6, 1926 r.

Kobendzina J. Puszcza Kampinoska - Park Narodowy. Nakładem Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Warszawa PWRN.

5 Sposoby gospodarowania i agrotechnika

Mimo zróżnicowania glebowego sposób uprawy roli na terenie opracowanych wsi jest na ogół podobny.

Stosowane jest tutaj najczęściej zmianowanie 3-letnie z następującą rotacją upraw:

- | | | |
|-----------------------------------|-----|-------------------------------------|
| 1/ okopowe /ziemniaki/ | lub | 1/ okopowe /ziemniaki/ |
| 2/ zbożowe /żyto lub
pszenica/ | | 2/ zbożowe /żyto lub
pszenica |
| 3/ zbożowe /żyto/ | | 3/ pastewne /seradela
lub łubin/ |

Następstwo zbożowych po zbożowych przedzielają często poplony przede wszystkim roślin strukturotwórczych - seradeli i łubinu, które zajmują średnio 80% powierzchni zasiewów żyta i jęczmienia ozimego. W takich przypadkach cykl zmianowania wygląda następująco:

- 1/ okopowe
- 2/ zbożowe
- 2a/ poplony seradeli lub łubinu
- 3/ zbożowe.

Pełne nawożenie obornikowe stosuje się jedynie pod okopowe w dawkach średnio 20 - 30 t/ha z dodatkiem 100 - 120 kg nawozów mineralnych. Ziemniaki sadi się często na stanowisku po łubinie gorzkim. Po uprawy zbożowe obornika nie stosuje się, natomiast zużywa się około 6 q/ha nawozów mineralnych.

Prace polowe są tylko częściowo zmechanizowane. Przyczyną tego stanu rzeczy jest niedostateczny park maszynowy, co przy przewadze gospodarstw karłowatych lub małych jest w Polsce zjawiskiem normalnym. Wprowadzenie pełnej mechanizacji byłoby w tych warunkach trudne. Siew na ogół odbywa się za pomocą siewnika

UŻYTKOWANIE ZIEMI

Tabela 4

Wysewagólnienia	WIEŚ DĄBROWA WSCHOdAIA		WIEŚ DĄBROWA ZACHODNIA		WIEŚ ŁOMIANKI		WIEŚ ŁOMIANKI DOLNE		WIEŚ ŁOMIANKI GÓRNE	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
OGÓLNA POWIERZCHNIA GRUNTÓW	195,0	100,0	225,7	100,0	250,2	100,0	175,3	100,0	158,8	100,0
Grunty orae	67,5	34,6	64,6	28,6	156,6	62,7	145,5	83,0	115,1	72,5
a tyo agrody	1,9	2,8	2,5	3,9	8,5	3,4	-	-	11,6	10,1
agry	4,2	6,2	6,5	10,1	-	-	3,8	2,6	-	-
Odłogi	8,3	4,3	7,2	3,2	-	-	-	-	1,7	1,1
Bady	25,1	12,9	18,1	8,0	2,1	0,8	4,8	2,7	3,8	2,4
w tym = uprawę ziemioplodów	15,9	63,2	13,2	72,9	0,2	9,8	0,4	8,4	1,4	35,2
Łąki	3,0	1,5	19,4	8,6	19,7	7,9	6,3	3,6	0,6	0,4
Pastwiska	2,5	1,3	10,0	4,5	10,4	4,1	-	-	0,5	0,3
Powierzchnia użytków rolnych	106,4	54,6	119,3	52,9	188,9	75,5	156,6	89,3	121,8	76,7
Łasy	36,4	18,6	54,9	24,3	0,2	0,1	0,4	0,2	-	-
Grunty pod sadobowę a podwórcami ^x	7,5	3,8	4,0	1,8	16,5	6,6	4,5	2,6	6,0	3,8
Niesuýtki	30,3	15,6	41,4	18,3	35,6	14,2	9,6	5,5	25,8	16,3
Pozostałe grunty	14,4	7,4	6,1	2,7	9,1	3,6	4,1	2,4	5,5	3,4
R a z a	195,0	100,0	225,7	100,0	250,2	100,0	175,3	100,0	158,8	100,0

^x Dane szacunkowe

konnego, młocka i czyszczenie ziarna - mechanicznie, natomiast sprzęt zbóż kosą, a okopowych ręcznie, orka i bronowanie - koniem.

Wielkość parku maszynowego w poszczególnych wsiach tego obszaru przedstawia się następująco:

T a b e l a 5

Park maszynowy

Nazwa maszyny	Ilość maszyn				
	W i e ś				
	Dąbrowa Wschod- nia	Dąbrowa Zachod- nia	Łomian- ki	Łomian- ki Dolne	Łomian- ki Górne
traktory	-	3	-	-	4
silniki spalinowe	-	-	1	1	-
silniki elektryczne	4	10	5	-	7
snopowiązałki	-	1	-	-	1
żniwiarki	3	-	2	-	5
kosiarki	-	-	1	5	-
siewniki	8	4	8	-	8

Ważną rzeczą do zbadania należy, że większość maszyn rolniczych jest własnością kółek rolniczych, które istnieją w Dąbrowie Zachodniej i Łomiankach Górnych. Do nich należą między innymi wszystkie traktory i snopowiązałki.

6 Struktura użytków rolnych

Jak wynika z tabeli 6 stopień wykorzystania rolniczego gruntu w poszczególnych wsiach jest nierównomierny.

Udział użytków rolnych w stosunku do ogólnej powierzchni gruntów waha się od 53% w części południowo - zachodniej /wieś Dąbrowa Zachodnia/, do prawie 90% w części północnej badanego obszaru, tj. we wsi Łomianki Dolne.

Wśród użytków rolnych na czoło wysuwają się grunty orne, które na całym obszarze z wyjątkiem wsi Dąbrowa Zachodnia przekraczają 60% powierzchni użytków rolnych, a w Łomiankach Górnych osiągają 94,5% tej powierzchni.

Dość znaczny jest udział sadów, które grupują się głównie w części południowej, tj. we wsiach Dąbrowa Wschodnia i Dąbrowa Zachodnia.

Użytki zielone, rozmieszczone przede wszystkim w części północnej i północno-wschodniej i na południu w strefie przylegającej do bagien Puszczy Kampinoskiej, zajmują stosunkowo małą powierzchnię.

a. Grunty orne

Grunty orne mają zdecydowaną przewagę w strukturze użytków rolnych. Wykorzystywane są głównie do uprawy roślin ekstraktywnych i intensyfikujących oraz strukturotwórczych, które wysiewane są przeważnie jako powszechnie stosowane tu poplony.

Uprawy ekstraktywne zajmują 34 - 40% powierzchni zasianej z wyjątkiem wsi Łomianki, gdzie udział ich przekracza 40%. W tej grupie wszędzie największą powierzchnię zajmuje żyto /70 - 95% grupy/, uprawiane głównie na cele konsumpcyjne. Dużą powierzchnię w ni

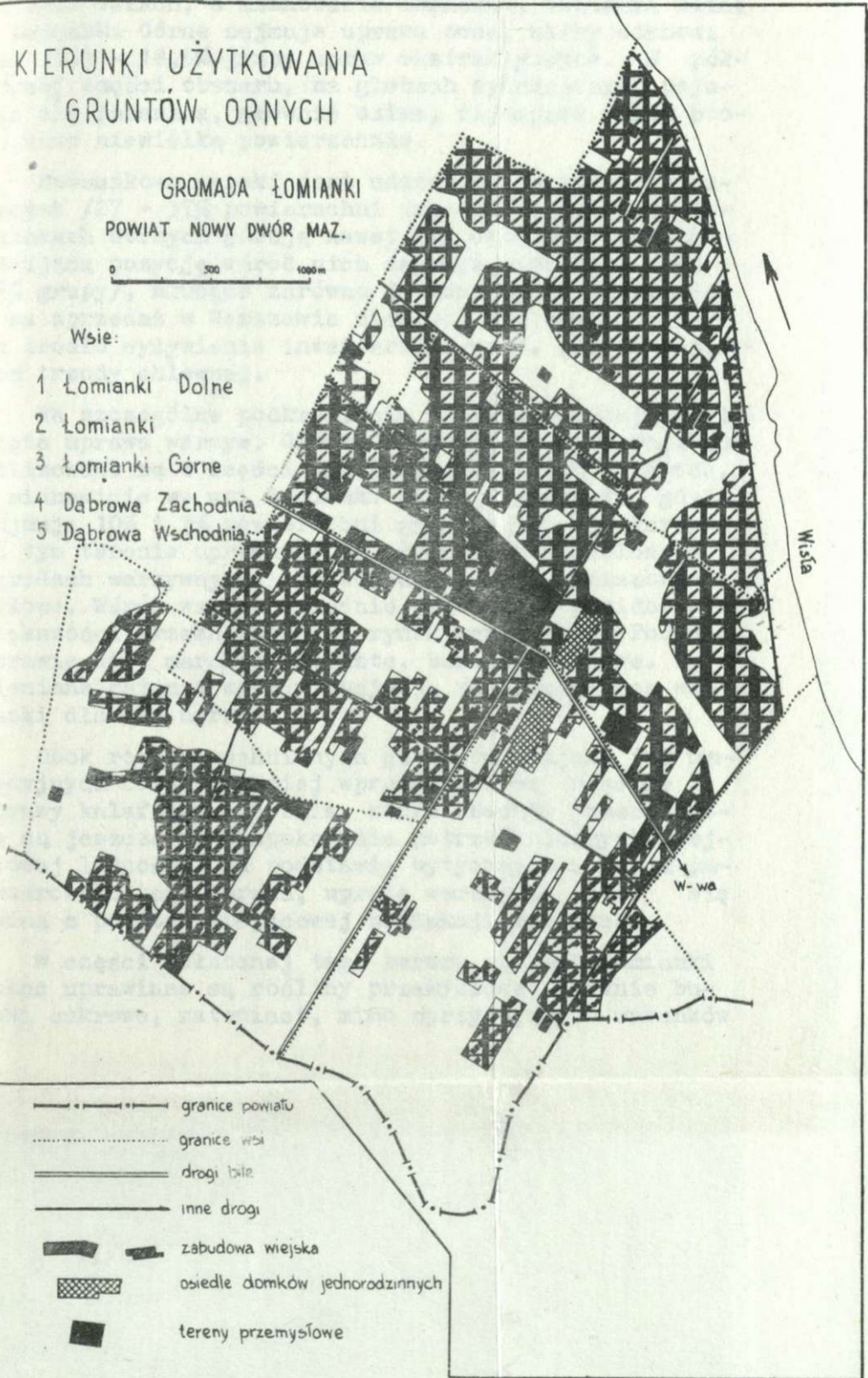
KIERUNKI UŻYTKOWANIA GRUNTÓW ORNYCH

GROMADA ŁOMIANKI
POWIAT NOWY DWÓR MAZ.

0 500 1000 m

Wsie:

- 1 Łomianki Dolne
- 2 Łomianki
- 3 Łomianki Górne
- 4 Dąbrowa Zachodnia
- 5 Dąbrowa Wschodnia

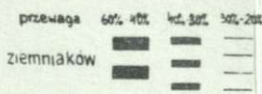


- — — — — granice powiatu
- granice wsi
- ==== drogi białe
- inne drogi
- ▬▬▬ zabudowa wiejska
- ▨▨▨ osiedle domków jednorodzinnych
- tereny przemysłowe

Kierunek zbożowy

Kierunek okopowy

Kierunek pastewny



których wsiach, a mianowicie Łomianki, Łomianki Dolne i Łomianki Górne zajmuje uprawa owsa, który stanowi tam 16,5 - 18,5% grupy upraw ekstraktywnych. W północnej części obszaru, na glebach żyzniejszych pojawia się pszenica, głównie ozima, zajmująca jednak stosunkowo niewielką powierzchnię.

Stosunkowo wysoki jest udział upraw intensyfikujących /27 - 37% powierzchni zasiewów/, które w Łomiankach Górnych górują nawet nad ekstraktywnymi. Dominującą pozycję wśród nich zajmują ziemniaki /63 - 75% grupy/, służące zarówno do konsumpcji własnej jak i na sprzedaż w Warszawie stanowią one ponadto główne źródło wyżywienia inwentarza żywego, przede wszystkim trzody chlewnej.

Na szczególne podkreślenie zasługuje tutaj rozwinęta uprawa warzyw. Główne obszary uprawy warzyw zlokalizowane są w części środkowej omawianego terenu, a mianowicie we wsi Łomianki Górne i Łomianki, gdzie zajmują 10% i 7% powierzchni gruntów ornych. Warzywa na tym terenie uprawiane są głównie w wydzielonych ogrodach warzywnych, nie wchodzących w zmianowanie polowe. Wśród warzyw wyraźnie przeważają pomidory, w większości przeznaczone na rynek warszawski. Ponadto uprawia się: marchew, kapustę, buraki ćwikłowe. Wymienione gatunki warzyw znajdują tu sprzyjające warunki dla ich uprawy.

Obok rozpowszechnionych gatunków niejako już tradycyjnych coraz częściej wprowadzane są obecnie do uprawy kalafiory i cebula, które obecnie przeznaczone są jeszcze na zaspokojenie potrzeb własnych miejscowej ludności. Na podstawie wytycznych rozwoju gospodarczego tego terenu, uprawa warzyw ma stać się jedną z podstaw miejscowej produkcji roślinnej.

W części północnej tego terenu, we wsi Łomianki Dolne uprawiane są rośliny przemysłowe, głównie buraki cukrowe, natomiast, mimo sprzyjających warunków

glebowych prawie zupełnie zanika tu uprawa warzyw. Wydaje się, że zjawisko to ma silny związek z zamieszkałą tu ludnością, która nie posiada odpowiednich wiadomości w zakresie uprawy warzyw i przez to lepsze gleby wykorzystuje pod uprawę roślin przemysłowych, które przynoszą znaczny dochód.

Całość grupy upraw strukturotwórczych w niniejszym opracowaniu stanowią:

- 1/ plon główny /wielkość zasiewów podana w arkuszu spisowym/,
- 2/ poplony /określone na podstawie szacunku/.

Uprawy strukturotwórcze zajmują powyżej 20% powierzchni zasiewów, natomiast we wsi Dąbrowa Wschodnia osiągają one aż 35,2% powierzchni zasianej.

Wśród upraw strukturotwórczych z reguły przeważa seradela, z wyjątkiem wsi Łomianki Górne i Dąbrowa Wschodnia, gdzie utrzymuje się przewaga seradeli na równi z łubinem. Oprócz tego, że rośliny te w znacznym stopniu uzupełniają bazę paszową, w dużej mierze wykorzystywane są one na nawóz zielony, co wynika z tutejszych warunków glebowych wymagających intensywnego nawożenia.

Duże znaczenie mają uprawy strukturotwórcze pochodzące z poplonów. Zajmują one powyżej 50% całej grupy z wyraźną dominantą seradeli.

Pewna ilość upraw strukturotwórczych /niewzglądane w tabeli/ pochodzi jeszcze ze śródplonów. W uprawie żyta, pszenicy i jęczmienia stosuje się wsiewki głównie seradeli, a w znacznie mniejszym stopniu koniczyny i traw.

Pod względem wykorzystania gruntów ornych badany obszar podzielić można na zasadnicze części: część północną, gdzie grunty orne wykorzystywane są dość intensywnie /brak odłogów, znikomy procent ugorów, znaczny udział poplonów/ i część południową, w której

UŻYTKI ROLNE

Tabala 6

Wyszczególnienie	WIEŚ DĄBROWA WSCHODNIA					WIEŚ DĄBROWA ZACHODNIA					WIEŚ ŁOMIANKI				
	ha	a				ha	b				ha	c			
		użytków rolnych	gruntów ornych	powierzchni siewów	danej grupy		użytków rolnych	gruntów ornych	powierzchni siewów	danej grupy		użytków rolnych	gruntów ornych	powierzchni siewów	danej grupy
I. GRUNTY ORNE	67,5	63,4				64,6	54,1				156,8	83,0			
A. Uprawy ekstraktywne	32,3	30,4	47,3	37,5	100,0	32,2	27,0	49,8	37,3	100,0	85,7	54,7	43,0	43,0	100,0
pszenica ozima	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,3	-	2,7	2,2	5,0
pszenica jara	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
żyto	31,1	-	46,1	36,1	96,3	28,7	-	44,4	33,3	89,1	62,3	-	39,8	31,2	72,7
jęczmień ozimy	-	-	-	-	-	2,0	-	3,1	2,3	6,2	1,7	-	1,1	0,9	2,0
jęczmień jary	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	-	0,2	0,2	0,3
owies	1,0	-	1,5	1,2	3,2	1,5	-	2,3	1,7	4,7	16,0	-	10,2	8,0	18,7
owies z jęczmieniem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,1	-	0,7	0,5	1,3
Gryka	0,2	-	0,3	0,2	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Uprawy intensywne	23,5	15,1	34,8	27,3	100,0	28,0	15,7	43,3	32,5	100,0	65,3	26,4	41,6	32,7	100,0
kukurydza	-	-	-	-	-	0,6	-	0,9	0,7	2,1	1,8	-	1,1	0,9	2,8
len	-	-	-	-	-	0,5	-	0,8	0,6	1,8	-	-	-	-	-
buraki cukrowe	0,3	-	0,4	0,3	1,3	-	-	-	-	-	1,1	-	0,7	0,5	1,7
buraki pastewne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,7	-	1,7	1,4	4,1
siemniaki	15,6	-	23,1	18,2	66,4	17,4	-	26,9	20,2	62,1	41,5	-	26,5	20,8	63,6
brukiew	0,2	-	0,3	0,2	0,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
rzepa ścierniskowa P	7,4	-	11,0	8,6	31,5	9,2	-	14,2	10,7	32,9	15,4	-	9,8	7,7	23,6
pomidory	-	-	-	-	-	0,3	-	0,5	0,3	1,1	1,4	-	0,9	0,7	2,1
kapusta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,4	-	0,9	0,7	2,1
C. Uprawy strukturotwórcze	30,4	12,2	45,0	35,2	100,0	26,0	3,9	40,2	30,2	100,0	48,5	6,7	30,9	24,3	100,0
fasola	-	-	-	-	-	0,0	-	0,0	0,0	0,1	0,5	-	0,3	0,3	1,0
paluska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	-	0,2	0,2	0,6
paluska z owsem	1,4	-	2,1	1,6	4,6	-	-	-	-	-	0,4	-	0,3	0,2	0,8
wyka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,8	-	1,1	0,9	3,7
wyka z owsem	1,5	-	2,2	1,7	4,9	-	-	-	-	-	0,6	-	0,4	0,3	1,2
lubin górski	8,2	-	12,1	9,5	27,0	0,4	-	0,6	0,5	1,5	3,0	-	1,9	1,5	6,3
lubin górski P	2,5	-	3,7	2,9	8,2	3,0	-	4,6	3,5	11,5	5,1	-	3,3	2,6	10,5
lubin pastewny	-	-	-	-	-	0,9	-	1,4	1,0	3,5	0,5	-	0,3	0,3	1,0
lubin pastewny P	2,5	-	3,7	2,9	8,2	3,1	-	4,8	3,6	11,9	5,1	-	3,3	2,6	10,5
koniosyna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,7	-	0,4	0,3	1,4
lucerna	0,6	-	0,9	0,7	2,0	-	-	-	-	-	2,3	-	1,4	1,1	4,8
seradela	1,3	-	1,9	1,5	4,3	3,3	-	5,1	3,8	12,7	2,6	-	1,7	1,3	5,4
seradela P	12,4	-	18,4	14,4	40,8	15,3	-	23,7	17,8	58,8	25,6	-	16,3	12,8	32,8
Razem powierzchnia siewów^x	86,2	57,7	127,7	100,0	x	86,2	46,6	133,3	100,0	x	199,5	78,5	127,2	100,0	x
D. Ogrody	1,9	1,8	2,8	x	100,0	2,5	2,1	3,8	x	100,0	8,5	4,5	5,4	x	100,0
pomidory	1,9	-	2,8	x	100,0	1,0	-	1,5	x	40,0	2,0	-	1,3	x	23,5
kalafior	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-
kapusta	-	-	-	x	-	1,0	-	1,5	x	40,0	2,0	-	1,3	x	23,5
marchew	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-	2,3	-	1,4	x	27,2
buraki ćwikłowe	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-	1,1	-	0,7	x	12,9
cebula	-	-	-	x	-	0,5	-	0,8	x	20,0	-	-	-	x	-
seler	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-	1,1	-	0,7	x	12,9
majeranek	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-	-	x	-
E. Ugory	4,2	3,9	6,2	x	100,0	6,5	5,4	10,1	x	100,0	-	-	-	x	-
RAZEM grunty orne	67,5	63,4	136,7	x	x	64,6	54,1	147,2	x	x	156,8	83,0	132,6	x	x
II. ODŁOGI	7,8	7,8			100,0	7,2	6,1			100,0	-	-	-	-	-
III. UPRAWY TRWAŁE	25,1	23,6			100,0	18,1	15,2			100,0	2,1	1,1			100,0
sady bez uprawy siewopłodów	9,2	-			36,7	4,9	-			27,8	1,9	-			90,5
sady z uprawą siewopłodów	15,9	-			63,3	13,2	-			72,2	0,2	-			9,5
Ziemniaki w sadach	15,9	14,9			100,0	13,2	11,1			100,0	0,2				100,0
pomidory	4,0	-			25,2	6,0	-			45,5	0,2				100,0
kalafior	-	-			-	-	-			-	-				-
pory	-	-			-	-	-			-	-				-
marchew	-	-			-	3,1	-			-	-				-
kapusta	-	-			-	-	-			23,4	-				-
ogórki	-	-			-	-	-			-	-				-
rzepak ozimy	-	-			-	4,0	-			30,3	-				-
buraki pastewne + bulwa	-	-			-	0,1	-			0,8	-				-
seradela	3,9	-			24,5	-	-			-	-				-
trawy	-	-			-	-	-			-	-				-
wyka z żytem	8,0	-			50,3	-	-			-	-				-
IV. TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE	5,5	5,2			100,0	29,4	24,6			100,0	30,0	15,9			100,0
łąki	3,0	-			54,5	19,4	-			66,0	19,7	-			65,7
pastwiska	2,5	-			45,5	10,0	-			34,0	10,3	-			34,3
RAZEM UŻYTKI ROLNE	106,4	100,0			x	119,3	100,0			x	188,9	100,0			x

^x Razem powierzchnia siewów = uprawy na gruntach ornych, uprawy w sadach oraz poplony

P - poplony

U Ż Y T K I R O L N E

Tabela 6 - o.d.

Wyssosegołnienie	WIEŚ ŁOMIANKI DOLNE					WIEŚ ŁOMIANKI GÓRNE				
	ha	użytków rolnych	gruntów ornych	powiers- ohni sa- siewów	danej grupy	ha	użytków rolnych	gruntów ornych	powiers- ohni sa- siewów	danej grupy
I. GRUNTY ORNE	145,5	92,9	100,0			115,1	94,5	100,0		
A. Uprawy ekstraktywne	70,7	45,1	48,6	39,5	100,0	45,0	36,9	39,1	34,1	100,0
pszenica ozima	4,4		3,0	2,5	6,2	-	-	-	-	-
pszenica jara	0,4		0,3	0,2	0,6	-	-	-	-	-
żyto	46,2		31,8	25,8	65,3	35,8		31,1	27,1	79,6
jęczmień ozimy	0,5		0,3	0,3	0,7	-	-	-	-	-
jęczmień jary	1,7		1,2	0,9	2,4	0,9		0,8	0,7	2,0
owies	11,8		8,1	6,6	16,7	7,8		6,8	5,9	17,3
owies a jęczmieniem	5,7		3,9	3,2	8,1	0,5		0,4	0,4	1,1
gryka	-		-	-	-	-		-	-	-
B. Uprawy intensyfikujące	67,4	35,9	46,3	37,2	100,0	46,7	31,2	40,6	35,4	100,0
kukurydza	2,3		1,6	1,3	3,4	1,0		0,9	0,8	2,1
len	0,8		0,5	0,4	1,2	-	-	-	-	-
buraki cukrowe	7,4		5,1	4,1	11,0	-	-	-	-	-
buraki pastewne	0,8		0,5	0,4	1,2	1,8		1,6	1,4	3,9
siemniaki	44,8		30,8	25,0	66,5	35,3		30,6	26,7	75,6
brukiew	-		-	-	-	-		-	-	-
rsepa ścierniskowa P	11,2		7,7	6,3	16,6	8,6		7,5	6,5	18,4
pomidory	0,1		0,1	0,1	0,1	-		-	-	-
kapusta	-		-	-	-	-		-	-	-
C. Uprawy strukturotwórcze	41,0	9,5	28,2	22,9	100,0	40,4	16,8	35,1	30,5	100,0
fasola	1,3		0,9	0,7	3,2	-	-	-	-	-
peluska	0,7		0,5	0,4	1,7	-	-	-	-	-
paluska z owsem	3,0		2,1	1,7	7,3	0,1		0,1	0,1	0,2
wyka	1,5		1,0	0,8	3,7	1,6		1,4	1,2	4,0
wyka z owsem	4,5		3,1	2,5	11,0	0,1		0,1	0,1	0,2
żubin górski	0,5		0,3	0,3	1,2	12,7		11,0	9,6	31,4
żubin górski P	3,5		2,4	2,0	8,5	2,0		1,7	1,5	5,0
żubin pastewny	-		-	-	-	-		-	-	-
żubin pastewny P	4,0		2,7	2,2	9,8	3,7		3,2	2,8	9,2
koniosyna	0,9		0,6	0,5	2,2	0,7		0,6	0,5	1,7
lucerna	0,7		0,5	0,4	1,7	1,3		1,1	1,0	3,2
seradela	1,7		1,2	0,9	4,1	3,9		3,4	2,9	9,7
seradela P	18,7		12,9	10,5	45,6	14,3		12,5	10,8	35,4
Razem powierzchnia siewów	179,1	90,5	123,1	100,0	x	132,1	85,0	114,8	100,0	x
D. Ogrody	-	-	-	x	-	11,6	9,5	10,1	x	100,0
pomidory	-	-	-	x	-	7,0		6,2	x	60,5
kalafior	-	-	-	x	-	1,2		1,0	x	10,3
kapusta	-	-	-	x	-	-		-	x	-
marchew	-	-	-	x	-	1,2		1,0	x	10,3
buraki ówikłowe	-	-	-	x	-	-		-	x	-
cebula	-	-	-	x	-	1,2		1,0	x	10,3
selery	-	-	-	x	-	-		-	x	-
majeranek	-	-	-	x	-	1,0		0,9	x	8,6
E. Ugory	3,8	2,4	2,6	x	100,0	-	-	-	x	-
RAZEM grunty orne	145,5	92,9	125,7	x	x	115,1	94,5	124,9	x	x
II. ODŁOGI	-	-	-	-	100,0	1,7	1,4	-	-	100,0
III. UPRAWY TRWAŁE	4,8	3,1	-	-	100,0	3,8	3,1	-	-	100,0
sady bez uprawy siewopłodów	4,4				91,7	2,4				63,2
sady z uprawą siewopłodów	0,4				8,3	1,4				36,8
Ziemopłody w sadach	0,4	0,3			100,0	1,4	1,1			100,0
pomidory	-	-			-	0,6				42,9
kalafior	-	-			-	0,2				14,3
por	-	-			-	0,1				7,1
marchew	-	-			-	0,1				7,1
kapusta	-	-			-	0,2				14,3
ogórki	-	-			-	0,2				14,3
rsepak ozimy	-	-			-	-				-
buraki pastewne + bulwa	-	-			-	-				-
seradela	-	-			-	-				-
trawy	0,4				100,0	-				-
wyka z żytem	-	-			-	-				-
IV. TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE	6,3	4,0			100,0	1,2	1,0			100,0
łąki	6,3				100,0	0,7				58,3
pastwiska	-				-	0,5				41,7
RAZEM UŻYTKI ROLNE	156,6	100,0			x	121,8	100,0			x

duży odsetek odłogów i ugorów świadczy o niedostatecznym ich wykorzystaniu. Znaczny odsetek odłogów w części południowej jest wynikiem niekorzystnych warunków glebowych, gdzie częstokroć połowa uprawa roślin jest nieopłacalna.

Z analizy wykorzystania gruntów ornych wynika, że na badanym terenie mamy do czynienia z kierunkiem mieszanym, zbożowo-okopowo-pastewnych z przewagą żyta, ziemniaków i seradeli lub niekiedy łąbinu i seradeli. Można to przedstawić za pomocą następujących wzorów⁷:

Dąbrowa Wschodnia	-	$E_2sc + I_1st + S_2or$
Dąbrowa Zachodnia	-	$E_2sc + I_2st + S_2or$
Łomianki	-	$E_3sc + I_2st + S_1or$
Łomianki Dolne	-	$E_2sc + I_2st + S_1or$
Łomianki Górne	-	$E_2sc + I_2st + S_2or,lp$

b. Uprawy trwałe

Największe kompleksy sadów na omawianym obszarze zgrupowane są w jego południowej części. Odnosi się to przede wszystkim do wsi Dąbrowa Wschodnia, gdzie sady zajmują 23,6% powierzchni użytków rolnych i we wsi Dąbrowa Zachodnia - 15,2%. Na pozostałym obsza-

⁷ E - uprawy ekstraktywne

I - uprawy intensyfikujące

S - uprawy strukturotwórcze

Symbol 1 - 20%-30% ogólnej powierzchni zasiewów

2 - 30%-40% " " "

3 - 40%-60% " " "

sc - żyto

st - ziemniaki

or - seradela

lp - łąbin

rze sady stanowią już niewielki odsetek użytków rolnych.

Występujące tu sady należą do typu handlowego i przydomowego. Sady handlowe w wieku produkcyjnym stanowią przeciętnie 60 - 70% powierzchni sadów handlowych.

Pozostałe sady handlowe są dość młode, świeżo zakładane, co jest jedną z charakterystycznych cech tego terenu.

Sady o charakterze przydomowym występują powszechnie we wszystkich wsiach. W Dąbrowie Wschodniej i Zachodniej tworzą one zwarte kompleksy związane z występowaniem tam gęstego osadnictwa podmiejskiego.

Najczęściej spotykanymi gatunkami drzew owocowych na tym terenie są czereśnie i jabłonie, w mniejszej ilości grusze i wiśnie.

Wykorzystanie sadów jest dość intensywne co wyraża się między innymi we współrzędnym użytkowaniu większości sadów z uprawą pomidorów i w mniejszym stopniu innych warzyw. Wynika to z dążenia przeważających drobnych gospodarstw położonych w pobliżu chłonnego rynku zbytu jakim jest Warszawa do osiągnięcia jak największej dochodowości.

c. Trwałe użytki zielone

Największe kompleksy użytków zielonych występują na obszarze przylegającym do Puszczy Kampinoskiej /część południowo-zachodnia obszaru/, głównie we wsł Dąbrowa Zachodnia, gdzie zajmują one 24,6% użytków rolnych. Drugi wyróżniający się kompleks łąk i pastwisk występuje na obszarze tarasu zalewowego we wsł Łomianki.

Przeważającym typem trwałych użytków zielonych są użytki typu pobagiennego o nieuregulowanych sto-

sunkach wodnych, wykorzystywane jako łąki dwukośne. Na opracowanym obszarze występują także w mniejszej ilości użytki zielone kośno-pastwiskowe typu grondowego, użytkowane przeważnie przemiennie.

Użytki zielone na glebach o niższej wartości, przeważnie typu pobagiennego i niekiedy poborowego, użytkowane są jako pastwiska.

Cechą charakterystyczną tego terenu jest dość znaczne rozdrobnienie użytków zielonych w ramach danego kompleksu. Często spotyka się również /głównie w części północnej/ pastwiska otoczone rzędami wierzb, a nawet, choć bardzo rzadko, płotami plecionymi z wikliny, które stanowią granicę własnościową lub granicę oddzielającą te użytki od innych w ramach jednego gospodarstwa.

Użytki zielone są zagospodarowane w niedostatecznym stopniu, czego dowodem są nieuregulowane stosunki wodne wielu pastwisk, jak również niskie plony siana - przeciętnie około 30 q/ha.

7 Lasy

Największe powierzchnie leśne występują w części południowej badanego terenu we wsi Dąbrowa Zachodnia i Dąbrowa Wschodnia, gdzie na teren badany wkracza swą wschodnią krawędzią Puszcza Kampinoska. Lasy w tej części obszaru zajmują według statystyki powierzchnię około 90 ha, natomiast na pozostałym obszarze zajmują zaledwie 0,5 ha.

Obszar rzeczywisty powierzchni leśnej jest nieco mniejszy, gdyż do tej kategorii zaliczono porośniętą olszą trwałe użytki zielone użytkowane jako łąki lub pastwiska.

Przeważającą część powierzchni leśnej porasta bór suchy. Zajmuje on gleby o najniższych wartościach

rolniczych - piaski luźne, suche, pochodzenia wydmo-
wego. Drzewostan składa się głównie lub wyłącznie z
karłowatej sosny o niskiej wartości produkcyjnej. Wiek
drzewostanu nie przekracza zazwyczaj 40 lat. Mają one
duże znaczenie jako lasy "ochronne", których zadaniem
jest powstrzymanie procesu rozwiewania wydym.

8 Osadnictwo

Na badanym obszarze najczęściej występuje osad-
nictwo typu podmiejskiego o dość silnym stopniu roz-
proszenia. Charakteryzuje się ono zabudową niejedno-
litą, nieuporządkowaną, rozproszoną wśród licznie
występujących tu działek.

Najbardziej zwarta zabudowa występuje we wsi Ło-
mianki w pobliżu szosy prowadzącej z Warszawy do
Gdańska. Zabudowa ta ma również charakter podmiejski.

Osadnictwo wiejskie na badanym obszarze reprezen-
towane jest przez nielicznie występujące zagrody, zwi-
ązane z kolonijnym układem pól głównie w części pół-
nocnej - wieś Łomianki Dolne.

Budownictwo prywatne jest na ogół zjawiskiem po-
wszechnym. Jest ono podobne na całym obszarze. Wyróż-
nić możemy kilka typów zabudowy, począwszy od naj-
prymitywniejszych 1 - 2 izbowych budynków parterowych
bez fundamentów o jednospadowym krytym papą dachu, po-
przez solidniej zbudowane na podmurówce 2 - 4 izbowe,
aż do domków jednorodzinnych na fundamentach z da-
chem 2 - 4 spadowym, krytym blachą rzadziej dachówką,
często z mansardowym pięterkiem, z gankiem, otoczo-
nym ogródkami. Czasem spotkać można jeszcze domy ty-
pu willowego dość komfortowe, najliczniej we wsi Dą-
browa Wschodnia.

We wsi Łomianki znajdują się 2 osiedla domków
jednorodzinnych. Jedno z nich posiadające 28 nowo-

czesnych, w pełni wyposażonych domków jednorodzinnych z ogródkami i garażami, pobudowane zostało przez spółdzielnię własnościową. Drugie natomiast osiedle, o znacznie niższym standardzie, zostało zbudowane przez miejscowy zakład przemysłu elektrotechnicznego dla własnych pracowników. Nowa zabudowa jest w znacznym stopniu wynikiem osiedlania się ludności zatrudnionej w zawodach poza rolnictwem. Czynnikiem sprzyjającym temu procesowi jest bezpośrednio sąsiedztwo z Warszawą, jak i dogodne warunki komunikacyjne wyrażające się przez często kursujące autobusy miejskie i dalekobieżne. Te same czynniki sprzyjają jednocześnie znaczniejszemu odpływowi ludności do zawodów pozarolniczych, przeważnie do Warszawy. Dotyczy to zwłaszcza młodzieży, która pracę w mieście traktuje jako bardziej atrakcyjną i korzystniejszą materialnie niż praca na roli.

9 Produkcja roślinna

Uzyskiwane plony na badanym obszarze kształtują się średnio⁸:

żyto	- 16	q/ha
pszenica ozima	- 19	"
jęczmień	- 16	"
owies	- 16,5	"
ziemniaki	- 127,5	"
buraki cukrowe	- 175	"

Wartości te odbiegają od średnich wieloletnich i są znacznie niższe od plonów z roku 1961. Różnice

⁸ Dane uzyskano od agronoma gromadzkiego na podstawie szacunku dokonanego w 1962 r. przez pracowników Państwowej Inspekcji Plonów.

plonów z 1962 r. a rokiem ubiegłym wynikają głównie z wyjątkowo niekorzystnych warunków atmosferycznych. Wskutek obfitych opadów w r. 1962 oraz wielokrotnych wezbrań wód rzeki Wisły poziom wód gruntowych na tym obszarze był bardzo wysoki, co spowodowało zniszczenie upraw przez stagnujące wody gruntowe i opadowe. Dotyczy to przede wszystkim gruntów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Wisły, tj. na obszarze terasu zalewowego.

Jak wynika z informacji uzyskanych w czasie badań terenowych plony w latach poprzednich osiągały następujące wartości:

pszenica	-	20 - 23	q/ha
żyto	-	18 - 20	"
ziemniaki	-	150 - 250	"

W zakresie produkcji roślinnej występują pewne różnice. W południowej części badanego obszaru, gdzie grunty nieprodukcyjne /ugory i odłogi/ zajmują największy odsetek użytków rolnych produkcja roślinna jest najniższa i wynosi 21,4 jednostek zbożowych z 1 ha użytków rolnych w Dąbrowie Wschodniej i 22,8 jednostek zbożowych z 1 ha we wsi Łomianki Górne. W kierunku północnym wielkość produkcji roślinnej wzrasta osiągając najwyższą wartość we wsi Łomianki Dolne 28,1 jednostek zbożowych z 1 ha.

W produkcji roślinnej ponad 50% stanowią rośliny alimentacyjne, w tym głównie żyto /16,5 - 22,0% produkcji roślinnej/ i ziemniaki /11,4 - 36,7%/. W części południowej badanego obszaru, a mianowicie: we wsi Dąbrowa Zachodnia i Łomianki Górne, dość dużą rolę w produkcji roślinnej grają warzywa, głównie pomidory /14 - 14,5% produkcji roślinnej/ oraz produkcja owoców we wsi Dąbrowa Wschodnia i Dąbrowa Zachodnia /13% produkcji roślinnej/.

Ponad 40% produkcji roślinnej dostarczają rośliny pastewne, z wyjątkiem wsi Łomianki Górne, gdzie

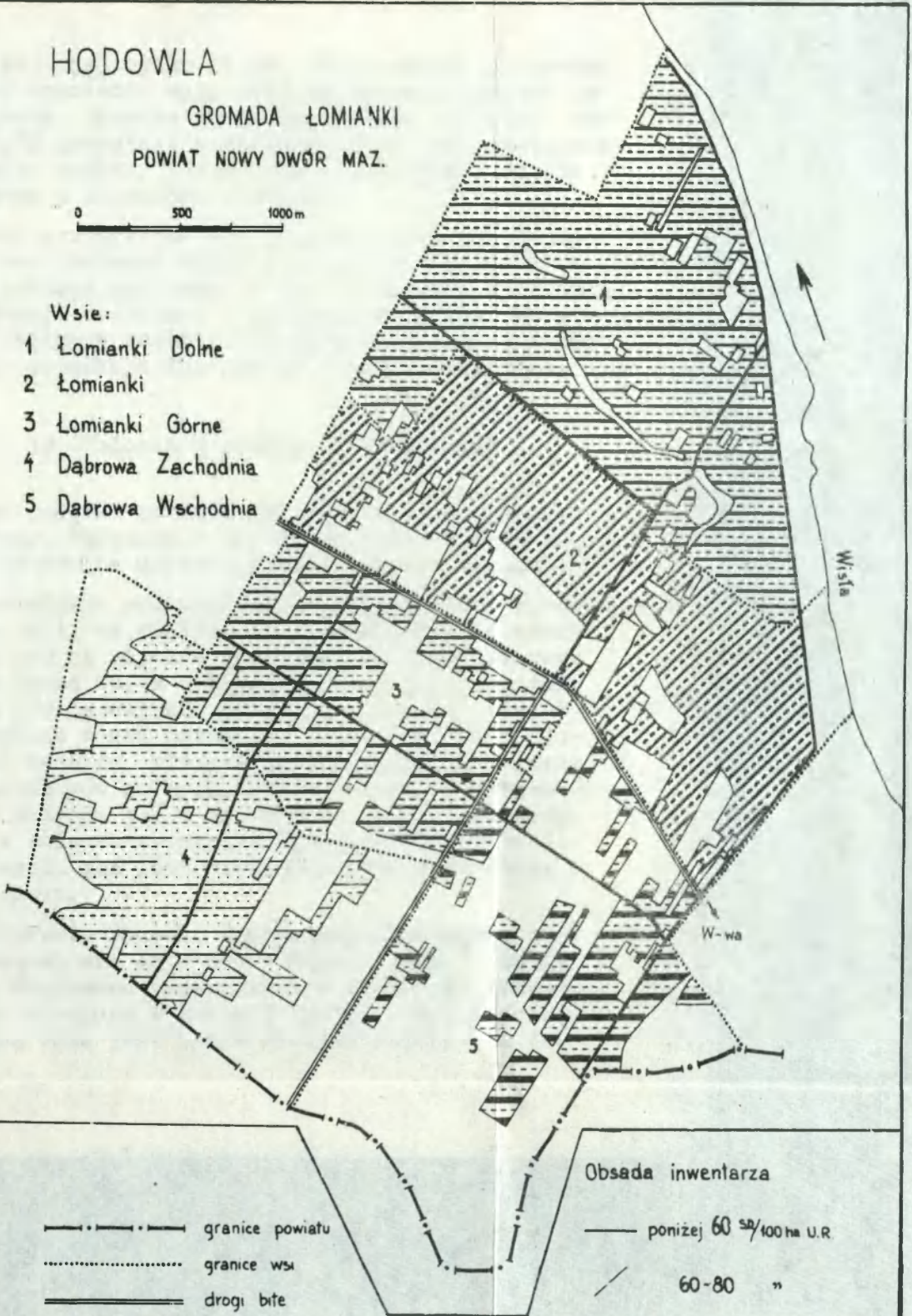
HODOWLA

GROMADA ŁOMIANKI
POWIAT NOWY DWÓR MAZ.

0 500 1000 m

Wsie:

- 1 Łomianki Dolne
- 2 Łomianki
- 3 Łomianki Górne
- 4 Dąbrowa Zachodnia
- 5 Dąbrowa Wschodnia



- · — · — granice powiatu
- granice wsi
- ==== drogi bite
- inne drogi

Obsada inwentarza

- poniżej 60 ^{szp}/100 ha U.R.
- 60-80 "

Struktura hodowli

	pow. 60%	60%-40%	40%-20%
bydło	————	————	————
konie	●●●●●	-----	-----
drob	●●●●●

pastewne dają jej tylko 26,9%. Wśród roślin pastewnych największe znaczenie mają rośliny przeznaczone na siano i zielonkę, głównie seradela. Udział ich waha się 12,5 - 25,0% produkcji roślinnej. Dość duże znaczenie mają również rośliny korzeniowe i silosowe /rzepa ścierniskowa i ziemniaki pastewne/.

Rośliny przemysłowe nie odgrywają poważniejszej roli. We wsi Łomianki Dolne rośliny te dają 8,8% z przewagą buraków cukrowych i we wsi Dąbrowa Zachodnia 5,9% produkcji roślinnej z przewagą rzepaku. Na pozostałym obszarze rośliny przemysłowe stanowią znikomy procent produkcji lub nie są w ogóle uprawiane.

10 Hodowla i produkcja zwierzęca

Poziom hodowli na badanym terenie jest bardzo zróżnicowany. Świadczy o tym ilość sztuk dużych przypadająca na 100 ha użytków rolnych /patrz tabela 7/.

Na szczególne podkreślenie zasługuje dość wysoka obsada koni, na większości obszaru 13 - 14 sztuk dużych na 100 ha użytków rolnych, we wsi Dąbrowa Wschodnia ponad 18, a w Łomiankach ponad 28 sztuk dużych na 100 ha użytków rolnych. Wysoki udział koni zwłaszcza w dwu ostatnich wsiach wynika z dużej ilości wozaków, których głównym zajęciem jest przewóz produktów rolnych, drewna lub innych towarów zarówno w miejscu jak i na terenie samej Warszawy. Poza tym w związku ze słabym stopniem mechanizacji prac polowych, koń jest niezbędny jako podstawowa siła pociągowa.

W strukturze hodowli dominującym elementem jest bydło. Stanowi ono 40 - 60% ogólnej ilości sztuk dużych. Zdecydowana przewaga krów w stadzie świadczy o kierunku mlecznym w hodowli bydła. Najczęściej występującą rasą jest bydło nizinne czarno-białe.

Średnia waga krów wynosi około 400 kg. Wydajność mleka nie jest wysoka i waha się 2500 - 3000 l rocznie przy zawartości tłuszczu 3,0 - 3,3%.

Trzoda chłевна w strukturze stada odgrywa drugoplanową rolę. Hodowlą ich zajmują się przede wszystkim właściciele gospodarstw małych jak również ludność nierolnicza. Przykładem może być wieś Łomianki i Dąbrowa Zachodnia, gdzie ilość sztuk trzody chłewnej na 100 ha użytków rolnych przekracza 50 co stanowi około 10% ogólnej ilości sztuk dużych. Świnie rasy wielkiej białej, osiągające średnio wagę 120 kg, hodowane są głównie na mięso. Żywiec przeznaczony na sprzedaż częściowo odstawia się do Punktu Skupu w Łomiankach, a częściowo sprzedaje na wolnym rynku. Znaczna część mięsa /około 50%/ pochodząca z uboju gospodarczego spożywana jest wewnątrz gospodarstwa, a także sprzedawana sąsiadom i znajomym.

Największe nasilenie hodowli drobiu głównie kur występuje we wsi Dąbrowa Zachodnia. Zjawisko to jest wyrazem nastawienia hodowli między innymi na produkcję jaj. Hodowane kury należą głównie do rasy Leghorn i Karmazyn, osiągając średnio około 150 jaj rocznie od sztuki.

Zwierzęta gospodarskie pozostałych gatunków są nieliczne i nie mają znaczenia w strukturze hodowli.

Wielkość produkcji zwierzęcej przedstawiona jest w tabeli 8. Jak wynika z niej największą produkcję zwierzęcą na 1 ha wytwarza się we wsi Łomianki i Dąbrowa Zachodnia /10,8 - 12,9 jednostek zbożowych/. Najmniej natomiast we wsi Łomianki Dolne /5,5 jednostek zbożowych/.

Głównym składnikiem produkcji zwierzęcej na większości obszaru jest mleko, które we wsi Łomianki Dolne, Łomianki Górne i Dąbrowa Wschodnia stanowi 44 - 61% produkcji zwierzęcej. Dowożone jest ono głównie do Warszawy. Na pozostałym obszarze mianowicie w Dą-

H O D O W L A

T a b e l a 7

Wycenagłównienie	WIEŚ DĄBROWA WSCHODNIA					WIEŚ DĄBROWA ZACHODNIA					WIEŚ ŁOMIANKI				
	Satak	Rasa osatk dających	Udział pososogłównych gatunków w osatkach dających	Satak rasosy-wiatrak na 100 ha sątków rolnych	Satak dających na 100 ha sątków rolnych	Satak	Rasa osatk dających	Udział pososogłównych gatunków w osatkach dających	Satak rasosy-wiatrak na 100 ha sątków rolnych	Satak dających na 100 ha sątków rolnych	Satak	Rasa osatk dających	Udział pososogłównych gatunków w osatkach dających	Satak rasosy-wiatrak na 100 ha sątków rolnych	Satak dających na 100 ha sątków rolnych
Kania robosna	16	19,2				13	15,6				45	54,0			
Kania sładę	-	-				-	-				-	-			
RAZEM kania	16	19,2	33,0	15,0	18,0	13	15,6	23,9	10,9	13,1	45	54,0	43,4	23,8	28,6
Krowy powyżej 3 lat	35	35,0				18	18,0				45	45,0			
Jalówki 1 - 3 lat	-	-				6	4,2				12	8,4			
Jalówki 6 - 12 miesięcy	1	0,4				-	-				-	-			
Cisłęta do 6 miesięcy	7	0,8				9	1,1				1	0,1			
RAZEM bydło	43	36,2	62,2	40,4	34,0	33	23,3	35,6	27,7	19,5	58	53,5	43,0	30,7	28,3
Trasda powyżej 9 mas.	1	0,3				10	3,0				23	6,9			
Trasda 6 - 9 miesięcy	2	0,5				6	1,5				1	0,3			
Trasda do 6 miesięcy	8	0,4				53	2,7				93	4,7			
RAZEM trasda	11	1,2	2,1	10,3	1,1	69	7,2	11,0	57,8	6,0	117	11,9	9,7	61,9	6,3
Owas powyżej 1 raka	-	-				6	0,6				13	1,3			
Owas do 1 raka	-	-				3	0,2				6	0,3			
RAZEM owas	-	-	-	-	-	9	0,8	1,2	7,5	0,7	19	1,6	1,3	10,1	0,8
Kony	-	-				1	0,1	0,2	0,8	0,1	-	-			
Kury	353	1,4				1546	6,2				461	1,8			
Kuroszęta	100	0,2				5994	12,0				606	1,2			
RAZEM kury	453	1,6	2,7	425,8	1,5	7540	18,2	27,9	6320,2	15,3	1067	3,0	2,4	564,8	1,6
Pomostaly drób	-	-				10	0,1	0,2	8,4	0,1	36	0,3	0,2	19,1	0,2
R A Z E M	x	58,2	100,0	x	54,6	x	65,3	100,0	x	54,8	x	124,3	100,0	x	65,8

K O D O W L A

T a b e l a 7 - o . d .

Wyrasosngólnienie	WIEŚ ŁOMIANKI DOLEK					WIEŚ ŁOMIANKI GÓRNE				
	Sztuk	Rasa sztuk dużyoh	Udział possosogólnyoh gatunków w sztukach dużyoh	Sztuk rseosy-wiatyoh na 100 ha uaytków rolnyoh	Sztuk dużyoh na 100 ha uaytków rolnyoh	Sztuk	Rasa sztuk dużyoh	Udział possosogólnyoh gatunków w sztukach dużyoh	Sztuk rseosy-wiatyoh na 100 ha uaytków rolnyoh	Sztuk dużyoh na 100 ha uaytków rolnyoh
Konie robocze	17	20,4				13	15,6			
Konie młode	-	-				1	1,0			
RAZEM konie	17	20,4	37,4	11,1	13,4	14	16,6	38,6	11,5	13,6
Krowy poniżej 3 lat	28	28,0				14	14,0			
Jaźówki 1 - 3 lat	-	-				5	3,5			
Jaźówki 6 - 12 miesięcy	-	-				1	0,4			
Cięła do 6 miesięcy	-	-				1	0,1			
RAZEM bydlę	28	28,0	51,3	18,3	17,8	21	18,0	41,9	17,2	14,8
Trsoda powyżej 9 mies.	2	0,6				17	5,1			
Trsoda 6 - 9 miesięcy	-	-				6	1,5			
Trsoda do 6 miesięcy	22	1,1				4	0,2			
RAZEM trsoda	24	1,7	3,0	15,7	1,1	27	6,8	15,8	22,2	5,6
Owoce powyżej 1 roku	7	0,7				-	-			
Owoce do 1 roku	-	-				2	0,1			
RAZEM owoce	7	0,7	1,3	4,6	0,5	2	0,1	0,2	1,6	0,1
Kozy	2	0,2	0,4	1,3	0,1	2	0,2	0,5	1,6	0,1
Kury	400	1,6				298	1,2			
Karosęta	89	0,2				50	0,1			
RAZEM kury	489	1,8	3,3	320,0	1,2	348	1,3	3,0	285,7	1,1
Pozostały drób	221	1,8	3,3	144,6	1,2	-	-	-	-	-
R A Z E M	x	54,6	100,0	x	35,3	x	43,0	100,0	x	35,3

browie Zachodniej i Łomiankach dominują produkcja mięsa /44 - 50% produkcji zwierzęcej/ z przewagą wieprzowiny. Nastawienie na hodowlę trzody wiąże się, jak się wydaje, z przewagą drobnych gospodarstw i gęstym zaludnieniem. Utrzymanie wysokiego pogłowia trzody ułatwione jest dzięki korzystaniu z wszelkiego rodzaju odpadów. Jednocześnie mały obszar gospodarstw przesądza o niedostatecznej ilości pasz dla bydła. W Dąbrowie Zachodniej wysoką produkcję mięsa tłumaczyć można nieco inaczej. Położenie tej wsi w stosunku do najbliższego rynku zbytu tj. Warszawy jest na ogół niekorzystne między innymi ze względu na zły stan dróg oraz stosunkowo dużą odległość w porównaniu z pozostałymi wsiami tego terenu. Dlatego też według opinii tutejszych gospodarzy najbardziej opłacalna jest hodowla trzody chlewnej. Także hodowla bydła w tej wsi i związana z tym produkcja mleka jest stosunkowo niska i ustępuje nawet produkcji jaj.

Na obszarach, gdzie produkcja mleka odgrywa główną rolę, w produkcji żywca dominuje również żywiec wieprzowy, a jedynie w Łomiankach Górnych przeważa sprzedaż prosiąt; na chów między innymi gospodarzom wsi Łomianki Dolne.

Stosunkowo wysoki udział osiąga produkcja jaj. Największy ich udział w ogólnej produkcji zwierzęcej zanotować można we wsi Dąbrowa Zachodnia oraz we wsi Łomianki Dolne.

11 Produkcja globalna rolnictwa

Wielkość produkcji globalnej rolnictwa badanego obszaru podobnie jak produkcja roślinna i zwierzęca oparte są na wielkościach szacunkowych. Niemniej jednak wyniki oparte na tych szacunkach podkreślają cechy charakterystyczne produkcji rolnej na tym terenie.

Z tabeli 8 wynika, że obszar badany pod względem produktywności gospodarki rolnej podzielić można na trzy części:

- 1/ część środkową /wieś Łomianki/, gdzie produktywność rolnictwa jest największa i przekracza 37 jednostek zbożowych z 1 ha użytków rolnych,
- 2/ część północną /wieś Łomianki Dolne/ i południowo-zachodnią /Dąbrowa Zachodnia/, która charakteryzuje się niższą produktywnością /335 - 340 jednostek zbożowych z 1 ha użytków rolnych/,
- 3/ część pozostałą ze wsiami Łomianki Górne i Dąbrowa Wschodnia gdzie produktywność jest najniższa i wynosi 29 - 31 jednostek zbożowych z 1 ha użytków rolnych.

Na całym obszarze w produkcji globalnej dominuje produkcja roślinna. Najwyższy udział produkcji roślinnej charakteryzuje wsie Łomianki Górne i Łomianki Dolne, gdzie przeszło 3/4 przypada na produkcję roślinną a niecałe 1/4 na produkcję zwierzęcą. Na pozostałym obszarze stosunek ten wyraża się jak 2:1.

Wielkość i strukturę produkcji globalnej przedstawić można przy pomocy następujących wzorów⁹:

-
- ⁹
- V₃ - produkcja roślinna /60% - 80% udziału w produkcji globalnej/
 - V₄ - produkcja roślinna /powyżej 80% udziału w produkcji globalnej/
 - A_i - produkcja zwierzęca /20% - 40% udziału w produkcji globalnej/
 - a - produkty alimentacyjne
 - p - produkty pastewne
 - sc - żyto
 - st - ziemniaki
 - or - seradela
 - as - owies
 - bl - mleko
 - sv - mięso wieprzowe

Wyszeogólnienie	WIEŚ DĄBROWA WSCHODNIA						WIEŚ DĄBROWA ZACHODNIA					
	Wyda- nośó	Produk- cja	Produk- cja w jednost- kach sbo- kowych	% produk- cji glo- balnej	% produk- cji gałęzi	% produk- cji grupy	Wyda- nośó	Produk- cja	Produk- cja w jednost- kach sbo- kowych	% produk- cji glo- balnej	% produk- cji gałęzi	% produk- cji grupy
PRODUKCJA GLOBALNA			3 272	100,0					4 077	100,0		
I. PRODUKCJA ROŚLINNA			2 272	69,4	100,0				2 787	68,4	100,0	
A. Rośliny alimentacyjne			1 252	38,3	55,1	100,0			1 380	33,9	49,5	100,0
a/ Ziarniste			500	15,3	22,0	39,9			459	11,3	16,5	33,3
żyto	16 q	498 q	498		21,9	39,7	16 q	459 q	459		16,5	33,3
pszenica	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
gryka	8 q	2 q	2		0,1	0,2	-	-	-		-	-
b/ Korzeniowe i bulwiaste			319	9,7	14,0	25,5			319	7,8	11,4	23,1
ziemniaki	127,5q	1275 q	319		14,0	25,5	127,5q	1275 q	319		11,4	23,1
c/ Warzywa			133	4,1	5,9	10,6			402	9,9	14,4	29,1
pomidory	150 q	885 q	133		5,9	10,6	150 q	1095 q	164		5,9	11,9
kalafior	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
majeranek	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
maroń	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
cebula	-	-	-		-	-	150 q	75 q	23		0,8	1,7
por	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
kapusta	-	-	-		-	-	350 q	1435 q	215		7,7	15,5
ogórki	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
buraki ćwikłowe	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
selery	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
fasola	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
d/ Owoce	50 q	750 q	300	9,2	13,2	24,0	50 q	500 q	200	4,9	7,2	14,5
B. Rośliny pastewne			1 005	30,7	44,2	100,0			1 243	30,5	44,6	100,0
a/ Ziarniste			17	0,5	0,7	1,7			57	1,4	2,0	4,6
jęczmień	-	-	-		-	-	16 q	32 q	32		1,1	2,6
owies	16,5q	16,5 q	17		0,7	1,7	16,5 q	25 q	25		0,9	2,3
owies z jęczmieniem	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
b/ Korzeniowe i siałosowe			410	12,5	18,0	40,8			537	13,2	19,3	43,2
ziemniaki	127,5q	714 q	179		7,9	17,8	127,5q	944 q	236		8,5	19,0
kukurydza	-	-	-		-	-	320 q	192 q	21		0,8	1,7
buraki pastewne	-	-	-		-	-	400 q	40 q	4		0,1	0,3
brukiew	300 q	60 q	6		0,3	0,6	-	-	-		-	-
rępa siałosowa	200 q	1480 q	222		9,7	22,1	200 q	1840 q	276		9,9	22,2
buraki cukrowe /liście/	80 q	24 q	3		0,1	0,3	-	-	-		-	-
c/ Na siano i siałonkę			570	17,4	25,0	56,7			619	15,2	22,2	49,8
wyka	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
peluska	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
mieszanka sboś.-strąs.	20 q	218 q	109		4,7	10,8	-	-	-		-	-
konieczyna	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
lucerna	40 q	24 q	10		0,4	1,0	-	-	-		-	-
seradela	40 q	704 q	282		12,4	28,1	40 q	744 q	298		10,7	24,0
żubin pastewny	150 q	375 q	49		2,2	4,9	150 q	600 q	78		2,8	6,3
trawy	-	-	-		-	-	-	-	-		-	-
łaki	25 q	75 q	23		1,0	2,3	25 q	485 q	146		5,2	11,7
słoma sboś	30 q	969 q	97		4,3	9,6	30 q	966 q	97		3,5	7,8
d/ Pastwisko	15 q	38 q	8	0,3	0,5	0,8	15 q	150 q	30	0,7	1,1	2,4
C. Rośliny przemyślowe			15	0,4	0,7	100,0			164	4,0	5,9	100,0
buraki cukrowe	200 q	60 q	15		0,7	100,0	-	-	-		-	-
len /słoma nieodsiarn./	-	-	-		-	-	24 q	12 q	12		0,4	7,3
rępak	-	-	-		-	-	19 q	76 q	152		5,5	92,7
II. PRODUKCJA ZWIĘRZECA			1 000	30,6	100,0				1 290	31,6	100,0	
A. Mleko krowie	2500 l	87500 l	613	18,7	61,3	100,0	2500 l	47 500 l	332	8,1	25,7	100,0
B. Żywioł			225	7,9	25,5	100,0			579	14,2	44,9	100,0
wołowy	400 kg	1600 kg	96		9,6	37,6	400 kg	400 kg	24		1,9	4,1
cielęcy	40 kg	680 kg	41		4,1	16,1	40 kg	400 kg	24		1,9	4,1
wieprzowy	120 kg	1080 kg	54		5,4	21,2	120 kg	7200 kg	360		27,9	62,3
prosięcy	10 kg	190 kg	10		1,0	3,9	10 kg	330 kg	17		1,3	2,9
barani	-	-	-		-	-	60 kg	120 kg	7		0,5	1,2
jagnięcy	-	-	-		-	-	15 kg	30 kg	2		0,1	0,3
kursy	2 kg	200 kg	12		1,2	4,7	2 kg	600 kg	36		2,8	6,2
kuroś	1 kg	700 kg	42		4,2	16,5	1 kg	1800 kg	108		8,4	18,7
pozostałego drobiu	-	-	-		-	-	4 kg	20 kg	1		0,1	0,2
C. Jaja	150 szt	53000 szt	132	4,0	13,2	100,0	150 szt	146700 szt	368	9,0	28,5	100,0
D. Woźna	-	-	-		-	-	3 kg	27 kg	11	0,3	0,9	100,0

PRODUKCJA GLOBALNA

Tabala 8 - c.d.

Wysseogólnienie	WIEŚ ŁOMIANKI						WIEŚ ŁOMIANKI DOLNE					
	Wyda- ność	Produk- cja	Produk- cja w jednost- kach sbo- żowych	% produk- cji glo- balnej	% produk- cji gałęzi	% produk- cji grupy	Wyda- ność	Produk- cja	Produk- cja w jednost- kach sbo- żowych	% produk- cji glo- balnej	% produk- cji gałęzi	% produk- cji grupy
PRODUKCJA GLOBALNA			7 075	100,0					5 254	100,0		
I. PRODUKCJA ROŚLINNA			4 632	65,5	100,0			4 396	83,7	100,0		
A. Rośliny alimentacyjne			2 467	34,9	53,3	100,0		2 255	42,9	51,3	100,0	
a/ Ziarniste			1 079	15,3	23,3	43,7		830	15,8	18,9	36,8	
żyto	16 q	997 q	997		21,5	40,4	16 q	739 q		16,6	32,8	
pszenica	19 q	82 q	82		1,8	3,3	19 q	91 q		2,1	4,0	
gryka	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
b/ Korseniowe i bulwiaste			956	13,5	20,6	38,8		1 339	25,5	30,5	59,4	
siemniaki	127,5q	3 825 q	956		20,6	38,8	127,5q	3 355 q		30,5	59,4	
c/ Warzywa			402	5,7	8,7	16,3		6	0,1	0,1	0,3	
pomidory	150 q	540 q	81		1,7	3,3	150 q	15 q		0,0	0,1	
kalafior	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
majeranek	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
maroń	250 q	575 q	58		1,4	2,3	-	-		-	-	
cebula	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
pory	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
kapusta	350 q	1 190 q	179		3,9	7,3	-	-		-	-	
ogorki	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
buraki ówikłowe	260 q	286 q	43		0,9	1,7	-	-		-	-	
selery	140 q	154 q	39		0,8	1,6	-	-		-	-	
fasola	10 q	5 q	2		0,0	0,1	10 q	13 q		0,1	0,2	
d/ Owoce	50 q	75 q	30	0,4	0,7	1,2	50 q	200 q	1,5	1,8	3,5	
B. Rośliny pastewne			2 110	29,8	45,5	100,0		1 752	33,4	39,9	100,0	
a/ Ziarniste			310	4,4	6,7	14,7		304	5,8	6,9	17,3	
jęczmień	16 q	32 q	32		0,7	1,5	16 q	35 q		0,8	2,0	
owies	16,5q	264 q	264		5,7	12,5	16,5q	195 q		4,4	11,1	
owies s jęczmieniem	13 q	14 q	14		0,3	0,7	13 q	74 q		1,7	4,2	
b/ Korseniowe i silesowe			692	9,3	14,9	32,8		618	11,7	14,1	35,3	
siemniaki	127,5q	1 466 q	366		7,9	17,3	127,5q	357 q		89	5,1	
kukurydza	320 q	576 q	75		1,6	3,6	320 q	736 q		96	2,2	
buraki pastewne	400 q	1 080 q	108		2,3	5,1	400 q	320 q		32	0,7	
brukiew	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
rsepa ścierniskowa	200 q	308 q	46		1,0	2,2	200 q	2 240 q		336	7,6	
buraki cukrowe /licie/	80 q	88 q	97		2,1	4,6	80 q	592 q		65	1,5	
c/ Na siano i silesonkę			1 077	15,2	23,2	51,0		830	15,8	18,9	47,4	
wyka	150 q	270 q	35		0,8	1,7	150 q	225 q		29	0,7	
peluska	150 q	45 q	6		0,1	0,3	150 q	105 q		14	0,3	
miessanki sboż.-strąs.	20 q	20 q	10		0,2	0,5	20 q	150 q		75	1,7	
koniosyna	70 q	49 q	25		0,5	1,2	70 q	63 q		32	0,7	
luerna	40 q	92 q	37		0,8	1,8	40 q	28 q		11	0,3	
seradela	40 q	1 128 q	450		9,7	21,2	40 q	816 q		326	7,4	
lubin pastewny	150 q	840 q	190		2,4	5,2	150 q	600 q		78	1,8	
trawy	-	-	-		-	-	35 q	158 q		47	0,1	
łaki	25 q	92 q	148		3,2	7,0	25 q	158 q		47	1,1	
słoma sboż	30 q	2 571 q	257		5,5	12,1	30 q	2 121 q		212	4,8	
d/ Pastwisko	15 q	155 q	31	0,4	0,7	1,5	-	-	-	-	-	
C. Rośliny przemysłowe			55	0,8	1,2	100,0		389	7,4	8,8	100,0	
buraki cukrowe	200 q	220 q	55		1,2	100,0	200 q	1 480 q		370	8,4	
len /słoma nieodsiarn./	-	-	-		-	-	24 q	19 q		19	0,4	
rsepak	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
II. PRODUKCJA ZWIERZĘCA			2 443	34,5	100,0			858	16,3	100,0		
A. Mleko krowie	2 700 l	143 100 l	1 002	14,2	41,0	100,0	3 000 l	54 000 l	7,2	44,1	100,0	
B. Żywiec			1 220	17,2	49,9	100,0		322	6,1	37,5	100,0	
wołowy	400 kg	7 200 kg	432		17,7	35,4	400 kg	800 kg		48	5,6	
cielęcy	40 kg	840 kg	42		1,7	3,4	40 kg	560 kg		34	4,0	
wieprzowy	120 kg	13 320 kg	666		27,3	54,7	120 kg	2 880 kg		144	16,8	
prosięcy	-	-	-		-	-	-	-		-	-	
barani	60 kg	180 kg	11		0,4	0,9	60 kg	120 kg		7	0,8	
jagnięcy	15 kg	90 kg	5		0,2	0,4	15 kg	45 kg		3	0,3	
kursy	2 kg	260 kg	16		0,6	1,3	2 kg	240 kg		14	1,6	
kurosat	1 kg	800 kg	48		2,0	3,9	1 kg	800 kg		48	5,6	
pozostałego drobiu	-	-	-		-	-	4 kg	400 kg		24	2,8	
C. Jaja	150 szt.	79 150 szt.	198	2,8	8,2	100,0	150 szt.	60 000 szt.	150	2,9	17,5	100,0
D. Weźna	3 kg	57 kg	23	0,3	0,9	100,0	3 kg	21 kg	8	0,1	0,9	100,0

Tabela 8 - o.d.

Wysocagólnienie	WIEŚ ŁOMIANKI GÓRNE					
	Wydaj- ność	Produk- cja	Produk- cja w jednost- kach sbo- sowych	% produk- cji gle- balnej	% produk- cji gałęzi	% produk- cji grupy
PRODUKCJA GLOBALNA			3 541	100,0		
I. PRODUKCJA ROŚLINNA			2 777	78,4	100,0	
A. Rośliny alimentacyjne			2 029	57,3	73,1	100,0
a/ Ziarnista			573	16,2	20,7	28,2
żyto	16 q	573 q	573		20,7	28,2
pszenica	-	-	-		-	-
gryka	-	-	-		-	-
b/ Korzeniowe i bulwiaste			1 020	28,8	36,7	50,3
ziemniaki	127,5 q	4 080 q	1 020		36,7	50,3
c/ Warzywa			386	10,9	13,9	19,0
pomidory	150 q	1 140 q	171		6,2	8,5
kalafior	200 q	280 q	84		3,0	4,1
majeranek	10 q	10 q	20		0,8	1,0
marchew	250 q	325 q	33		1,2	1,6
cebula	150 q	180 q	54		1,9	2,7
por	200 q	20 q	3		0,1	0,1
kapusta	350 q	70 q	11		0,4	0,5
ogórki	200 q	40 q	10		0,3	0,5
buraki ówikłowe	-	-	-		-	-
salary	-	-	-		-	-
fasola	-	-	-		-	-
d/ Owoce	50 q	125 q	50	1,4	1,8	2,5
B. Rośliny pastewna			748	21,1	26,8	100,0
a/ Ziarniste			150	4,2	5,4	20,0
jęczmień	16 q	14 q	14		0,5	1,9
owies	16,5 q	129 q	129		4,6	17,2
owies z jęczmieniem	13 q	7 q	7		0,3	0,9
b/ Korzeniowe i sianoswe			245	6,9	8,8	32,8
sianki	127,5 q	421	105		3,8	14,1
kukurydza	320 q	320 q	42		1,5	5,6
buraki pastewna	400 q	720 q	72		2,6	9,6
brukiew	-	-	-		-	-
rzepa ścierniakowa	200 q	172 q	26		0,9	3,5
buraki cukrowe /liście/	-	-	-		-	-
c/ Na siano i sielonkę			351	9,9	12,5	46,9
wyka	150 q	225 q	29		1,0	3,9
paluska	-	-	-		-	-
mieszanka sboś-atrąca	20 q	4 q	2		0,1	0,3
koniosyna	70 q	49 q	25		0,9	3,3
lucerna	40 q	52 q	21		0,8	2,8
seradela	40 q	156 q	62		2,2	8,3
lubin pastewny	150 q	555 q	72		2,5	9,6
trawy	-	-	-		-	-
łaki	25 q	18 q	5		0,2	0,7
słoma sboś	30 q	1 350 q	135		4,8	18,0
d/ Pastwisko	15 q	8 q	2	0,1	0,1	0,3
C. Rośliny przemysłowe			-			
buraki cukrowe	-	-	-		-	-
len /słoma nieodaiarn./	-	-	-		-	-
rzepak	-	-	-		-	-
II. PRODUKCJA ZWIERZĘCA			764	21,6	100,0	
A. Mleko krowie	700 l	51 300 l	359	10,1	47,0	100,0
B. Żywiec			291	8,2	38,1	100,0
wołowy	400 kg	1 200 kg	72		9,4	24,8
cielęcy	40 kg	320 kg	19		2,5	6,5
wieprzowy	120 kg	1 200 kg	60		7,5	20,6
prosięcy	10 kg	1 970 kg	99		13,0	34,0
barani	-	-	-		-	-
jagnięcy	-	-	-		-	-
kursy	2 kg	180 kg	11		1,4	3,8
kurosz	1 kg	500 kg	30		3,9	10,3
pozostałego drobiu	-	-	-		-	-
C. Jaja	150 szt	44 700 szt.	112	3,2	14,6	100,0
D. Wełna	3 kg	6 kg	2	0,1	0,3	100,0

PRODUKTYWNOŚĆ ROLNICTWA

Produktywność z 1 ha użytków rolnych

Wieś	Wysocagólnienie	Jednostek sbośowych
Dąbrowa Wschodnia	Produkcja roślinna	21,4
	Produkcja zwierzęca	9,4
	R a a e m	30,8
Dąbrowa Zachodnia	Produkcja roślinna	23,4
	Produkcja zwierzęca	10,8
	R a a e m	34,2
Łomianki	Produkcja roślinna	24,5
	Produkcja zwierzęca	12,9
	R a a e m	37,4
Łomianki Dolne	Produkcja roślinna	28,1
	Produkcja zwierzęca	5,5
	R a a a a	33,6
Łomianki Górne	Produkcja roślinna	22,8
	Produkcja zwierzęca	6,3
	R a a e a	29,1

Dąbrowa Wschodnia	-	$V_3/a_1sc + p_1or/ + A_1/bl/$
Dąbrowa Zachodnia	-	$V_3/a_1sc + p_1or/ + A_1/sv/$
Łomianki	-	$V_3/a_1sc, st + p_1or/ + A_1/sv/$
Łomianki Dolne	-	$V_4a_2p_1$
Łomianki Górne	-	$V_3/a_2st + p_1as/ + A_1/bl/$

Na badanym obszarze występuje kierunek mieszany żytnio-ziemniaczano-seradelowy z hodowlą bydła mlecznego a czasem jak np. we wsi Dąbrowa Zachodnia i Łomianki przewagę w produkcji zwierzęcej posiada żywiec wieprzowy. W północnej części badanego obszaru, a mianowicie we wsi Łomianki Dolne, możemy mówić o odmiennym kierunku produkcji rolniczej: wybitnie roślinnym ziemniaczano-żytnim z produkcją rzepy ścierniskowej i seradeli.

Spis tabel

1. Średnie temperatury miesięczne i roczna w latach 1881-1930
2. Średnie miesięczne i roczne sumy opadów
3. Struktura gospodarstw w 1962 r.
4. Użytkowanie ziemi
5. Park maszynowy
6. Użytki rolne
7. Hodowla
8. Produkcja globalna

Spis rycin

1. Użytkowanie ziemi
2. Kierunki użytkowania gruntów ornych
3. Hodowla

Spis treści

	str.
Użytkowanie ziemi i gospodarka rolna w gromadzie Łomianki	
1. Położenie	39
2. Warunki środowiska geograficznego	40
3. Stosunki społeczne i własnościowe	43
4. Użytkowanie ziemi	47
5. Sposoby gospodarowania i agrotechnika	48
6. Struktura użytków rolnych	50
a/ Grunty orne	50
b/ Uprawy trwałe	53
c/ Trwałe użytki zielone	54
7. Lasy	55
8. Osadnictwo	56
9. Produkcja roślinna	57
10. Hodowla i produkcja zwierzęca	59
11. Produkcja globalna rolnictwa	61
Spis tabel	64
Spis rycin	64

za ostatnie lata

1961

- 1 PRACA ZBIOROWA — **Klimat Hall Gąsienicowej** tekst s. 20, 29 tabel, 44 ryc., zł 7.—
- 2 PRACA ZBIOROWA — **Z badań Stacji Naukowej IG PAN nad Jeziołem Mikołajskim**, s. 135+nlb. 28 ryc.+mapa+2 tab., zł 7.—
- 3 PRACA ZBIOROWA — **Materiały do geografii przemysłu Polski**, s. 245, zł 7—
- 4 M. BOGACKI — **Objaśnienie do mapy geomorfologicznej 1 : 50 000** Arkusz N 34-93 Kolno, s. 50, zł 7.—
- 5 PRACA ZBIOROWA — **Materiały do geografii zaludnienia Polski i Czechosłowacji**
- 6 E. TOMASZEWSKI — **Objaśnienie do mapy geomorfologicznej 1 : 50 000** Arkusz N 33-143 — A KÓRNIK s. 50+1 tab. nlb., zł 7.— (poz. 2, 4, 5, 6 do użytku służbowego)

1962

- 1 PRACA ZBIOROWA — **Economic Regionalization. Materials of the First General Meeting of the Commission held in Utrecht, the Netherlands, from 8 till 9 Sept. 1961**, s. 120, zł 7.—
- 2 T. LIJEWSKI — **Geografia komunikacji woj. białostockiego**, s. 206 + mapy, zł 7.— (do użytku służbowego)
- 3 PRACA ZBIOROWA — **Instrukcja szczegółowego zdjęcia użytkowania ziemi**. Wydanie II poprawione i uzupełnione s. 130, zł 7.—
- 4 Ł. GÓRECKA — **Związek przemysłu cementowego w Polsce ze środowiskiem geograficznym**, s. 171+36 nl. (ryc. i fot.), zł 7.— (służb.)
- 5 E. TOMASZEWSKI — **Objaśnienia do mapy geomorfologicznej 1 : 50 000**. Arkusz N 33-131-C KOSTRZYŃ s. 63+ryc. n-b, zł 7.— (do użytku służbowego)
- 6 PRACA ZBIOROWA — **Studia nad użytkowaniem ziemi — IV**. Sprawozdania z prac w powiatach: koszalińskim, suwalskim i olsztyńskim, s. 120+ryc. nlb. zł 7.—

1963

- 1 S. ZYNDA — **Objaśnienia do mapy geomorfologicznej 1 : 50 000**. Arkusz N-33-139-B. TOPORÓW s. 70+nlb. ryc., zł 7.— (do użytku służbowego).
- 2 D. KOSMOWSKA — **Objaśnienia do mapy hydrograficznej 1 : 50 000** arkusz Ożarów, s. 80+mapy, zł 7.— (do użytku służbowego).
- 3 PRACA ZBIOROWA — **Bibliografia geografii polskiej — 1960** str. 320, zł 7.—
- 4 PRACA ZBIOROWA — **Studia nad wymianą ciepłą na Stacji Naukowej IG PAN w Wojcieszowie**, s. 40+ryc. nlb. zł 7.—
- 5 PRACA ZBIOROWA — **Zagadnienia z geomorfologii i hydrografii**, s. 54+ryc. nlb., zł 7.—
- 6 J. BACZYK — **Geneza Półwyspu Helskiego na tle rozwoju Zatoki Gdańskiej**, s. 180+28 ryc.+36 fot. nlb., zł 7.— (do użytku służb.)

1964

- 1 PRACA ZBIOROWA — National and Regional Atlases, s. 155, zł 24.—
- 2 J. KOSTROWICKI — The Polish Detailed Survey of Land Utilization. Methods and Techniques of Research. s. 100+ulb., zł 18.—
- 3 PRACA ZBIOROWA — Instrukcja do mapy hydrograficznej Polski 1:50 000, wydanie III, s. 83 + zał. nlb., zł 24.—
- 4 PRACA ZBIOROWA — Materiały do monografii geograficzno-gospodarczej Chełmży
Wpływy podziału spadkowego komasacji i parcelacji na zmianę uładów przestrzennych wsi w powiecie puławskim od połowy XIX wieku, s. 152 + ryc. ulb., zł 24.—
- 5 PRACA ZBIOROWA — Badania klimatu lokalnego, s. 94+ryc.nlb., zł 18,—
- 6 PRACA ZBIOROWA — Zagadnienie geografii przemysłu, s. 81+ryc. ulb., zł 15.—

1965

- 1 M. STOPA — Rejony burzowe w Polsce, s. 100 + ryc. ulb., zł 18.—
- 2 B. OLSZEWICZ, Z. RZEPA — Katalog rękopisów geograficznych, s. 107, zł 24.—
- 3 T. KRZEMIŃSKI — Objasnienia do mapy hydrograficznej Polski 1:50 000, arkusz STREKOWA GORA, s. 36+nlb., zł 12.— (do użytku służbowego)
- 4 PRACA ZBIOROWA — Polskie mapy rozmieszczenia ludności. Charakterystyka i przegląd bibliograficzny. Zasięg wpływów szkół średnich w rejonie Pily, s. 100+ryc. i tab. nlb., zł 21.—
- 5 PRACA ZBIOROWA — Studia nad użytkowaniem ziemi — V (w druku).
- 6 A. PROCHOWNIK — Przemiany struktury osadniczo-rolniczej wsi powiatu proszowickiego od połowy XIX wieku do 1960 r. (w druku)